

JERONYM JURÁK O. P.

NÁŠ APOŠTOL SVATÝ HYACINT

*„Žádná oběť není Bohu více
milá než horlivost o duše.“*

Sv. Řehoř Vel.

V P R A Z E 1930

NÁŠ APOŠTOL – SVATÝ HYACINT

Všechna práva vyhrazena.

SVATÝ HYACINT,
naš apoštol.

NIHIL OBSTAT

Fr. Aemilianus Soukup O. P.,

Censor ex offio.

Olomucii, die 5. Februarii 1929.

Reg. fol. 160.

IMPRIMI PERMITTITUR

P. Odilo Pospíšil O. P.,

Prior Provincialis.

Pragae, die 28. Februarii 1929.

Nr. 5850.

IMPRIMATUR

Josephus V̇yvlečka,

Praeses a. e. Consistorii.

Olomucii, die 17. Aprilis 1929.

P A M Á T C E

SLUHY BOŽÍHO

P. HYACINTA CORMIERA

(1832–1916)

GENERÁLA ŘÁDU BRATŘÍ KAZATELŮ

A

OBNOVITELE ČESKÉ PROVINCIE

DOMINIKÁNSKÉ

„Ježíš, věčná Láska, Zdroj veškerého záru, jenž vždy plane a nikdy neuhasíná, když přišel na svět, vyslal na zemi oheň svatého Ducha a chtěl jej svými svatými apoštoly všude roznítiti.

A poněvadž ten, kdo neplane, nerozněcuje — a kdo málo plane, málo může rozněcovat — proto Ten, jenž své sluhy činí zžírajícím ohněm, tak vynikajícím nebeským zárem je před ostatními svatými roznítil, že za jejich časů nejen ohnivý obličej a ohnivý sloup a ohnivý vůz, nýbrž celí ohniví lidé se na světě objevovali.“ —

**Z listu, který poslal generál Humbert
Římský bratřím Kazatelům roku 1259.**

NÁŠ APOŠTOL

Misijní nadšení rozechvívá každé šlechetné srdce. Kristovo slovo: „Jděte do celého světa, hlásejte evangelium všemu stvoření“ (Mk. 16, 15.) má po mnoha staletích stále tutéž platnost a účinnost. Každoročně odchází množství hlasatelů evangelia — misionářů — do vzdálených cizích krajů, kde po celý život snášejí největší útrapy jen proto, aby splnili Kristův rozkaz.

Úkol misionáře není lehký. Jest vzdálen od své milé vlasti, vytržen z kruhu svých příbuzných, přátel a známých — učí nejvyšším Kristovým pravdám národy, lidi, kteří velmi často nemají o ně ani nejmenšího zájmu, a misionář po letech marné práce dostává jedinou odměnu: mučednickou smrt.

To jest býti Kristovým vyslancem.

Není divu, že duše zanícené apoštolským zárem se ohlížejí po vzorech, jež by jim ve chvílích ochablosti, v neštěstí a zklamání vlévaly novou sílu k další práci. Hledají své apoštoly. — vzory.

Prvním a nedostižným vzorem všech misionářů je sám Bůh. Boží Syn přišel na svět, aby *hledal* a *spasil*, co zahynulo. A odměnou mu byla smrt na kříži. A na něm se za své vrahy, za zbloudilé ovce, jež nechtěly slyšet jeho volání — modlil. Ježíš je zdrojem a původcem apoštolské lásky.

Aby však jeho božská velikost nezarážela lidskou slabost, dal misionářům všech věků vzory ve svých učednících a v nekonečné řadě misionářů-světců.

Tyto apoštolské vzory mají pro misionáře zvláštní přitažlivost a význam. Byli též *jen* lidmi. Proto každý misionář si může říci: „Mohli oni, můžeš i ty!“

Naše doba se hrdě nazývá dobou misíí. — Vytvořila misijní vědu a zakládá pro ni na univerzitách nové učitelské stolce. V této době nastává i u nás hnutí a touha po splnění Kristova rozkazu: „*Kažte evangelium všemu stvoření!*“ — Nadšená srdce hledají vzory, které by byly našemu národu a jeho *zvláštnímu* misijnímu poslání nejbližší, které by jim ukazovaly cestu. Hledají *své apoštoly — vzory*. — — Nevidí jich.

A přece má náš národ *své apoštoly-vzory*, kteří jsou mu blízcí jak svým rodem, tak svou misijní činností — a my o nich nevíme, ačkoliv celý svět je ctí a nám jich přímo závidí.

Takovým *naším* apoštolem-vzorem je sv. *Hyacint*, jehož dějiny nazvaly „*apoštolem Severu*.“

Jest našemu národu blízký rodem. Neboť byl to Slovan, Hornoslezan, příbuzný velkého pražského biskupa Ondřeje (1214—1224).

Jest našemu národu blízký svou misijní činností. Ukazuje mu cestu. Posvátným úkolem našeho národa jest: pečovati o sjednocení Slovanů ve víře. A Hyacint vyčerpал své síly v práci o sjednocení rozkolných Rusů a Rusínů v jediném ovčinci Kristově. Již dávno ve středověku, před sedmi stoletími, dokonale pochopil a uskutečňoval velikou myšlenku, již dnes nazýváme cyrilometodějskou.

Svatý Hyacint jest *naším apoštolem* a vzorem v obrodné práci našeho náboženského života. Před sedmi stoletími uvedl do našich zemí slavný řád bratří Kazatelů-dominikánů a sám u nás delší dobu působil. Kdo nezaujatě aspoň letmo se podívá na sedmistyletou činnost bratří Kazatelů u nás, musí říci, že sv. Hyacint jest naším *a p o š t o l e m* v pravém smyslu slova.

A nyní? Bohužel, náš národ jest rozdělen; ale nejen to: v našich velkoměstech jsou již i pohané. A proto i doma potřebujeme pracovníků v duchu a příkladu sv. Hyacinta. Hyacint začal svou činnost v Krakově a v celém Polsku též v době nejhlubšího nábožensko-mravního úpadku, a v několika letech učinil Polsko zemí, v níž kvetlo apoštolské nadšení a snaha po svatosti života.

Tento spisek chce učiniti veliké jméno svatého Hyacinta u nás známějším, aby nebylo heslem jen několika nadšených srdcí, nýbrž celého národa. — Jeho ctnosti, apoštolská horlivost nechť září našim studentům, bohoslovcům a kněžím, aby se stali světlem a solí světa po vzoru Hyacintově!

Polsko nazývá sv. Hyacinta svým patronem a svým druhým apoštolem, nuže, nechť přispěje úcta sv. Hyacinta u nás k bratrštějšímu sblížení našeho národa s polským.

V Olomouci 1929.

Pro životopis sv. Hyacinta nemáme pramenů bezprostředních, t. j. svéživotopisu nebo spisů a listů, v nichž by nám světec dal přímo nahlédnouti do své duše. Svatý Hyacint byl po celý svůj život zaměstnán velkými apoštolskými cestami a činností misijní, neměl kdy věnovati se činnosti spisovatelské. Jeho listy, jimiž byl jistě ve spojení s osobami duchovními i světskými, které měly vztah k jeho činnosti, se nám nezachovaly. Rovněž dnes není dochovaných záznamů od současníků Hyacintových.

Z druhotných pramenů, které vznikly až po Hyacintově smrti, jest nejdůležitější a nejstarší spisek krakovského lektora Stanislava: „De vita et miraculis sancti Jacchonis ord. fr. Praedicatorum“, napsaný kolem roku 1353 podle starších záznamů. Vydal jej dr. L. Cwiklinski v „Monumenta Poloniae Historica“, IV., 818—903, Lwów 1884. Tamtéž jsou dodatky o nalezení ostatků sv. Hyacinta (Thomas de Syczow) a o hrobě sv. Hyacinta (Severinus Lubomlius). Stanislavův životopis označuji v poznámkách zkratkou — *MPH*.

Při svatořečení Hyacinta roku 1594 napsal krakovský převor Severin Lubomlius: „De vita, miraculis et actis canonizationis S. Hyacinthi Confessoris“, Romae 1594. Základem tohoto spisu jest dílo Stanislavovo, jenže činy sv. Hyacinta jsou v něm zbytečně zveličovány. Severin připravil cestu slavnému dějepisci Abrahamu Bzoviovi (zemřel 1637), jehož dva spisy: „Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis s. Hyacinthi confessoris O. P.“ — „Propago D. Hyacinthi thaumaturgi poloni seu de rebus praeclare gestis in provincia Polonia O. P.“ — Venetiis 1606, jsou úplně v duchu Severinově. Označuji první zkratkou — *BT* a druhý — *BProp*.

Dr. Berthold Altaner, univ. prof. ve Vratislavi, tyto nejdůležitější spisy o sv. Hyacintu podrobil důkladné

kritice a opravil hlavně jejich často zmatené časové údaje ve svém díle: „Die Dominikanermissionen des 13. Jahrhunderts“, Habelschwerdt 1924. Výsledky jeho badání byly celkem směrodatné pro moji práci. Značka — *AM*.

Kde bylo třeba bráti zřetel na život sv. Dominika, řídil jsem se výsledky badání dra Heriberta Scheebena ve spise: „Der hl. Dominikus“, Herder, Freiburg i. B., 1927. — *SchD*.

Nejstarší životopis bl. Česlava máme od Bzovia: „Tutularis Silesiae seu de vita rebusque praeclare gestis b. Ceslai O. P.“, Breslau, 1862. Značka — *BTS*. V novější době kriticky psal o životě bl. Česlava dr. K. Blasel: „Der sel. Ceslaus“, Breslau, 1909, „Geschichte von Kirche und Kloster St. Adalbert zu Breslau“, Breslau, 1912. Značka pro první *BIC*, pro druhý spis — *BIG*.

Důležitým pramenem jsou též Bollandistů: „Acta sanctorum“. Pro život sv. Hyacinta — Augusti III., 309 až 379; — pro život bl. Česlava — Julii IV., 182—199.

Častěji bylo použito těchto děl:

„Bullarium Ord. Fratrum Praed.“, Romae 1729 a násl. — *BOP*.

Lamatsch Ig.: „Beiträge zur Geschichte des Dominikaner- oder Praediger-Ordens“, Oedenburg 1855; — *LB*.

Quétif-Echard: „Scriptores Ord. Praed.“ Lutetiae Parisiorum 1719-20. — *SOP*.

Reichert: „Monumenta Ord. Praed. historica“, Romae 1897 a násl.; — *MOPH*.

Werberger S.: „Żywot świętego Jacka“, Kraków 1894; — *WgZsJ*.

Wilms Hieron: „Der hl. Hyacint und seine Gefährten“, Dülmen 1913; — *WH*.

Schlössinger W.: „Geschichte der böhmischen Dominikanerordensprovinz“, Prag 1916; — *WSchlG*. „Leben und Verehrung der sel. Zdislava“, Olmütz 1908; — *WSchlZ*.

České literatury o sv. Hyacintu není. Jen v časopise „Růže dominikánská“ (vychází až dosud v Praze I., Husova 8) bylo něco uveřejněno o sv. Hyacintu a bl. Česlavu. Roč. I, 104—111, Konečný: „Sv. Dominik a jeho první novicové slovanští“. Roč. IV., 71, 175, 239, 296, 330, — V. Bubeník: „Bl. Česlav“; — roč. VI., 108, 136, 169, 225, 259, 326, Sadok Werberger: „Sv. Hyacint, apoštol severních Slovanů“. — *RD*.

„Pamětní spis k 700. výročí založení řádu Kazatelského“, Praha 1916; — PS.

Vrátný Bart.: „Život bl. Zdislavy“, Praha 1908; — BVZ.

Literatura, týkající se dějin všeobecných je udána v poznámkách na konci knihy.

Z DOMOVA DO ŘÍMA

Polští dominikáni ve středověku a hlavně ve XIII. století vyvíjeli podivuhodnou misionářskou činnost. Od břehů řeky Odry až po břehy matičky Volhy, od moře Baltského až po moře Černé rozléhal se hlas polských dominikánů a zval všechny lidi dobré vůle k následování Krista, ke spojení s Bohem v lásce, k jednotě v mystickém těle Kristově — v církvi. Původcem tohoto ohromného misijního hnutí byl velký apoštol světec — Hyacint. Je to jediný Hornoslezan, jenž je ctěn jako „*světec všeho světa*“.

Narodil se asi r. 1185 na hradě zvaném Velký Kámen,¹ kteréžto jméno přešlo během času na osadu poblíže hradu. Nyní jest v těch místech městečko Kamień (Gross-Stein) jihovýchodně od Opolí. V době narození svatého Hyacinta byly tyto kraje ještě čistě slovanské. Hyacintův otec Eustach byl členem vážené rodiny Konských ze šlechtického rodu Odrowążów. Ze které šlechtické rodiny pocházela Blahoslava (Beatrix), matka Hyacintova, nevíme. Staří životopiscové svatého Hyacinta poznamenávají, že vynikala ctnostmi i rodem. Ze sourozenců Hyacintových známe jen bratra Jakuba, který zdědil panství po otci.

Mnozí spisovatelé považovali bl. Česlava za rodného bratra sv. Hyacinta, avšak nejnovější

badání dokazuje, že rodnými bratry nebyli. Neboť nejstarší zapisovatelé zpráv o sv. Hyacintu když psali — Hyacint a Česlav „fratres - bratří“, — nemyslili na příbuzenství, nýbrž psali jen název řádový — „bratr“. V tomto smyslu píše nejstarší Hyacintův životopisec Stanislav z Krakova.² Tvrzení, že byli rodnými bratry, pochází z doby mnohem pozdější, totiž od Bzovia.³

Tomu, kdo se těžko loučí s míněním o krevním bratrství Hyacinta a Česlava, prvních slovanských dominikánů, tomu zbývá útěcha, že byli příbuzní — z téhož slavného rodu Odrowążów. Byli však bratří duchem. Spolu studovali, spolu vstoupili do řádu sv. Dominika, spolu pracovali o spáse duší. Jejich duše byly spojeny velikými ideály. A toto duchovní nadpřirozené bratrství je vznešenější než tělesné, trvalo i za hrob, neboť oba byli povýšeni na oltáře církve svaté. — Původ bl. Česlava nedá se přesně určit, protože nemáme zpráv, ze které větve rodu Odrowążów pocházel.

Dětská leta uplynula Hyacintovi i Česlavovi klidně. Komnaty v rodných hradech a luka okolo nich byly jevištěm jejich života až do doby, kdy odešli na studie do Krakova. Tam prospívali pod pečlivým vedením svého strýce kanovníka Ivona, jenž byl bratrem Hyacintova otce. Podle všeho kanovník Ivo učil Hyacinta i Česlava všemu, čím musili býti vyzbrojeni, aby mohli studovati bohosloví.

Nebude bez zajímavosti podívat se na způsob tehdejších bohoslovných studií. Jejich osou a středem bylo Písmo sv. a „Sentence“ Petra Lombardského. Ke slovům Písma sv. se připojovala

vysvětlení ze svatých Otců, a to ke všem pravdám ve slovech Písma obsaženým, jak věroučným, tak mravoučným. Tehdejší bohoslovci měli — po školsku řečeno — málo „vyučovacích předmětů“, neboť vše bylo výkladem Písma sv. Avšak i tak měli studium namáhavé a leccos — právě proto, že jednotlivé „předměty“ nebyly systematicky rozděleny — zůstalo nejasno. Přece však tehdejší bohoslovné studium mělo nenahraditelnou přednost: když se celé studium dalo na podkladě Písma sv., přecházelo toto do krve bohoslovců. Nedivme se tedy, když čteme, že ten nebo onen theolog ze středověku uměl celé Písmo svaté nazpaměť.

Takový způsob bohoslovných studií měl neocenitelnou výhodu pro kazatele. Kazatel měl časem ve svých studijních poznámkách u každé věty Písma sebrání celou církevní nauku o té věci. Jeho úkolem pak bylo, tyto pravdy v sobě prohloubiti, je prožítí a zpracovati pro svá kázání. Kázal evangelium vždy a mohl svými slovy uváděti v nadšení pro božské pravdy.

Hyacint i Česlav studovali bohosloví podle tohoto starého způsobu. Staří spisovatelé o Hyacintovi dosvědčují, že ovládal všechny obory církevní nauky tak dokonale, že předčil všechny své vrstevníky. Ale nejen vědomostmi byl jiným vzorem, nýbrž též ctnostmi. Stanislav Krakovský⁴ srovnává Hyacinta se stejnojmennou květinou pro jeho pokornou poslušnost, s neposkvrněným květem bílého hyacintu pro jeho velikou čistotu srdce, v červeném květu hyacintu vidí podobnost odříkavého života a budoucích obětí Hyacinta řeholníka a světce.

Opravdu, poslušnost, čistota srdce a obětavost tvoří ideál křesťanského mladíka, hlavně studenta. V době probouzejících se vášní, které živelně nutkají k nevázanému užívání radostí, nejkrásněji září jas neporušeného květu čistoty. Duch, jenž se dovede pokorně sklonit před rozkazem ve věku, kdy vycházejí červánky mužného sebevědomí, jež se právě v těchto červáncích zdá větším a důležitějším, tento duch v mladém muži zasluhuje tím většího uznání a ocenění. Mladík plný obětavé nezištnosti, která nezná vypočítavosti ani kramářské ziskuchtivosti, stane se jistě mužem přímým, hrdinou, ano i mučedníkem pro všeobecné blaho.

Po skončených studiích v Krakově Hyacint odešel prohloubit své vědomosti do ciziny, a to nejprve do Bologně, potom do Paříže a prý i do Prahy. Vrátil se dokonalejší ctnostmi a ozdoben doktorskými vavříny. Krakovský biskup Vincenc Kadłubek (1208—1218) měl o vrátivšího se Hyacinta zvláštní zájem. Když viděl jeho opravdové vědomosti a ctnosti, učinil ho asi roku 1216 kanovníkem při katedrálním chrámu v Krakově.⁵ Hyacint byl dříve vzorem studentů, a v novém důstojenství se stal vzorem kanovníkům. Ačkoliv byl z nich nejmladší, přece vynikal nade všechny kanovníky svým vzděláním a vážným, bezúhonným životem.

Staří životopisci zdůrazňují Hyacintův zájem o vědu a jeho svatý život. Kdo miluje pravou moudrost, nenávidí neřest. S touhou po hlubším pochopení božských pravd roste láska k Bohu a touha po přiblížení se k jeho svatosti. Hyacinto-vo vznešené pochopení pro stav kněžský sejevilo

vážným vystupováním, a budilo úctu a obdiv tím více, čím řidším byl tento zjev v oněch dobách v Polsku. .

Podle jména byla sice většina lidu i šlechty již po několik století křesťanská, přece však mravy se příliš nelišili od svých pohanských předků. Za takových poměrů ani kněží všeobecně svatostí nevynikali. Důkazem toho jest list papeže Innocence III. (1198—1216), poslaný arcibiskupu hnězdenskému Jindřichovi Kietlicovi:⁶ „Ježto jsme stravováni horlivostí o dům Páně, proto mocí svého úřadu rozkazujeme, aby ti, kteří mají ženy, nebyli povyšováni k nijakým církevním hodnostem, a těm, kteří již nějaké (hodnosti) mají, aby jim byly odňaty; aby synům kanovníků nebyla udělována obročí při kostelích s jejich otci.“

Právě z tohoto tmavého pozadí tím jasněji vystupovala čistota Hyacintova. Povýšení Hyacintovo na kanovníka bylo téměř posledním úředním výkonem biskupa Vincence. Zklamán, vyčerpán prací, z bázně, že dosud málo péče věnoval spáse své duše, vzdal se buď koncem roku 1217 nebo začátkem 1218 svého biskupského stolce v Krakově. Se svolením papežským vstoupil do cisterciáckého kláštera opatství Andreow. Zemřel v pověsti svatosti roku 1223. Cisterciáci ho ctí jako blahoslaveného.

Snad již tehdy se probudila v srdci mladého kanovníka Hyacinta touha jíti se svým biskupem, ale Pán ještě nepokynul. — Po resignaci Vincencově byl na biskupský stolec krakovský zvolen roku 1218 kanovník Ivo.⁷ Byl to muž svatý, jenž již po pěti letech biskupství zatoužil

vstoupiti do některého kláštera. Zabránil mu v tom jen výslovný zákaz papežův. Takové případy byly ve středověku dosti časté a dokazují, že v kněžstvu, třeba mělo hodně chyb, nezemřela snaha po dokonalosti.

Volba kanovníka Ivona byla velmi šťastná. Ivo se stal jedním z nejlepších biskupů krakovských. Snažil se povznést duchovní správu a s ní mravy lidu. Zakládal kláštery, školy a nemocnice, usiloval povýšiti krakovské biskupství na arcibiskupství, aby mohl pak s větším vlivem šířiti křesťanství v sousedních pohanských zemích.

Prvním důležitým a významným činem hned po zvolení byla jeho cesta do Říma. Měla dvojí účel: dosíci potvrzení resignace Vincencovy a zároveň své volby. Za průvodce si zvolil Hyacinta s Česlavem. Při této volbě nebyly rozhodujícími pouze příbuzenské vztahy, nýbrž jejich ctnosti a učenost. Hyacint asi měl úlohu biskupského právníka.

Cestou se k biskupovu průvodu připojili dva nadšenci: Heřman Němec a Jindřich Moravan. Nikdo z těchto čtyř nám známých biskupových průvodců ani snad netušil, že se již nevrátí k tučným prebendám do bohatých paláců, že se vrátí jako chudí mniši-kazatelé, kteří příkladem dobrovolné chudoby dodávají svým slovům síly a působivosti. Úmysly Páně jsou podivuhodné. Blahoslavený, kdo je vždy ochoten poslechnouti volání Pána.

Biskup Ivo přišel do Říma v první polovici roku 1218.⁸ Nalezl tam svého starého známého ze studií v Paříži, tehdy již kardinála Hugona z Ostie, který svým velikým vlivem způsobil, že

jeho záležitosti byly brzy u papežského dvora příznivě vyřízeny. Nadšený kardinál Hugo seznámil svého přítele a jeho průvodce se všemi posvátnými místy — a s mužem, jenž měl svými duchovními syny obnoviti tvářnost země a mezi prvními kraji Ivonovu diecési a celou drahou Polsku. — Tímto mužem byl sv. Dominik. Tento největší středověký reformátor a světec přišel do Říma o něco dříve než Ivo, totiž v lednu r. 1218⁹ a uváděl v úžas celý Řím svým přísným, svatým životem, svými zázraky a činností reformátorskou.

Dominik se narodil ve Španělsku roku 1170 v Caleruega. Jako kanovník kapituly v Osmě zahájil roku 1205 se svým biskupem Diegem reformátorskou činnost v boji proti albigenským. Záhy uskutečnil smělou myšlenku, do té doby neslýchanou: organisoval společnost kazatelů, podřízených přímo papeži. Jejich působnost založil na rozjímání a hlubokém studiu.

Tím organisoval též řeholní život. Jeho družina měla spojití apoštolskou činnost s hloubkou kontemplace a studia, aby jejich slova zářila pravdou. Svému řádu vymohl u římských papežů schválení. Honorius III. potvrdil definitivně tento nový řád dne 22. prosince 1216 bulou, v níž nazval bratry Kazatele „průkopníky víry a pravými světly světa“.¹⁰

To vše vyprávěl kardinál Hugo svému příteli, jenž žasl nad takovým dílem, ale ještě více nad mocí Dominikova slova, kterým až divy činil. Papežové byli přesvědčeni, že on obnoví slávu křesťanství. Nemenší dojem učinil na mladé biskupovy průvodce, kteří od počátku byli zvláštní

silou puzení k Dominikovi a jeho bratřím u sv. Sixta.

Vida Dominika, řekl si Ivo: „Kdyby tento muž šel se mnou, brzy by se změnila moje ubohá diecése!“ — Šel a prosil Dominika, když nemůže sám s ním do Polska jíti, aby tam poslal aspoň několik svých bratří. Dominik však neměl mezi svými bratřími nikoho, kdo by uměl polsky nebo vůbec slovansky. Jeho rozvaha a moudrost nedovolila, aby poslal své syny kázat národům, jejichž řeči neznali, jako to učinil prostý jeho přítel František z Assisi. Pochopíme toto jednání tím spíše, uvážíme-li, jaký důraz kladl svatý Dominik na studium, kázání a vyučování, kdežto sv. František chtěl, aby jeho synové kázali a učili hlavně dobrým příkladem.

Toto odmítnutí bylo však spíše jakýmsi pokynem, že bude snadno možné vyhověti žádosti Ivově, přidruží-li se někdo z jeho družiny k němu. Oko Dominikovo jistě s láskou spočinulo na Hyacintovi a Česlavovi. Před nimi se otevřely dvě cesty: jedna plná bohatství, slávy a církevních hodností — druhá plná chudoby, odříkání a pokorné poslušnosti ve službě apoštolské. S rozhodností hodnou následování a obdivu šli za hlasem Kristovým: „Chceš-li býti dokonalý, opusť vše a pojd' za mnou! Moje jho jest sladké...“

Vstup do kláštera jest pro toho, kdo se k němu rozhodne, nejdůležitějším krokem v životě, neboť tu platí: „Chceš-li býti dokonalý, opusť vše — i sebe!“ Nestačí opustiti jen majetek. Je nutno obětovati i to, co člověk jest — svou vůli. Někomu jest již majetek těžko opustiti. Ale méně jest opustiti, zapříti to, co člověk má. Daleko více, ba

velmi mnoho jest zapřítí to, co jsme. V tom jest dokonalost, úplné následování Krista. Jen velkomyslné srdce, plné radostné obětavosti, je schopno takového rozhodnutí. Jeho provedení jest posledním a největším úkolem vlastní vůle.

Vstup do řádu byl ve středověku často nazýván „obrácením“, jímž začínal pravý duchovní život. Slovo „obrácení“ mohlo býti u mnohých, kteří vstupovali do kláštera z pohnutého světského života, oprávněné, neboť uplynulá leta byla pro jeho duši více méně ztracena a teprve následující leta měla míti význam pro její rozvoj ve ctnostech. Není těžko pochopiti, že takové, světem do jisté míry oklamané duše, odcházejí do tiché cely klášterní.

U jiných slovo „obrácení“ znamenalo přechod od dobrého k dokonalému. Takovými byli ti, kteří od dětství toužili po dokonalosti a stali se snad i duchovními; pro ně byl den řeholní profese „obrácením“, ježto se povznesli ke stavu nejdokonalejšímu, čistě nadpřirozenému s pevným rozhodnutím vésti dokonalý život, život ctnosti.

Svět těžko chápe, že se pro klášter rozhodne mladý muž, jemuž se otvírá usměvavá budoucnost v blahobytu a slávě, jemuž se štěstí a radost věší na rámě a se nabízí za průvodce životem. Že takový zatouží požívatí duševního klidu v tiché odloučenosti a sebezapírání, to chápe jen ten, kdo aspoň tuší, jakou cenu má Bůh a duše.

Hyacint a Česlav odhodlaně se chopili vroucího pohledu Dominikova. Opustili slávu, bohatství, církevní hodnosti; toto vše se svým srdcem a svou vůlí obětovali Pánu. Tím nám dali na-

hlédnouti do své duše plné šlechetné obětavosti, plné lásky k Bohu.

Nemenšího obdivu zasluhuje biskup Ivo. Velkomyslně přál vstupu do řádu svých nejlepších a nejučenějších duchovních. Chápal, že jejich ctnosti a vědění přinesou stonásobný užitek v řádě Kazatelů. — Nikdy není Bohu a církvi jeho méně slouženo, vstoupí-li někdo do kláštera, ač by mohl ve světě dobře působiti. Obětování sebe celého přinese církvi většího užitku než sebeobratnější činnost. Jen tehdy je činnost lepší života *pouze* skrytého, když propuká z náplně duše opojené Bohem. Ivo viděl, že taková je činnost Dominikova a jeho bratří. Proto velmi rád je svěřil jeho vedení, jeho řádu.

V NOVICIÁTĚ .

Asi začátkem léta roku 1218 přijal Hyacint se svými druhy od svatého Dominika roucho bratří Kazatelů.

Pouhou pověstí je vypravování, že biskup Ivo a jeho průvodci byli přítomni zázraku vzkříšení Napoleona, synovce kardinála Štěpána z Fossanuova, svatým Dominikem, a tím že byli pohnuti ke vstupu do jeho řádu. Tento zázrak se stal při přesídlení reformovaných sester z kláštera Panny Marie Trastevere do kláštera svatého Sixta. To se však stalo až 14. února 1221, kdy Hyacint byl už třetí rok v řádě. Nejstarší zprávu o tomto zázraku podává blahoslavený Jordán a sestra Angelika, ale žádný nejmenuje ani Ivona ani Hyacinta mezi svědky zázraku přítomnými.

Dříve než promluvíme o noviciátě sv. Hyacinta ve světle dějepisných dat, musíme si všimnouti ducha, v němž byl Hyacint se svými druhy sv. Dominikem vychován. Je to nutné, abychom správně chápali další Hyacintův život a činnost.

Sv. Dominik každému novému členu hleděl co nejhlouběji do srdce vštípit zásady řehole sv. Augustina, již učinil životním pravidlem svého řádu. Hlavní důraz však kladl na její první větu: „*Především milujte Boha a pak bližního!*“ — A k ní přidával svou zásadu: „*Z úrody vlastní*

duše rozdávati“ (contemplata aliis tradere), která značí, že jeho synové mají ve svých kázáních podávati to, co v hodinách hlubokého rozjímání sami prožili.

Obě tyto zásady možno říci takto: apoštolská činnost není nic jiného než nový způsob lásky k Bohu a je též nejdokonalejší láskou k bližnímu, protože se vztahuje přímo na jeho duši. Dominikán musí pěstovati hluboký duchovní život a lásku božskou přiváděti v sobě k rozkvětu proto, že se věnuje povolání apoštolskému. Život činný musí vycházeti z rozjímavého, aby činnost byla svatě plodná. Rozjímání musí býti duší apoštolátu bratří Kazatelů, neboť bez života rozjímavého je vše postiženo neplodností: studium ztrácí svůj nejvyšší smysl, práce je bez ducha svaté lásky, neboť rozjímání není jen bohatým pramenem lásky, nýbrž také vědomostí.

Cílem řádu bratří Kazatelů jest — *spása duší*. K dosažení tohoto cíle určil sv. Dominik vedle tří obvyklých řeholních slibů ještě tyto tři: „Řeholní život po mnišském způsobu, slavnostní společnou modlitbu bohoslužebnou a ustavičné studium svatých pravd.“

O každé této složce dominikánského života by bylo možno psáti knihy, ale zde se je pokusím vysvětliti co nejstručněji.

1. „*Řeholní život po mnišském způsobu*.“ Život řeholní jest život v klášterní rodině bratří Kazatelů podle řehole sv. Augustina. Žítí v rodině znamená snášeti slasti a strasti každodenního života pod vedením představeného — otce, jenž vládne vůlí každého jednotlivce. Přestává vlastní vůle. Stálá ochota poslouchati musí pronikati ce-

lou bytost řeholníkovu. Tím přináší též nejkrásnější oběť pro spásu duší. Jest nutno, aby v rodině vládla láska. Láska je pojátkem mezi všemi bratry. Ona činí v klášteře snadným a samozřejmým to, co ve světě je tak obtížné a nechápané — možnost „s každým vycházeti“ a obcovati bez výběru osob. Ovšem bez obětí to též není.

Řádový konvent — rodinný dům — musí býti pro kazatele zahradou osvěžení. Do něho se vrací vyčerpán apoštolskou prací, aby osvěžen klidem a znova naplněn rozjímáním, se mohl bez nebezpečí vydat do boje o duše. K tomuto osvěžení přispívá hlavně „*mnišský způsob života*“, jehož prvním požadavkem je — mlčení. Mlčení jest opravdu dominikánská složka života, podstatně usnadňujíc uskutečnění dominikánského poslání: spása duší! Jest *podmínkou* studia, rozjímání a kontemplace. Velmi výstižně řekl sv. Antonín Flor. O. P.: „Mlčení jest otcem kazatelů.“ Duše zakotvená v mlčení, je nepřemožitelná, nevyčerpatelná ve své tvořivé síle.

2. „*Slavnostní společná modlitba bohoslužebná*“ jest nejkrásnějším květem společného klášterního života. Jest dechem a tepnou řeholního života vůbec. A právě zde musí novic přinést nejednu oběť. Musí se vžít do chorové modlitby, zapomenouti na sebe a takřka vdýchat ducha sv. Benedikta, jenž učinil cílem svého řádu slavnou bohoslužbu, již od něho sv. Dominik přijal pro svůj řád jako *prostředek* k cíli. Přísné předpisy při bohoslužbách v kůru potírají nejdokonalěji vlastní sobeckou a přecitlivělou zbožnost. Když pak během času novic pronikne božské Officium a může se ponořiti do hloubky žalmů

a melodií hymnů, když sjednocen jsa se svými bratry pěje „Podivuhodný jest Bůh ve svých svatých“, tu začíná tušit, co je Bůh sám! Pak se stává slavná bohoslužba zotavením a posílením duchovního života, nevyčerpatelným pramenem nejsvětější kontemplace a nejvznešenějším prostředkem apoštolátu.

I v době, kdy celý svět spí, zasluhuje bratr Kazatel již v noviciátě názvu „kazatel“, když se za temné noci v kůru modlí. Ví, že i v tuto hodinu rozděljuje duším pravdu, že jeho modlitby jako tajemné vlny se rozlévají světem, aby šířily život a křísily mrtvé. Život v životě církve, v životě svatých jest nejúrodnější půdou apoštolské působnosti. Vždy nové myšlenky a ideální vzpruhy, vždy krásnější obrazy táhnou srdce vzhůru k jasnějšímu vidění Nejvyššího, a duše v úžasu volá: „Pane, dobře jest nám zde býti!“ Noří se do posvátných obřadů, v duši mu roste božský život. Liturgická modlitba dává jeho rozumu stravu hojnou a vybranou. Tento život v Kristu a jeho svatých musí kazatel přinést na kazatelnu a otvírati věřícím smysl pro tyto nadpřirozené krásy. Čím hlouběji jest jimi kazatel proniknut, tím působivější jsou jeho slova a dokonalejší výrazy, neboť může říci: „Nežiji již já, ale Kristus žije ve mně!“ Jak by nemohla tato slova rozpalovati a hřáti, když tento svatý oheň plá a nikdy nehasne? — Duše rozjímavá je schopna obrátiti tisíce odbojných ke zbožnosti.

3. „*Ustavičné studium svatých pravd*“ — veliká a významná to slova, jimiž sv. Dominik způsobil reformu řeholního života. Až do založení řádu kazatelů nebyl mnišský a kanovnický život *nutně*

spojen se studiem. Sv. Benedikt svým synům nařídil: „Pravý mnich se živí prací svých rukou.“ Sv. František z Assisi, přítel Dominikův, nevěřil studiu, měl je pro svůj řád za nebezpečné a svým bratřím je zakazoval. Sv. Dominik naproti tomu vyškrtl ze svého „programu“ ruční práci, zbavil své duchovní syny všech hmotných starostí, aby se výhradně oddali studiu, jež se od té doby stalo jejich základní řeholní povinností a trvalým zaměstnáním.

Mladý dominikán musí vyjít z noviciátu do studia plný přesvědčení: vše pro duše! Tato zásada brání zneužívání studia (ve smyslu dom.) a pěstovati *vědu pro vědu*, ale *pro duše*, jež má pravdou osvítiti a přivésti k Pravdě. Sv. Dominik učinil studium podmínkou kázání. Jest otázkou, jakou míru studia předpokládal u svých synů. Bylo mu jasno, že theologické vzdělání tehdejšího prostého venkovského faráře je zcela nedostatečné pro jeho bratry.² Znalost latiny a formulek nečinila schopným úřadu kazatelského. Nejmenší míra studia bratří Kazatelů měla býti ta, již museli míti kazatelé při katedrálních kostelích. Ba více! Kázání bylo jejich povoláním — proto muselo býti studium zdokonaleno. Vzdělávacím ústavem měla jim býti nejdříve pařížská univerzita. Prostředí, z něhož Dominik své bratry volil, jest pro jeho řád charakteristické.

„Nejde k plotům, na křižovatky cest, na tržiště a nevolá k sobě všechny, kteří jsou chudí a prostinci. Nespoléhá na muže duchovně nečinné — obrací se nejprve k universitám. Mezi studenty a profesory hledá své spolupracovníky. Na nich buduje budoucnost řádu. Střediska věd měla býti

středisky řádu.“³ Známe-li tyto přísné požadavky sv. Dominika vzhledem ke studiu, tu si snadno učiníme pojem o velikých vědomostech svatého Hyacinta a jeho druhů. Dominik se nerozpakoval založiti na nich budoucnost a slávu církve i řádu na celém severu Evropy.

Duch a způsob dominikánského studia je tradiční. Ve své podstatě sahá až do doby velmi blízké svatému zakladateli, v níž jeho vlastní směrnice nabyly nejdokonalejšího vyjádření ve sv. Tomáši Akvinském (1225—1274). Tento největší učenec mezi světci a největší světec mezi učenci vytvořil dokonalý systém, který se o dogma nejen pevně opírá, nýbrž je též pádně hájí. Papežové chválí řád Kazatelů, že se ani o krůček od něho neodchýlil. Zásady sv. Tomáše mají ve školách dominikánských vzdělávati ducha, objasňovati všechny vědy. „Věda sv. Tomáše je mízou, která proudí v žilách řádu a uchovává mu mocný svéráz. Kdo jí nestudoval do základů, může býti dominikánem srdcem, ale ne rozumem,“ praví Lacordaire. Innocenc IV. (r. 1243—1254) praví o nauce sv. Tomáše: „Tato věda je nad všechny jiné, vyjma učení koncilů, přesná v myšlení a správná ve výkladu do té míry, že, kdo se jí drží, může býti jist, že nezbloudí, a kdo se jí straní, již je *podezřelý u víře*.“

Již z řádového hesla: „Z úrody vlastní duše rozdávati“ možno vytušiti ducha dominikánského studia. Podmínkou kázání je studium theologie. Přípravou k němu jest „služka“ jeho — studium filosofie. Jiné vědy jsou pěstovány v té míře, jak toho vyžadují potřeby apoštolské. Pravý thomista vede vše k Bohu a svou vědu proniká nadpři-

rozenem. Vše, po čem sáhne, i nejmenší částky pravdy, oživuje rozsáhlým hnutím myslí a srdce, jež se končí v Bohu — „aby vždy víc a více byl poznáván Bůh“ — „a největší dokonalostí jest, aby božská pravda byla nejen viděna (poznána), ale též milována“ (II. II., qu. 180. art. VIII.). Častý návrat do kůru k slavnostní modlitbě církevních hodinek zabraňuje, aby studium bylo pouze vědeckou prací, suchým a chladným hloubáním. Kůr udržuje bratry v neustálém styku s Bohem a v kontemplaci. Posvátné hodinky jsou doplňkem a korunou studia. V liturgii si duše osvojuje plody práce.

Při společné modlitbě v kůru pravda přechází z rozumu do srdce; tam zvroucní a vzplane touhou rozechřáti jiné.

Tohoto ducha modlitby a studia pro další svůj život ssál Hyacint a jeho druhové z osobnosti sv. Dominika v noviciátě. Jak musíme děkovati Prozřetelnosti, že nám poslala muže, kteří vyšli přímo ze školy zakladatele, aby v naší vlasti se stejnou působivostí šířili království Kristovo. Byli pravým obrazem sv. Dominika. Když se sv. Dominika kdosi tázal: „Otče, jakých knih užíváš, že tvá kázání jsou plna pochopení Písma?“ odpověděl: „Synu, studoval jsem v knize lásky k Bohu a bližnímu, a to více než v kterékoliv jiné. To je kniha, která nás může všemu naučit!“

Hyacint si tato slova tak hluboce vštípil do paměti, že jeho život byl nekonečným řetězem skutků lásky k Bohu a bližnímu. Nejstarší životopisec o něm praví:⁴ „Hyacint měl pokorné a panické srdce, které plálo láskou k Bohu a bližnímu. Jeho nitro tak bylo proniknuto touto láskou, že,

spatřil-li někoho smutného nebo plačícího, nemohl se udržeti, aby s ním neplakal, takže dříve neměl v srdci klidu, dokud úpěnlivou modlitbou a slzami nevyprosíl pro ubožáka na Bohu smilování.“

Slova pohnou, ale příklady táhnou, praví přísloví. Hyacint slyšel Dominika kázat u sv. Sixta a v jiných římských kostelích lidu, na papežském dvoře, prelátům a velkým tohoto světa, na římských ulicích dětem a žebrákům. A vždy kázal, přizpůsobuje svou řeč chápání posluchačů, se stejným nadšením, s mužnou, strhující silou, s podmaňujícím kouzlem své bytosti, plné Boha. Celá jeho bytost kázala a prozrazovala, že kazatel nehledá nic jiného než čest a slávu Boží a spásu duší. Vše, co činil Dominik ve snaze po přísné observanci, mělo pro Hyacinta a jeho druhy zvláštní přitažlivost. Hyacint se snažil osvojit si co nejdokonaleji způsoby Otcovy. Ne z otrocké podlízavosti, ale z oddanosti, pokorné synovské lásky. Díval se na svatého zakladatele jako na ideální vzor, obraceje na sebe slova Písma: „Pohleďte na skálu, z níž jste vytesáni. na důl prohlubně, z níž jste vykopáni!“ (Isa. 51, 1.)

Hyacint viděl Otce se modlit. V kůru, v noci před svatostánkem a před oltářem Panny Marie. Viděl Dominika prvního u modlitby v kůru ve dne i v noci. Často sám budil bratry k modlitbě. Jeho horlivost v modlitbě neměla dost na společných modlitbách. Jakmile po kompletáři odešli bratři do svých cel, a když prosbami donutil horlivce, aby dopřáli tělu potřebného zotavení aspoň z lásky k apoštolátu — tu se sám vrátil do kostela. Tam v nočním temnu se oddal nejdůvěr-

nější modlitbě a nejhlubší kontemplaci, v níž čerpal sílu pro svá kázání a reformátorskou činnost.

Hyacint viděl Otcovu kajícnost. Dominik třikráte za noc se chápal bičíků, aby své nevinné tělo až do krve trýznil. Ponejprv za sebe, po druhé za hříšníky, po třetí za duše v očištcí. Spával velmi krátkou dobu. Velmi často při spánku jen opřel tělo o chladný sloup. Při největší únavě spal na kameni, aby tak nabyl nových sil k další práci a ke skutkům kajícnosti, což dodávalo jeho slovům onu žhavost a podmanivou sílu.

Ačkoliv se Dominik pečlivě staral, aby tyto jeho skutky zůstaly utajeny, přece někteří bratři vplížili se často z horlivosti do kostela a tam našli svého Otce. Jiným bratřím pak vyprávěli o tom, co viděli. Hyacint tato vypravování slyšel a snažil se následovati Otce i v tomto. Stanislav o něm píše:⁵ „Blažený Hyacint žil přepřísným způsobem života, rovným původnímu pramenu, samému sv. Dominiku: měl ve zvyku často nocovati v kostele na modlitbách; při největší únavě opřel se trochu na oltář a na chvíli položil hlavu na plochu kamene nebo dokonce na holou zemi. Každé noci týral své tělo uzlovatými provazy až do krve. Každý pátek a každý předvečer svátku Matky Boží nebo apoštolů se postil o chlebě a vodě.“

Při čtení těchto zpráv se nám zdá podivným, že se o těchto „nemoderních“ věcech píše i ve XX. století. Zdají se nynějšímu světu zbytečnými. Avšak máme-li zřetel k jedinému účelu, jenž světce a hlavně apoštoly všech dob pobádal k těmto „ukrutnostem“, totiž bezpodmínečné

službě Boží a spáse duší, tu snadno pochopíme, že jest nutno, aby ti, kteří mají obracetí nevěřící a kázati o sebezapírání, konali více než oni, ba též za ně a místo nich! Nemysleme, že to konali pro sensaci! O jejich vnějších tělesných skutcích umrtvování často vůbec nikdo nevěděl. Nechtěli, aby věděl a tím méně o vnitřních, duchovních. Jen jejich slova, plná božského žáru, jejich ukázněný, klidný zjev, prodchnutý láskou, dával tušiti o skutcích sebezáporu. Každý je konal podle svého osobního charakteru: ten více tělesné, jiný zase duchovní. Ten mírněji, onen přísněji, kolik snesl a potřeboval. Kdybychom též nyní u nás měli hodně takových žhavých „sebezabiječů“, brzy by náš český náboženský život byl jiný.

Hyacint se stal dokonalým obrazem sv. Dominika i v maličkostech. O jeho pobytu v noviciátě se poznamenává, že byl přesný v zachovávaní předpisů a nařízení až do nejmenších obřadů.

Jak dlouho byl sv. Hyacint pod vedením sv. Dominika a jak dlouhý byl jeho noviciát, o tom byly vedeny dlouho velké spory. Pokusím se onu spleť otázku rozřešit podle výsledků nejnovějších badání. Že se sv. Dominikem Hyacint a jeho druhové nebyli dlouho, jest jisto. Scheeben dokázal, že sv. Dominik odešel v říjnu r. 1218 do Španěl.⁶ Můžeme se domnívati, že Hyacint a jeho druhové šli s ním až do Bologně, kam 21. prosince 1218 přišel bl. Reginald.⁷ O bl. Reginaldovi praví Scheeben:⁸ „Byla to osobnost vynikající nad všechny syny sv. Dominika oné doby a vedle samého zakladatele řádu typický vzor bratra Kázatele.“ — „V Reginaldovi žil týž apoštolský duch jako v Dominikovi.“ Proto právem

můžeme tvrditi, že sv. Dominik mu své syny svěřil k dalšímu vzdělávání v duchu a zvycích řádových. Reginald byl v Bologni „zástupcem sv. Dominika“ a přivedl boloňský klášter v krátké době k velikému rozkvětu. Když přišel v srpnu roku 1219 sv. Dominik opět do Bologně, mohl mu Reginald již představit zástup horlivých a nadšených bratrů. Mezi nimi jistě vynikali naši Slované. Je pravdou, že světci vychovávají světce.

Jak dlouhý byl pravý noviciát sv. Hyacinta, nedá se přesně určit; že byl v Itálii, to jest v Římě a v Bologni, jistě rok,¹⁰ jest na bílé dni. Neboť nelze si ani pomyslit, že by sv. Dominik ve své prozřetelné opatrnosti a prozíravosti poslal do Polska syny, na nichž závisela celá budoucnost řádu v severních zemích, aniž by byli dostatečně vyučeni v zásadách a zvycích řádového života. Na to bylo třeba doby aspoň jednoho roku, hlavně k vůli jednotné modlitbě kůrové, v duchu řádu podle jednotlivých dob církevního roku, ježto tehdy nebylo ještě tištěných ani psaných knih obřadů (ceremoniálů); vše se zachovávalo jen podle ústně daných pravidel. Proto Hyacint musil býti ve střediskách řádu v Itálii aspoň rok.

Svatou profes mohl složit do rukou sv. Dominika ještě před jeho odchodem do Španěl, neboť doba noviciátu nebyla tehdy stanovami řádu přesně určena, ačkoliv církevní předpisy již určovaly dobu jednoho roku,¹¹ neboť v prvních počátcích řádu bylo možno dostati od tohoto předpisu dispens. Stanovy nařizují dobu noviciátu na jeden celý rok teprve roku 1250, ale ani pak to nebyl noviciát v tom smyslu jako za na-

ších dob.¹² Podle toho prostý noviciát svatého Hyacinta mohl trvati snad od června do října roku 1218 v Římě pod vedením sv. Dominika, kdy s ním po profesi odešel do Bologně. Tam pod vedením bl. Reginalda zůstal až do srpna roku 1219, kdy byl sv. Dominikem poslán tam, kde ho již toužebně očekávali.

Ačkoliv v počátcích řádu byla doba noviciátu kratší, přece proto nebyla zkouška méně důkladná a rozhodnutí méně pevné. Rozhled tehdejších mužů a mladíků byl větší a vůle pevnější a rozhodnější. Co jednou chtěli, chtěli provždy a vždy cele. Jaké nadšení plálo v srdcích těchto mužů, kteří často za několik týdnů si tak osvojili ducha řádu, že s touto výzbrojí vystačili na celý život!

Několik týdnů v přítomnosti Otce — a Hyacint dokonale vdýchal jeho ducha, že v nadšení a v lásce k Bohu, církvi a řádu nikdy neochabl, ba se rozplameňoval. Jeho láska byla tak veliká, že ho nic nemohlo zadržeti v slunné Italii, kde již hlaholily slavné zpěvy žalmů a hymnů v dominikánských kostelích a kůrech, a šel na nehostinný sever, kde u moře ještě žily divoké pohanské kmeny, kde většina „křesťanů“ se nelišila od pohánů, kde zanikly hlasy biskupů Vincence, Ivona a jiných pod přívalem nepřemožitelného nepořádku mravního. Tam se rozhodl jíti.

Ba musil jíti. Byl tam Dominikem poslán, aby žhavý jižní žár svého nadšení v nově založeném řádě vnesl do chladných končin severu a rozehrál, rozplamenil srdce pro největší ideál, pro církevně-náboženský život ve všech končinách, ve všech vrstvách, aby byl jeden ovčinec — jeden pastýř — Kristus Král všech srdcí!

CESTOU DO VLASTI

Byl předvečer svátku Nanebevzetí Panny Marie roku 1219, když přišel sv. Dominik z Paříže do kláštera sv. Mikuláše v Bologni. Svým bystrým zrakem poznal při vstupu do kláštera, že tam jest pravý duch řádu bratří Kazatelů: radost z povolání a pečlivé zachovávání řehole. Klášter byl bratřími přeplněn. Reginald ho nezklamal. Pod jeho vedením se nepatrný klášter stal pravou štěpnicí řádu. Tak to chtěl. Bologna byla středem středověkého západu. Odtud se dal boj proti heretikům nejlépe organisovati.

Příchod Dominikův byl pro bratry pramenem radosti. Po delší době měli Otce ve svém středu. Nejen to. Hned ve svátek Nanebevstoupení přijal do řádu syny tří různých národů: Šimona Švéda, Mikuláše Dána,¹ Konráda Němce,² jenž se stal prvním německým provinciálem. „Zrní se nemá jen hromaditi, nýbrž nutno je rozsíti, aby přineslo užitek.“ To byla Dominikova zásada. Vy-
zval proto bývalé průvodce Ivonovy, nyní svoje syny-bratry, aby již neváhali, nýbrž šli, kázali a zakládali konventy. „Jděte a kažte, neboť k tomu vás Bůh vyvolil!“

Toho dne to byla právě dvě leta, kdy po prvé rozeslal své malé stádce v Toulouse do nejrůznějších zemí.³ Semeno rozsel a již viděl, jak při-

náší požehnané ovoce proti očekávání všech, kteří ho tehdy od rozeslání bratří zrazovali. Byl přesvědčen, že Bůh mu své pomoci neodepře, když ho vyvolil k úřadu kazatelskému. Hraběti Šimonovi z Montfortu a biskupu toulousskému Fulkovi na všechno přemlouvání, aby bratří nerozesílal, že tím uškodí řádu, stručně odpověděl: „Neodpírejte mi. Vím dobře, co činím!“

Jako apoštolský muž věděl dobře, jak nutná jest mu důvěra v Boha, že apoštol a kněz bez ní jest politováníhodným tvorem. V těchto jeho slovech není hrdé sebevědomí, ale důvěra v Boha. Není možno najíti jasnějšího výrazu pro hluboké přesvědčení o pravosti myšlenky Boží, neboť Bůh řekl: „Jděte a kažte!“ Bohem osvícená osobnost sv. Dominika se ukázala v celé své velikosti. Jak ho tehdy bolela nedůvěra jeho některých bratří! Jistě si tehdy se Spasitelem povzdechl: „Tak dlouho jsem s vámi, a nepoznali jste mne?“ (Jan 14, 9.)

„Vím dobře, co činím.“ Proti všem námitkám provedl svůj záměr, jenž se zdál lidsky a pozemsky hledícímu oku nerozumným. Rozeslal bratry. Znal svoji dobu, znal cíl svého řádu. Byl mužem ideálů. Věřil v ně i v jejich konečné vítězství. Věděl, že apoštolská idea je vždy modernější než kterákoliv jiná. Její síla a plodnost prýští z nevyčerpateľného zdroje Boží dobroty a milosti. Je odvozena z činnosti Syna Božího. Osvědčila se v životě apoštolů a jest jejich odkazem církvi.

Tato božská idea byla mu jasná. Cítil se Bohem povolán, aby jí pomohl k vítězství. „Jdi a kaž!“ — Svěřil-li mu Bůh tuto myšlenku na záchranu církve, aby jí pomohl k vítězství, musil

mu též vnuknouti slova: „Neodpírejte mi! Vím dobře, co činím!“ Tato slova by měla býti napsána pod každý obraz sv. Dominika a vyryta na každé jeho soše.

Po dvou letech stojí zase v Bologni před sborem bratří a praví: „Zrní musí býti rozseto, aby mohlo přinést plody!“ Odpovědí mu byl radostný jásot bratří. Měl-li se rád státi velikým a silným, měla-li býti reforma církve a hlavně duchovní správy provedena, pak musili bratří Kázatelé jíti do širého světa ke všem národům. Když Dominik přede dvěma lety posílal své bratry do Paříže, poručil jim kázati, studovati a založiti konvent.⁴ Tedy nejprve pracovati ke cti a chvále Boží, ke spáse duší, propaganda církve a až pak propaganda řádu. Tyto dvě věci spolu úzce souvisí.

Podobné nařízení dostali jistě též Hyacint a Česlav se svými druhy. Rozloučili se s mužem, jenž se jim stal v krátké době dražším nad otce a matku, jenž jejich nitro zcela přetvořil. S ním tak blaze — a nejistá budoucnost děsí. Tajemná blaženost svlažovala jejich duše a srdce při pomýšlení, že jdou chráněni pláštěm sv. poslušnosti, pláštěm Mariiným. Nesli si do dalekých končin jako drahocenný poklad apoštolského muže ctnost všech ctností — důvěru v Prozřetelnost. V této důvěře byli silni.

Malý hlouček vyšel. Milovaný Otec jim žehnal. Ještě poslední pohled na bránu kláštera sv. Mikuláše. Již odhodlaně upírají zrak k dalekému severu. Nevýslovně je blažilo vědomí, že svou cestou uskutečňují jedno z nejvroucnějších přání svého Otce, hlásat evangelium pohanským ná-

rodům na severu Evropy a tam upevniti řád Kazatelů. Kolikrát již sám byl k cestě na sever připraven, ale nikdy mu organizace mladého řádu nedovolila záměr vykonati. Nyní, když tam šli jeho synové, mohl býti spokojen. Oni vykonají víc než jeho přání. O nich možno říci slova Písma: „I budou hlásat slávu mou národům, a přinesou všechny bratry vaše ze všech národů v dar Hospodinu.“ (Isa. 66, 19.—20.)

Naše malá skupina cestovala po vzoru svého Otce. Sv. Dominik cestoval jako apoštolé, pěšky od vesnice k vesnici, od města k městu. Kázal slovem i příkladem. Z tohoto způsobu cestování jasně vyniká jeho pochopení apoštolské chudoby. „Byl pravým milovníkem chudoby,“ praví o něm bl. Jordán. Řád měl býti chudý. Všichni bratři měli žíti z almužen. Dominik učinil chudobu prostředkem posvěcení bratří a prostředkem apoštolátu.

Duchovenstvo celkem v oné době zapomínalo na tento účinný prostředek apoštolátu. Papež Innocenc III. to vyjádřil takto: „Pastýři se stali nájemníky. Pasou sebe místo svěřeného stáda. Hledají od svého stáda jen vlnu a mléko a vlka nechávají řídit.“ — Dominik věděl ze zkušenosti, že chudoba dává slovu Božímu větší působivost. Dotýká se srdce a dokončí, co slovo začalo. Neboť lidé se dají vždy pohnouti nezištností. Bratr Kazatel se zřekl pozemských věcí. Ty, které má, nemá jako vlastnictví, nýbrž jako pomocníka k vyplnění svého povolání.

Zpronevěřil se řád dominikánský původnímu pojímání chudoby svatého zakladatele? Nesmíme zapomínati, že sv. Dominik nepojímal chudobu

jako sv. František, jako *cíl* řádu, nýbrž jako *prostředek* apoštolátu. Když se však zmenšila víra i velkomyslnost věřících, tu se žebrota stala překážkou apoštolátu, místo aby jej podporovala. Bratři marným běháním po žebrotě ztráceli čas nutný ke studiu atd.

Proto papež Martin V. dovolil roku 1425, aby jednotlivé konventy mohly míti majetek, a Sixtus IV. roku 1477 rozšířil toto dovolení na celý řád, aby se bratři mohli svobodněji a nerušeněji věnovat studiu a kázání. Nebyla to nevěrnost k myšlence sv. Dominika, neboť on sám někdy přijal skrovné důchody pro konvent v Toulouse, poněvadž almužny v bludařském kraji nestačily.⁶

Při tom zůstává každý člen řádu dokonale chudým. Nemůže, nesmí, ba je po slavných slibech neschopen míti majetek a konventy se nestaly opatstvími, nýbrž zůstaly kláštery žebravého řádu. Toto bylo třeba objasniti, aby nevzniklo nedorozumění.

Hyacint a Česlav cestovali jako jejich Otec. Potravu jim dali dobří lidé. Žízeň uhasili u pramene čisté vody. Ačkoliv bratřím bylo dovoleno používat koně a míti na cestách peníze,⁶ Dominik měl přísnější praxi, aby bratři dokonale milovali chudobu, což můžeme poznati z této příhody.

Když roku 1217 posílal sv. Dominik bl. Jana s bratrem Vavřincem do Paříže, prosil ho Jan o peníze na cestu. Světec se zdráhal. Privil jim: „Důvěřujte v Pána, neboť těm, kteří se bojí Boha, se ničeho nedostává!“ Jan nechtěl poslechnouti. Když svatý Otec viděl neposlušnost nešťastníkovu, padl mu k nohám, plakal nad neposlušným,

jenž nejevil lítosti. Konečně mu dal vyplatiti dvanáct denárů na cestu do Paříže.

Sv. Hyacint jistě slyšel o této události. Nechtěje se učinit nehodným takového Otce, nechtěje ho zarmoutiti, neprosil o peníze, nýbrž o požehnání. Věrnému synu stačilo při nejbližší příležitosti moci napodobiti otce v cestování. Dokud byli na italské půdě, nezdržovali se kázáním. Spěchali tam, kde ještě svět neviděl členů nového řádu.

Domněnka, že biskup Ivo byl s Hyacintem a jeho druhy stále v Římě a v Italii, že s nimi pak šel až do Friesachu, je nesprávná, neodůvodněná. Z papežských listů je jisto, že Ivo r. 1219 v Římě ani v Italii vůbec nebyl.⁷ Možné je, že zároveň s nimi vyšel r. 1218 z Říma, doprovázel sv. Domnika do Bologně, kde Hyacint zůstal a Ivo šel dále zpět do Polska. Je též nemyslitelno, že by Ivo dlel tak dlouho mimo svou diecési, hlavně když věděl, jak je jeho přítomnosti v Krakově třeba.

První Hyacintova delší zastávka cestou domů byla ve smíšeném území, obývaném Němci i Slovanů, ve Friesachu v Korutanech. Hyacint i jeho druhové byli muži vzdělaní. Znali asi dobře německy, neboť v té době byly velké styky mezi šlechtou polskou a německou. Mohli tedy s úspěchem kázat jak Slovanům, tak Němcům. Friesach, nyní bezvýznamné město, bylo ve středověku důležitým střediskem průmyslovým i obchodním. Byly tam doly na stříbrnou a železnou rudu.

Svou horlivou činností v tomto městě upozornili na sebe energického solnohradského arcibiskupa Eberharda II. Na jeho přání a pod jeho ochranou založili ve Friesachu klášter. Stanislav prostě praví: „Přišli do Německa, do města Frie-

sachu. Tam vzdělávali lid slovem i příkladem a založili první klášter.“⁸ Že jeho počátek nebyl tak slavný, jak praví Stanislav, že „přijeli (do řádu) množství kněží a jiných mužů“, jest nyní jisto. Klášter prošel trnitou cestou všech prvotních založení. Důkazem toho je tak zvaná „zpráva dánská“.⁹

Podle této zprávy přišli roku 1220 do Friesachu dva bratři kazatelé Šalomoun a Pavel, kteří byli na cestě do Uher. Ve Friesachu našli bratry (asi laiky) bez kněze, neboť jejich „kněze a převora satan vyhnal opět do světa“. Proto jim dal Pavel bratra Šalomouna jako převora a kněze. Jak to nyní vysvětliti, když Stanislav praví, že tam Hyacint „nechal bratra Heřmana“.¹⁰ Nepraví, že ho nechal jako převora, což tvrdí Bzovius, ale je to pravděpodobné.

Hyacint byl ve Friesachu půl roku. Zde získal řádu příznivce a též jich několik vstoupilo do řádu, i jeden kněz. Hyacint z Friesachu odešel asi v dubnu nebo již v březnu 1220. Bratr Heřman záhy po jeho odchodu šel na generální kapitulu do Bologně, která byla 17. května 1220. Pro dobu své nepřítomnosti svěřil správu konventu onomu knězi, jehož „satan vyhnal do světa“. Heřman se v Bologni snad déle zdržel a tak oni dva bratři, kteří byli z téže generální kapituly posláni do Uher, mohli přijíti do Friesachu dříve než Heřman.

K tomuto tvrzení jsme oprávněni, neboť se nezdá, že by bratra Šalomouna bylo ve Friesachu dlouho třeba. Již za rok byl z generální kapituly v Bologni roku 1221 poslán samým sv. Dominikem do Dánska ke králi Valdemarovi a k ar-

cibiskupu Ondřejovi v Lund-u s listy od papeže i samého Dominika.¹² O Šalomounovi je výslovně zaznamenáno, že na tuto kapitolu přišel z Friesachu.¹³ Klášter za jeho vedení znova zkvétal, že se záhy stal chloubou řádu. Byl štěpnicí světců.¹⁴

Ačkoliv byl ve svém rozvoji hned na začátku po odchodu Hyacintově ohrožen, přece nezahynul. Odtamtud vycházeli apoštolé do Němec i do jihoslovanských zemí. Řád, jenž vznikl na jihu Francie v boji proti bludařům, jenž vzkvétal pod ochranou papežskou, jehož zakladatel byl Španěl, potřeboval ještě za života zakladatelova pečeti mezinárodní, všeobecné, aby nemohl býti považován za zřízení místní nebo národně románské. Mezinárodní hnutí bylo v té době u Němců a Italů a mezi probouzejícími se slovanskými národy. Řád se stal všeobecným, když jeho kláštery byly u těchto národů založeny. Toho velmi šťastně dosáhl Hyacint již prvním klášterem, jejž založil v území smíšeném. První německý klášter založil známý bratr Šalomoun na své cestě do Dánska roku 1221 v Kolíně.¹⁵

Hyacint s druhy se z Friesachu vydal na další cestu na jaře r. 1220. Údolím řeky Mury přišli k Brucku, odtud podél řeky Mürz přišli do Dolních Rakous. Cesta Štyrskem byla přerušována jen kratšími zastávkami, spojenými s kázáním slova Božího. Delší dobu zůstali jen v rakouské Vídni, kde získali řádu příznivce, kteří dali později vznik vídeňskému klášteru. Pověst jmenuje Hyacinta zakladatelem tamního konventu. Kromě ve Friesachu na své cestě nezaložili úředně žádného konventu. Jejich činnost měla ráz jen propagační.

Nelze přesně určit, kdy přišli na Moravu, ale snad nechybíme, řekneme-li, že na podzim téhož roku. Morava a Čechy byly jejich poslední a nejdelší zastávkou. Obě země byly spravovány horlivými a zbožnými biskupy. Na Moravě to byl oломucký biskup Robert (1201—1240) z řádu cisterciáckého ze Zelené Hory u Nepomuku. Horlivě pracoval o zvelebení náboženského života ve své diecési. Sám král Přemysl Otakar I. (1197—1230) si ho velmi vážil.

První stopy činnosti sv. Hyacinta na Moravě nacházíme ve Znojmě. Když přišel do Znojma, bylo toto město bez dobré pitné vody. Snad všechny prameny byly podzimními dešti zkaleny. Znojemští vídouce svatý život nových kazatelů, prosili sv. Hyacinta, aby se modlil za ně k Bohu o dobrou vodu. Sv. Hyacint jejich žádosti vyhověl. Po vroucí modlitbě, provázen jsa zástupem obyvatelstva, šel do těch míst, kde je nyní klášterní zahrada. Tam kázal kopati na určitém místě. Záhy vytryskl hojný pramen výborné pitné vody k radosti všech obyvatel. Hyacint pramen požehnal a řekl: „Odtud budete povždy čerpati!“¹⁶ Vděčnost obyvatelstva byla tak veliká, že všichni si přáli, aby u nich založil klášter. Hyacint se nemohl příliš zdržovat, přijal však několik žáků, kteří by tam později mohli utvořit konvent; tak činil potom ve všech městech, v nichž působil.

Ve Znojmě se asi Hyacint a Česlav rozešli.¹⁷ Česlav šel do Prahy. Cestou se zastavil v důležitém královském městě Jihlavě. Tamní jeho činnost asi byla zvláště požehnaná, neboť ještě před rokem 1230 tam vznikl velký klášter, jejž zřídil

Přemysl Otakar I. ze svého královského hradu. Bývalo v něm prý až 150 řeholníků.¹⁸ Klášter jistě nebyl založen již za tohoto prvního Česlavova působení v Jihlavě, avšak jeho slova měla trvalý účinek. Nadšení, které svými slovy pro nový řád zanítily, neuhasl a dalo záhy vznik lidnatému klášteru.

Česlav šel z Jihlavy přímo do Prahy, neboť se nezachovala ani pověst o jeho působení v té době ještě v jiných městech. Čechy tehdy spravoval horlivý bojovník o svobodu a práva církve biskup Ondřej (1214—1224). Byl též ze slezského rodu Odrowążów, snad Česlavovy rodiny bližší příbuzný. Biskup Ondřej byl též v Římě, když tam působil sv. Dominik. Toužil, aby měl ve své diecési několik bratří Kazatelů, ale Dominik mu nemohl nikoho dát z téhož důvodu jako Ivonovi. Když se dověděl, že průvodci krakovského biskupa vstoupili v Římě do Dominikova řádu, těšil se, že oni též uvedou řád Kazatelů do jeho diecése. Česlav jeho touhu splnil. A staří kronikáři o něm praví, že, když přišel do Prahy, „celé město strhl v obdiv“ svým kázáním.

Hyacint se cestou do Olomouce zastavil v Brně, kde později vznikl též slavný konvent. Olomoucký biskup Robert s velkou radostí vítal Hyacinta. Jistě věděl o přátelském poměru, který byl mezi řádem Kazatelů a cisterciáky v jižní Francii a všude, kde se tyto dva řády setkaly.¹⁹ Hyacintovi a jeho druhům byl dán v Olomouci k obývání domek v místech, kde nyní stojí chrám sv. Michala. Robert se velmi snažil o reformu církve ve své diecési a prosil Hyacinta o spolupráci, které mu on neodepřel.

Olomouc byl Hyacintovou poslední a nejdelší zastávkou. Zdržel se tam asi devět měsíců. Tím se stalo, že mohl též větší péči věnovati svým žákům, z nichž většina zůstala trvale v Olomouci. Zdá se, že Hyacint založil již tehdy v Olomouci dokonalou klášterní rodinu bratří Kazatelů. Právo k tomuto tvrzení nám dává nápis, který byl ještě roku 1732 čitelný na klášterní zdi u svatého Michala:²⁰ „Opus hoc erectum cum conventu circa A: 1220, renovatum 1494. — Toto dílo i s konventem postaveno okolo roku 1220. obnoveno roku 1494.“ Přesnějších důkazů není.

Hyacint přišel do Olomouce na konci r. 1220. Byl tam až do konce léta 1221. Z jiných jeho působišť jmenuje podání ještě Opavu, v níž byl též záhy založen klášter sv. Václava. Hyacintova působnost nebyla omezena na Olomouc, nýbrž zasahovala nejširší okolí.

Na konci léta 1221 šel Hyacint do Čech za Česlavem, který též získal pro své žáky domek u sv. Klimenta na Poříčí. Za svého pobytu v českých zemích se snad dověděli smutnou zvěst o smrti svého Otce Dominika, který zemřel dne 6. srpna r. 1221 v Bologni. Z Prahy šel Hyacint i s Česlavem a hloučkem nejnadějnějších žáků do Polska, a to do Krakova, kde na ně již dlouho čekal biskup Ivo.

Zdá se, že ve svém apoštolském nadšení zapomněli na svou vlast.

Šli z Čech. Z Čech bylo dokončeno obrácení Poláků za knížete Měška I. (960—992), působením jeho ženy Doubravky, dcery knížete českého Boleslava I. Jejím vlivem přijal Měšek a část velmožů za rok po svatbě — roku 966 — křest od

českého kněze Bohovida. První biskupství bylo zřízeno papežem Janem XIII. roku 968 v Poznani. Za Měškova nástupce Boleslava Chrabrého zřízeno arcibiskupství v Hnězdně. Prvním arcibiskupem byl Čech, bratr sv. Vojtěcha Radim.

Země se tedy již staletí nazývala křesťanskou, ale křesťanskou byla jen zevně. Mravy většiny lidu i šlechty byly více pohanské. Stále byla v živé paměti smrt sv. biskupa krakovského Stanislava, jehož pro pastýřské nanomínání polský král Boleslav Smělý (1058—1079) zavraždil roku 1079 u oltáře. „Šlechta žila rozkošnický a při tom vládla krutě lidu.“²¹ Lid žil nuzácky. Pověra, opilství a nemravnost bránily jeho povznesení. Kostelů bylo málo, klášterů ještě méně. Kláštery postavené Kazimírem (1040—1058) byly pravými ohnisky křesťanské osvěty, ale naprosto nestačily. Kněžstvo světské namnoze postrádalo potřebného vzdělání a pravého kněžského ducha. Čestné výjimky byly, ale jen výjimky. Příčinou poklesu duchovního stavu bylo v první řadě to, že církevní důchody a s nimi spojené úřady byly udělovány mocí světskou (králem nebo knížetem) lidem většinou nehodným.

Když do konce první poloviny 13. století, t. j. do smrti sv. Hyacinta, nastal úplný obrat v duchovním životě Polska, t. j.: církev se stala úplně nezávislou na světské moci, kněžstvo bylo proniknuto pravým duchem, studium bohosloví kvetlo, lid byl vytržen z pověr a proniknut pravou věrou, jeho sociální postavení se zlepšilo, pro šlechtu nastala doba svatých, jest nutno poukázati na *tři vnější příčiny* tohoto náhlého obratu, abychom, připisující všechny zásluhy sv. Hya-

cintovi a jeho bratřím, neukřivdili jiným. Činnost a význam sv. Hyacinta tím nebudou zmenšeny.

K samostatnosti církve nemálo přispěla nesvornost polských knížat. Boleslav II. rozdělil říši mezi své syny, ale s jakousi podřízeností nejstaršímu, se sídlem v Krakově. Tímto seniorátním zřízením měla býti udržena jednotu polské říše, ale byla jím nejen ohrožena, nýbrž zničena. Mezi bratřimi vzplanul věčný spor o nadvládu. Snad ani jednou nepřešel pokojným způsobem seniorát s jednoho vládce na druhého. Nebylo snad ani roku, aby se dva vévodové-bratři nepostavili proti sobě se zbraní v ruce.

Nemohli býti soudci sami sobě, proto hledali rozhodčího v Římě, kde papež tehdy rozhodoval nad celým světem. Tím bylo postavení církve v Polsku velmi posíleno. Nejčilejší styky s Římem byly za života sv. Hyacinta s papeži: Innocencem III. (1198—1216), Honoriem III. (1216—1227), Řehořem IX. (1227—1241), Innocencem IV. (1243—1254). Výsledkem tohoto jednání bylo, že církevní úřady nebyly volně obsazovány mocí státní. Tak se na důležitá místa v duchovní správě dostávali jen mužové horliví a prodchnuti opravdovým duchem kněžským. Jak důležité místo v provádění všech těchto obrodných snah měl sv. Hyacint a jeho řádoví bratří, poznáme později. Polsko samo to ocenilo tím, že Hyacinta z vděčnosti nazvalo svým druhým apoštolem a patronem.

Druhou vnější příčinou duchovní obrody Polska byla jeho vnější politická stísněnost. Pohanští Prusové vpadali velmi často na území polské a

nutili Poláky chopiti se zbraní na ochranu majetku i víry. Těžce chráněné se stalo cennějším. V té době přicházely z Říma často listy k povzbuzení v boji proti pohanům, k horlivé práci o jejich obrácení a zároveň důrazná napomenutí k prohloubení víry a života z víry doma. Všechny tyto příčiny měly ještě větší účinnost, když vedle nebezpečí pruského přišlo nebezpečí mongolské.

Mongolské hordy zaplavily Rusko a hrozily rozliti se Polskem na celou Evropu. Poláci byli poslední hrází proti těm pohanským zástupům. Není divu, že v té úzkosti šlechta i lid hledali jedinou pravou útěchu v přísně náboženském životě.

Třetí a nejdůležitější příčinou, že polský lid se povznesl mravně i hmotně, byla nezištná, obětavá činnost Hyacintových předchůdců — činnost mnichů cisterciáckých. Boleslav III. povolal je do Polska z kláštera Porta (Pforten v Durynsku, západně od Gera) a usadil je v Leubusu na Odře a v Jindřichově. Odtud byly založeny všechny význačnější polské kláštery. V Poznaňsku byl nejslavnější Ráj, v Krakovsku Andreow.

Jejich činnost byla tichá, ale tím více připravovala srdce na slovo Hyacintovo. Kázali svým příkladem. Svatě žijíce vzdělávali zemi a posvěcovali polní práci. Ukazovali lidu, že v prachu země možno nadzemsky žíti. Povznášeli rolnický stav v očích šlechty. Když viděla urozené muže v řeholní kutně řádu, který byl pro svoji činnost vážen na celém světě, kráčet za pluhem, tu mizelo pohrdání prostým sedlákem.

Cisterciáci svou řeholí, která jim předpisovala

polní práci, byli odkázáni na venkov. Jejich vliv proto byl jen místní v okolí kláštera. Žebraví mniši, dominikáni a františkáni, kteří přišli do Polska roku 1237, připojili k příkladu působivé slovo. Aby nebyli vázáni na určité místo, zřekli se hospodářského vlastnictví. Proto zcela vhodně volili za východisko své činnosti města, kde žili jen z darů věřících, přenechávající Bohu starost o příští den.

Rovněž v činnosti mezi prostým lidem nebyli na nic vázáni. Chodili od vesnice k vesnici, od chaty k chatě, všude kázíce: „Blahoslavení chudí duchem!“

• V KRAKOVĚ

Když Hyacint a jeho druhové překročili polské hranice, mohl polský národ zvolati: „Vizte již na horách lépe nohy posla radosti, který zvěstuje pokoj, hlásá blaho, káže spásu, který praví Sionu: „Králem je Bůh tvůj!““ (Isai 52, 7.) Neboť Hyacint se opravdu stal Polsku poslem radosti ze života podle evangelia, apoštolem pokoje, andělem míru, který učinil z Polska zemi svatých tužeb a činů.

Kdy přišel do Krakova, nelze s určitostí říci. Dříve to jistě nebylo než na jaře roku 1222,¹ nebo pozdě na podzim roku 1221. Příchod Hyacintův byl dnem radosti pro celý Krakov, hlavně však pro biskupa Ivona. Dříve vážený kanovník vrací se nyní jako prostý mnich. Spisovatelé vypravují, že Ivo se vším duchovenstvem a knížetem Leškem vyšel mu vstříc. Všechno patřilo s obdivem na nové mnichy v bílých rízách zahalených černými plášti. Opravdu: čistota, hájená pláštěm kajícího. Čistota, která se rozlévá a podmaňuje srdce, čistota apoštolská.

Nevíme přesně, kolik bratří přišlo s Hyacintem do Krakova. Stanislav praví, že Hyacint přišel s Česlavem.² O jiných nemluví, ale též nepraví, že jen Česlav s ním přišel. Jiní jmenují ještě Jindřicha Moravana.³ Dlugosz praví, že s Hya-

cintem přišlo do Polska 8 bratří. Tato zpráva by se zdála nejsprávnější, ale nesmíme ji bráti doslova, jak ji podává, totiž že sv. Dominik dal již roku 1218 biskupovi Ivonovi oněch 8 bratří,⁴ což je nemožné. Třeba to vysvětliti tak, že s Hyacintem a Česlavem přišlo do Krakova 8 bratří-žáků z Čech a Moravy, kteří se měli jednak důkladněji vzdělati v dominikánském životě, jednak svou činností měli rychleji rozšířiti a upevniti řád v Polsku a tak nahraditi, co Hyacint svým zpožděným příchodem zameškal.

Biskup vykázal Hyacintovi a jeho druhům k zatímnímu obývání část své biskupské residence na Wawelu a přidělil jim dřevěný kostel Největší Trojice. Byl to do té doby farní a zároveň největší kostel v Krakově. Pro faru vystavěl nový kostel Panny Marie na náměstí. Kromě toho byly tehdy v Krakově ještě dvě kaple: sv. Vojtěcha, sv. Jiljí z 10. století, ale byly velmi malé. Biskup vystavěl u kostela klášter, který byl již roku 1223 slavnostním způsobem odezdán bratřím. Kostel sám byl opraven, snad též zvětšen, neboť roku 1224 byl znovu posvěcen.⁵ Tak vznikl první polský dominikánský klášter. Jest nejslavnější ze všech, které Hyacint založil. Byl po staletí školou apoštolů, semenišťem mučedníků.

Hyacint si přinesl jistě z Říma od papeže doporučovací listy pro biskupa, šlechtu i lid, jak toho máme mnohé důkazy v životě sv. Dominika a v „Bullariu“ řádu.⁶ Tyto doporučovací listy byly velmi nutné, protože bratří Kazatelé, a žebraví mniši vůbec, byli v církvi zcela novým zjevem. Jejich kazatelská činnost, spojená s udíle-

ním svátostí, by se mohla jeviti jako porušování biskupských a farářských práv. Pro Ivona byly tyto listy zbytečné, ale Hyacint jich potřeboval pro jiné polské biskupy a kněžstvo, aby jeho činnost nebyla něčím rušena. A opravdu, nenacházíme ani nejmenší stopy neshody mezi polským duchovenstvem a prvními bratřími.

Všude, kde se ukázali bratři Kazatelé, povstávali proti nim veřejní i zakuklení nepřátelé církve a snažili se proti nim poštvati šlechtu, duchovenstvo a hlavně lid. Podařilo-li se jim to někde, naprostý neúspěch měli v Krakově a v celém Polsku. Hyacint se svými bratřími strhli na sebe lid nadšenými kázáními, ale ještě více svým svatým, přísným životem. Hyacint byl přísný k sobě, ale vlídný a laskavý k jiným. Jeho přísnost neodpuzovala, ale přitahovala. I když nejohnivěji potíral hřích, každý viděl, že lidi upřímně miluje a nenávidí jen nepravost.

„Jak v bezúhonnosti a čistotě života, tak i v divotvorné moci byl Hyacint roven svému sv. Otcí Dominiku,“ praví Stanislav.⁷ Ne osobní sláva, ani reklama pro řád, nýbrž jediné touha lásky zmírniti bědy ubohého lidu nutila Hyacinta, že prosil Boha, aby ho učinil nástrojem své Všemohoucnosti, když k němu chudáci plni důvěry přicházeli s prosbou o pomoc ve svých neštěstích.

Již 30. května roku 1222 přivedl k Hyacintovi němou ženu jménem Judit z Koscielcze její syn a prosil světce, aby jí svou modlitbou vrátil dar řeči, kterou ztratila v nemoci. Všechna lékařská pomoc byla dosud marná. Dojat důvěrou ubohé ženy a synovou láskou Hyacint prosil s pláčem

Boha a Bůh vrátil ženě dar řeči.⁸ Snad téhož roku při lidových oslavách sv. Stanislava (17. září?) udál se jiný zázrak.⁹ Hyacint kázal na pahorku Skalka, kde byl sv. Stanislav zvláště ctěn. Cestou našel na břehu rozvodněné Visly zástup lidí, shromážděných kolem mrtvoly mladíka Petra z Prošova, který den předtím byl uchráněn vlnami a až toho dne mrtev vyloven. Nařikajíc padla jeho matka Falislava Hyacintovi k nohám: „Hle, nyní jsem ubohá vdova úplně opuštěna, zbavena jediné opory a útěchy!“ — Světec uchvátil duch Boží a pln důvěry v Boha zvolal: „Petře! Ježíš Kristus, jehož slávu hlásám, ať ti vrátí na přímluvu Panny Marie život!“ — Tu k úžasu všech mladík ožil a objal matku, plačící radostí. Zázrak tento potvrdilo mnoho přítomných šlechticů zároveň s kapitulním děkanem Prandotou a všecken lid.

Příznivý výsledek Hyacintova apoštolátu byl zajištěn. Důvěra všech k němu byla veliká. Ještě větší byla milost Boží, která otvírala i nejnepřístupnější srdce ve zpovědi. Všichni velebili Boha, jenž takovou moc dává svým svatým. Stanislav praví: „Kudy světec krácel, tam vynášeli jako za časů Krista Pána nemocné na ulici, aby se mohli dotknouti aspoň šatu Hyacintova a byli uzdraveni. A nejen to. I na tělesně zdravých činil zázraky: mnozí byli zázračně vysvobozeni z otroctví a žalářů, mnozí nabyli ztraceného majetku, jiní zas byli zproštěni okovů hříchu. Tak byl Hyacint opravdu otcem chudých, lékařem chorých, těшитelem zarmoucených a nešťastných.“

Zvláštním rysem povahy sv. Hyacinta jest nekonečná láska k prostému lidu. Byl v pravém

smyslu slova: mužem lidu. Jest obdivuhodno, jak tento muž vzdělaný a šlechtic cítil s lidem a jemu se i přizpůsoboval i tam, kde snad bychom toho nečekali, jen když to nebylo špatné. Tak na příklad již při zmíněných lidových oslavách sv. Stanislava, jehož úcta tehdy ještě nebyla církví schválena. Hyacint viděl, jak lid přímo lpí na svém umučeném biskupu, že jeho oslavy jsou pravými národními svátky a nesloužily k nevázaným radovánkám světským. Proto hleděl jich využití k povznesení ducha lidu a k náboženskému obrození.

Z toho důvodu se všemožně přičiňoval se svými rádovými bratřími o brzké svatořečení Stanislavovo v naději, že pak bude láska lidu ke svatému biskupu ještě větší a úcta působivější. První Stanislavův životopis napsal krakovský dominikán Vincenc z Kielce. Bratr Bohuslav z téhož kláštera přivedl za biskupa Prandoty proces Stanislavova svatořečení ke šťastnému konci. Tím se vyplnilo jedno z nejvroucnějších Hyacintových přání.

Vedle povznesení duchovního usiloval nemenší měrou o zlepšení sociálního a hmotného postavení lidu. Toho důkazem jest nám papežská bula z roku 1233, v níž jsou vypočítána utrpení chudáků, utlačovaných od šlechty.¹⁰ Papež Řehoř IX. praví: „Nový druh trápení a utlačování chudých vynalezli polští šlechtici, totiž, že jim svěřují dozor nad bobry a sokoly. Jestliže některý z nich opustí svůj obvyklý pelech z vrozené touhy po svobodě, nebo když se některé mládě ztratí, tu ubohé chudáky odsuzují k pokutě 70 marek (tato suma byla v oněch dobách přímo nedostupná

i pro prostředně bohatého člověka), vrhajíce tak mnohé z nich též do záhuby věčné, neboť nemohouce snést tak nespravedlivé a neslýchané otroctví, přecházejí k rozkolným Rusínům nebo k pohanským Prusům, opouštějíce spolubydlení s věřícími. Toto jednání přesahuje meze spravedlnosti, neboť, když ptáci uletí z klecí nebo z rukou, za to nikdo nemůže, poněvadž sokoli jako zvířata nerozumná nemohou lidsky uvažovati a se svého strážce ptáti, abychom tak řekli, prositi o dovolení, aby se mohli proletět.“ — Proto papež rozkazuje, aby šlechta upustila od takových břemen a pro ptáky nedávala duše chudých v kořist d'áblu. Provinciálovi dominikánů přikazuje, aby se svými bratřími bděl nad zachováváním jeho rozkazů a neposlušné přísně stíhal církevními tresty.

Původcem této buly jest bezpochyby sv. Hyacint. Zdálo by se, že právě pro tuto lásku k chudině šlechta Hyacinta nenáviděla, ale dějiny nám dokazují pravý opak. Ačkoliv Hyacint svým jednáním vystupoval jaksi proti šlechtě, přece byl i u ní velmi vážen a ctěn. Jeho opravdu lidské a křesťanské snahy nacházely pochopení. Viděla, s jakou nezištností se ujímal obyčejného řemeslníka, utlačovaného rolníka, že se stejnou nezištností a zájmem radí svému knížeti. Též jeho šlechtický původ dodával značného vlivu jeho slovům. Kázal přiměřeným způsobem evangelium všem, snažil se slovem i příkladem všechny přivést k pravému křesťanskému životu, všechny ke Kristu.

K všeobecné obrodě velmi přispěla shoda Hyacintova se světským duchovenstvem. Nebylo ani

nejmenší neshody, které by příznivý výsledek ohrožovaly. První jakousi zmínku o nějaké neurčité neshodě bychom mohli viděti v papežské bule až z roku 1261 ze dne 18. března. Jest adresována arcibiskupům a biskupům v Německu, v Čechách, na Moravě a v Polsku. Papež je vybízí, aby nebránili bratřím Kazatelům v jejich kazatelské činnosti, nezakazovali jim zpovídat.¹¹ Při tom poukazuje na velké zásluhy řádu a ctnostný život bratří.

Že vzájemná shoda byla tak krásná, to jest zásluhou povahy sv. Hyacinta. Jeho velký duch byl nad všechno malicherné povznešen. Uviděl-li někde dobro, radoval se. Ani mu nenapadlo, že by něčí práce mohla rušiti jeho činnost. Naopak, jeho úkolem bylo připravovati práci jiným, házet jim do klína plody své práce. Když vyšel z kláštera, tu jeho slovo otráslo lidskými srdci, vzbudilo v nich touhu po duchovním pokrmu. Pak zmizel právě tak náhle, jak přišel. Jiní po něm přicházeli a probuzené touhy po nadpřirozenu nasycovali a uspokojovali. Žali, kde on sel. Sám se nikde dlouho nezdržoval. Cítil se Bohem povolán k tomu, aby zatím, co jedněch deset zalévalo a žalo plody jeho setby, on neúnavný již na nových deseti místech zasíval novou úrodu.

Jiným rysem povahy sv. Hyacinta byla láska k novicům. Zde byl též věrným synem sv. Dominika. Novicové byli snad více vychováváni jeho příkladem. Viděli, jak přísně zachovával posvátné mlčení, posty a všechny ostatní předpisy, o nichž jim pravil, že sv. Dominik přijal a přizpůsobil cíli svého řádu vše, co vede k dokonalosti. Viděli, že je cele proniknut myšlenkou, že

jen duch umrtvování a oběti je schopen hlubšího chápání významu apoštolského života. Novicové proto na něm přímo lpěli. Bylo to též nejvýš nutné, neboť Prozřetelnost nevyvolila Hyacinta k tomu, aby klidně pracoval v Krakově, nýbrž aby se stal apoštolem národů.

K tomu mu musila dáti družinu spolehlivých, oddaných pracovníků, kteří by chodili s ním a pracovali na místech, kde svým slovem zúrodnili nádu lidských srdcí. Brzy měl kolem sebe v Krakově na 100 bratří. Mezi nimi vedle bl. Česlava, zbožného Jindřicha Moravana zvláštní horlivostí vynikali ostatní žáci z Čech a Moravy, jako br. Jeronym, který se stal později převorem v Praze, a jiní, jejichž jména neznáme. Z domácích to byl br. Godin, který šel se sv. Hyacintem do Kyjeva, kde se též stal prvním převorem, dále br. Benedikt, později první převor v Gdansku, a pak br. Florian, důvěrný průvodce světcův na všech jeho apoštolských cestách, jenž též napsal nějaké zprávy, z nichž čerpal Stanislav Krakovský ke svému životopisu Hyacintovu. Bohužel nezachovaly se.

Nejcharakterističtější osobou ve sboru prvních bratří v Krakově jest bratr Jakub, bývalý právník kardinála-legáta Řehoře Krescentia.¹² Jakub, uchvácen slovy Hyacintovými a jeho opravdovou, žhoucí láskou k Bohu a k duším, rozhodl se k velkému překvapení kardinála vstoupiti do řádu. Jeho duch též vzplál apoštolskou horlivostí o čest Boží. Ničím se nedal od svého rozhodnutí odvrátiti, neboť za svůj životní úkol považoval působiti v řádě Kazatelů v Polsku.

Jako byl Hyacint obrazem sv. Dominika, tak se o Jakubovi praví, že se snažil býti ve všem po-

dobným Hyacintovi. Kříž Kristův byl jeho radostí. Před křížem se učil pokoře i plamenné lásce k Bohu, stálé vlídnosti, všem ctnostem. Jednomu novicovi řekl: „Můj život je krátký a nepatrný. Jediný dech vůle Boží stačí jej ukončiti. Ten získá nesmrtelnou slávu, kdo kráčí královskou cestou k nebi ve zbožném cvičení ctností. Lenost nikoho neučinila nesmrtelným. Pravá snaha po ctnostech zjednává pravou slávu!“

V takových myšlenkách žil Jakub. Slova hodná kazatele, jenž má žíti to, co káže. Vyčerpan apoštolskou prací umírá a chladnoucí rty ještě volají: „Moje Naděje a Lásko, neopouštěj mne, neopouštěj mne! V tvé ruce, ó Ježíši, poroučím svého ducha!“

Ačkoliv byl Jakub synem jihu, přece byl chloubou a miláčkem polského lidu. Jeho život jest krásným svědectvím o mladickém nadšení a horlivosti prvních dominikánů v Krakově. Jaká tam asi byla síla umrtvování a snaha proniknouti až do hlubin duchovního života! Jim mohl Hyacint opakovati slova apoštolova: „Chválím pak vás, bratři, že ve všem na mne pamatujete a zachovááte naučení, jak jsem vám je podal!“ (I. Kor. 11, 2.)

Staré řády čistě mnišské se šířily již od svého počátku s jistou těžkopádností. Žebravé řády, dominikáni, františkáni, se rozšířily po celém světě s překvapující rychlostí. Rychle jako houby po dešti vyrůstaly v Polsku dominikánské kláštery, založené buď sv. Hyacintem nebo bl. Česlavem nebo jejich žáky. Podle toho můžeme hledati dva středy, odkud vycházela všechna činnost. Na východě Hyacint v Krakově, na západě Česlav

ve Vratislavi. Z ostatních klášterů polských v době sv. Hyacinta zasluhují zmínky: klášter v Sandoměři, který již od počátku měl značný počet členů, byl založen roku 1224 biskupem Ivonem za pomoci kněžny Adelheidy, proslul mučednickou smrtí bl. Sadoka; klášter v Ratiboři, tam též záhy vznikl klášter sester II. řádu, kde je až dodnes uctívána ctih. sestra Eufemie, o jejíž blahorečení se jedná; dále kláštery v Poznani, Opolí, Lehnici, Svídnici, Hlohově, Břehu, Olešnici, Krosnu, Greifswaldu, Kamminu, Pasewalku atd.

V některých městech byly i dva kláštery, na příklad v Sandoměři, kde druhý klášter postavil bratřím sám kníže Lešek; v Plocku vystavěl druhý klášter Konrád Masovský. S ním měli otcové různé potíže. Když dal Konrád roku 1239 oběsiti svého kancléře Jana Czapla, zkušeného to a v právech zběhlého kněze, který byl dříve též vychovatelem jeho synů, dominikáni šli a sňali tělo se šibenice. Kněžna Agasia poručila mrtvolu znova pověsiti na šibenici. Dominikán páter Martin sňal ji opět a dal pochovati. A přece kníže Konrád vystavěl dominikánům druhý klášter v Plocku r. 1244. — K rozšíření řádu přispívalo též spojení, které nastávalo mezi lidmi žijícími ve světě, přijímáním jich do tak zvaného „Třetího řádu“.

Pod kterého provinciála náležely první konventy, které Hyacint založil, není jisto. Všeobecně se má za to, že pod provinciála německého. Možno též, že podléhaly přímo generálovi řádu, neboť při ustanovení samostatné provincie polské se nemluví o nějakém rozdělení německé provincie, nýbrž prostě: „Léta Páně 1228 byla konána první kapitula generalissima v Paříži.

Na tomto řádovém sněmu k 8 provinciím, ustanoveným od sv. Dominika, byly přidány 4 — totiž: polská, dánská, řecká a Svaté země.¹³ Provincie polská jest na prvním místě. Hlavní zásluhu o osamostatnění polské provincie má sv. Hyacint, ačkoliv jest velmi pochybno, zda na této kapitule v Paříži byl, neboť v té době právě zahájil svou misionářskou činnost mezi Prusy. Snad oba zakladatele řádu ve slovanských zemích Hyacinta i Česlava zastupoval jejich věrný žák br. Gerard Vratislavský, který se stal též prvním polským provinciálem.¹⁴ Dlugosz tvrdí,¹⁵ že Gerard byl již roku 1225 ustanoven od generála řádu bl. Jordána provinciálem. Je-li toto tvrzení správné, pak mu musíme rozuměti tak, že byl ustanoven zástupcem generálovým pro Polsko. Tím bychom měli jistotu, že Hyacintovy kláštery byly podřízeny přímo generálovi.

Že nebyl prvním provinciálem ustanoven Hyacint nebo Česlav, nesmí nám býti nápadné. Úřad provinciála by jim překážel v misijní činnosti.

Vedle horlivosti prvních polských bratří jinou příčinou rychlého rozšíření řádu v Polsku byla štědrost a pochopení významu řádu u šlechty, hlavně v knížecí rodině krakovské. Hlavně kněžna Křimislava, choť Leškova, měla ve zvláštní lásce nový řád. Když se jí roku 1226 narodil hošík, musil ho pokřtít sám provinciál (?) br. Gerard Vratislavský.

Tato přízeň knížecí rodiny k Hyacintovým bratrům nevymizela. Nástupce Leškův Boleslav Čistý (1242—1279) měl duchovním vůdcem br. Víta, přítele Hyacintova. Lešek Černý (1279—1288) měl duchovním vůdcem velkého učence

dominikána P. Jiljího. Tento kníže si zvolil u dominikánů místo svého posledního odpočinku.

Hyacintův vliv na knížecí a šlechtické rodiny byl až do velké výše vystupňován. Nesmíme zapomínati, že byl miláčkem lidu, který rád svou fantasií vytvořuje životopisy osobností, které jej zcela zaujaly. Pověst se šíří. Cestou sbírá, sprádá, spojuje a roste. Proto nesmělo býti ani jediné větší události bez Hyacinta. Ani rozdíl časový nepřekážel.

Jest jisto, že byl rádcem a přítelem Leškovým a celé knížecí rodiny v Krakově. S knížecí rodinou ve Vratislavi nebyl v takovém úzkém vztahu, jak se obyčejně tvrdí, jako by byl duchovním vůdcem sv. Hedviky a rádcem Jindřichovým. Tu přichází více v úvahu Česlav, jehož takřka sídlem byla Vratislav. Hyacint přišel jen příležitostně do styku s touto rodinou. Úplně nezaručené jsou zprávy, že na radu sv. Hyacinta žil kníže Boleslav Čistý se svou ženou Kunigundou ve stálé panické zdrženlivosti. Rovněž tak syn uherského krále Ondřeje kníže Koloman se svou ženou Salome, dcerou knížete Leška. Obě se po smrti svých mužů věnovaly skutkům křesťanské lásky a pak prý na popud Hyacintův obě vstoupily do kláštera. Salome založila klášter klarisek a žila v něm jako prostá sestra, jsouc všem ostatním vzorem svatého života. Zemřela roku 1268. Jest uctívána jako svatá. Do jaké míry působil sv. Hyacint na tyto zbožné paní, nevíme. Třeba asi souhlasiti s míněním P. Wilmse, že mu děkují za nějaké pokyny,¹⁶ ale duchovním vůdcem v pravém smyslu slova nemohl býti, ježto byl velmi zaměstnán misijní činností v dalekých zemích.

Matka a babička Hyacintova prý za ním přišly do Krakova. Usadily se v blízkosti dominikánského kláštera a tam v odloučenosti od světa prožily zbytek svého života v modlitbě a zbožných cvičeních. Vstoupily prý též do III. řádu. Domek, jež v Krakově obývaly, byl později proměněn v klášter sester III. řádu. Babičku Hyacintovu Ivonii ctily jako svoji zakladatelku.

Ačkoliv Hyacint záhy po svém příchodu do Polska začal své velké misijní cesty, přece nespustil se zřetele rozvoj řádu v Polsku. Nelitoval ani namáhavých cest na generální kapituly, aby mladé provincii vymohl rovnocenná práva s ostatními provinciemi. Tak se stalo na generální kapitule v Paříži¹⁷ 1239, v Bologni¹⁸ 1240, v Paříži¹⁹ 1241. Na které z těchto kapitul byl Hyacint skutečně osobně přítomen, o tom byly vedeny velké spory.²⁰ Nejvíce pravděpodobný je rok 1239, kdy bylo v Paříži zahájeno jednání o rovnoprávnost polské provincie vzhledem na vysílání zástupců na generální kapituly a moc provinciála, když řád nemá generála.

Jako rolník občas přichází k osetému poli, zda zrno klíčí a práce nese užitek, tak Hyacint přicházel ke svému duchovnímu poli v Polsku. Kde bylo třeba, napomínal, těšil, povzbuzoval, varoval, veda tak započaté dílo s vytrvalou láskou k rozvoji a obnově náboženského života. O něm a jeho řádových bratřích platila slova Písma: „A dám vám pastýře podle srdce svého, i budou vás pásiti rozumně a moudře.“ (Jerem. 3, 15.)

Kromě listiny, vystavené v Krakově 29. září 1228 biskupem Ivonem, na níž jako svědci jsou podepsáni: „Gerard, převor, a br. Hyacint (Jaco,

t. j. Jacek) z kláštera Nejsvětější Trojice“,²¹ jsou neklamným svědectvím pobytu Hyacintova v Krakově a okolí zázraky, které tam učinil. Tak na příklad se vypravuje, že roku 1238 si ho pozvala nemocná paní Klementina z Koscielcza u Proszowic,²² aby ve své nemoci vyslechla od něho slova útěchy. Dříve než k ní přišel, silné krupobití zničilo všechnu úrodu. Nejvíce byl postižen chudý lid. Přišli s nářkem k Hyacintovi a prosili, aby se obrátil k Bohu s prosbou o pomoc. Dojat jejich žalem ponořil se v delší modlitbu. Po ní řekl shromážděným: „Jděte domů a po celou noc se modlete. Milosrdný Bůh vám pomůže!“ — Ve své důvěře nebyli zklamáni. Ráno s úžasem spatřili, že tam, kde včera byla spoušť zničené úrody, stálo obilí v celé své kráse dozrávající ke žnám, jako by se ho bouře nebyla dotkla.

Brzy nato se udál v Krakově zázrak jiný, jenž svědčí o nesmírné důvěře lidu k sv. Hyacintovi. Paní Felicia z Gruszowa²³ přišla k němu se zvláštní prosbou. Hrozná bolest svírala její srdce. Jen žena, jež podobně trpěla, chápe její velikost. Felicii z Gruszowa nedal Bůh dítek a její muž proto k ní ztrácel lásku. Od svých příbuzných musila den ze dne slýchat obtížné předhůzky a potupy. Nešťastná žena plna úzkosti a zoufalství padla před svatým na kolena a zvolala: „Otče, modli se za mne k Bohu! Ano, ty dosáhneš všeho, zač prosíš!“

Důvěra ženy byla veliká. Již před lety přišla s toužou prosbou, ale Bůh tehdy jí nevyslyšel. Nyní přišla opět. Proto překvapen takovou velikostí víry obnovil těšivý slib a odměnou připojil prorocká slova: „Jdi, budeš matkou syna, a staneš

se matkou mnohých biskupů a velkých tohoto světa!“ — Proroctví se splnilo. — Jako stará prababička viděla lesk dorůstajícího pokolení a velebila velkého Kazatele, jenž jí tuto milost vyprosil.

Tyto dva zázraky dokazují, že Hyacint plně pochopil Kristovo slovo: „Lito jest mi zástupu!“

Krakovský konvent, odkud Hyacint podnikal své velké misijní cesty a kam se vracel, aby ve studiu a kontemplaci načerpal nových sil, jest až dosud nejkrásnější v celé polské provincii. Pohnuté jeho dějiny jsou dějinami celé provincie. Dnes jest v něm přes 40 bratří, kteří požehnaně působí v duchu sv. Hyacinta na polské vinici Páně ke spáse duší.

Polští bratří nosí přes bílý řádový hábit červený opasek jako symbol mučednické krve, již synové polské provincie prolili ve službě evangelia. Z téhož důvodu jim papež Innocenc IV. dovolil nositi červené punčochy. Opravdu velké a krásné uznání apoštolské horlivosti a obětavosti, když všichni ostatní řádoví bratří nosí prostý kožený opasek a obyčejné vlněné punčochy.

Necht' vzplane ono apoštolské nadšení i v nynější době, kdy nastává nová epocha pro rozvoj misií!

VE VRATISLAVI

Počet bratří v klášteře nejsv. Trojice v Krakově záhy vzrostl na sto. Tu se Hyacint rozhodl jednati podle zásady sv. Dominika: „Zrní nemá býti nahromaděno, nýbrž rozseto.“ Řád se měl z malých počátků v Krakově rozšířiti po všech severních slovanských zemích.

To se stalo rozesláním bratří¹ roku 1223. Vypravuje se, že Hyacint byl ve svém rozhodnutí, rozeslati bratry, upevněn zjevením Panny Marie. Není třeba o tomto zjevení pochybovat. Maria bděla nad řádem bratří Kazatelů od samého jeho počátku² jako nad svým a bratří měli ve středověku čestný titul „Bratří Mariini“. Bylo to dne 14. srpna 1223. Hyacint klečel v noci na stupních oltáře Panny Marie ponořen v rozjímání. Prosil za své bratry, jež se chystal rozeslat. Velká starost tížila jeho srdce. Splní bratří své poslání? — Tajemně mlčely stěny chrámu v temnu noci. Věčné světlo blíkalo v tichu. Náhle oslnivé světlo zazářilo nad oltářem a uprostřed paprsků se objevila Paní a Královna nebes s Dítěm v náručí, Maria — Královna apoštolů. V srdci Hyacintově se prosby o zdar rozeslání bratří staly jeho tepem. A Maria čtla v apoštolském srdci. S úsměvem praví: „Raduj se, Hyacinte, můj synu! Tvá prosba je příjemná pohledu mého Syna-Vyku-

pitele. Zač budeš prositi skrze mne, vše ti dá!“
— A zmizela.

Nesmírná radost zaplavila duši Hyacintovu; byl jist, že jeho dílo je pod ochranou Mariinou. V díky ponořen zůstal na stupních oltáře. Ráno oznámil bratřím, co v noci viděl. Ne z chlouby, nýbrž proto, aby je posílil v důvěře. Zdálo se mu, že k vůli nim se mu Maria zjevila. Její ochrana bude povzbuzením a útěchou váhajícím bratřím. Všem jim hrozilo mnoho nebezpečí a čekala je úmorná práce. Ale hlavně ti potřebovali zvláštní síly, kteří se s ním chystali do neznámých končin Ruska, Pruska, kde je mezi divokými národy čekala nejistá budoucnost. Byli to hlavně bratři Florian, Godin, Benedikt.

Na svátek Nanebevzetí Panny Marie předstoupil před sbor bratří. Několik vyvolil sobě za druhy na misijní cesty, jiné zas v čele s Česlavem, Jindřichem a Jeronymem poslal na západ. Privil jim: „Jděte na západ, já si ponechám sever a východ. Vy pečujte o spásu obyvatel Čech, Moravy, Slezska a Saska; já se budu starat o spásu Prusů, Pomořanů, Livonců, Litvanů, Rusínů a všech vzdálených národů!“³ Nikdo z bratří neodporoval, ani se nezdráhal. Bylo jim, jako by viděli před sebou samého Otce Dominika, řkoucího: „Zrní nesmí býti nahromaděno, nýbrž rozseto.“ Z očí jim bylo možno vyčísti tajné heslo: „Pod ochranou Mariinou se dobře půjde!“

Z Krakova vyšel hlouček bratří vedený Česlavem. Záhy se rozdělili. Čeští bratři šli přímo na Moravu a do Čech. Česlav s několika polskými a slezskými bratřími šli do hlavního města slezského Vratislavi. Kolik jich bylo, nevíme. První

útulek ve Vratislavi jim poskytli synové sv. Norberta, premonstráti, v opatství sv. Martina.⁴ Mezi těmito dvěma řády panovala vždy velká shoda. Oba řády od časů sv. Dominika žijí v bratrské lásce a svornosti.

Česlav, jsa hostem premonstrátů, počal svoji kazatelskou činnost. Brzy žádali za přijetí do řádu Kazatelů nadšení mužové. Bylo nutno, aby bratří měli svůj vlastní klášter a kostel. To viděl i horlivý vratislavský biskup Vavřinec (1207—1232) a nabídl Česlavovi kostel sv. Vojtěcha roku 1226. Nabídka, která byla pro Česlava velkým vyznamenáním, byla vděčně přijata. Sv. Vojtěch byl jeho sv. patronem. Pod tímto jménem byl znám velký český biskup a mučedník po celém Polsku jako Čechů sláva (t. j. Česlav).

Podobnou činnost jako Hyacint v Krakově rozvíjel Česlav ve Vratislavi. Odtud podnikal své misijní cesty do sousedních zemí, odtud později jako provinciál zahajoval své visitační cesty do všech koutů rozsáhlé provincie. Jeho činnost ve Vratislavi úzce souvisí s počátky řádu Kazatelů u nás. O tom se v této kapitole nebudem šířit, aby nebyla rušena souvislost.

Záhy po svém příchodu do Vratislavi se stal rádcem a přítelem knížete hornoslezského Jindřicha a jeho ženy sv. Hedviky.⁵ Chudí, kteří měli ve sv. Hedvice něžnou matku, dostali v bl. Česlavovi starostlivého otce; podrobnějších zpráv o styku Česlava s knížecí rodinou, a hlavně se sv. Hedvikou, bohužel nemáme.

Roku 1232 byl Česlav přinucen přijmouti úřad provinciála. Jest však těžko určit, jak dlouho tento úřad zastával. Dlugosz vypravuje,⁶ že Hya-

cint s Gerardem, dřívějším provinciálem, a s Martinem ze Sandoměře byl na generální kapitule v Paříži, na níž byl dosavadní polský provinciál bratr Česlav svého úřadu zproštěn a připuštěn ponejprv definitor za polskou provincii. Nyní zbývá určit, z kterého roku kapitula je tam míněna. Zdá se, že jsou v této zprávě chybně spojeny dvě různé věci.

V úvahu mohou přijíti kapituly roku 1236, 1238, 1239, 1240 a 1241. Z nich v Paříži byla roku 1236 generalissima a obyčejné kapituly roku 1239 a 1241. Ostatní dvě byly v Bologni.⁷ Byl-li Česlav svého úřadu zproštěn roku 1236, nemohl býti připuštěn polský definitor, poněvadž provincie neměla ještě toho práva. Byl-li polský definitor připuštěn na některé kapituly r. 1239—1241, nemohl býti na ní Česlav zproštěn svého úřadu, neboť již roku 1238 na generální kapitule v Bologni ustanovil generál bl. Raymund z Penafortu polským provinciálem br. Jindřicha z Lipska, jak praví sám Dlugosz.

Řešení jest asi takové: roku 1236 byl v Paříži Česlav na svou žádost zproštěn provinciálského úřadu, třebaš i za přítomnosti Hyacintovy, ale polský definitor byl připuštěn na pozdější kapitule. Česlav zůstal správcem provincie — vikářem — dále, až by si bratří zvolili nového provinciála. Bratří se však nemohli shodnout na osobě důstojného Česlavova nástupce, proto musil zasáhnouti svým rozhodnutím generál. Protože brzy po kapitule roku 1236 zemřel generál bl. Jordán a roku 1237 nebyla kapitula, bylo nutno čekat až do roku 1238, kdy v Bologni byl zvolen generálem bl. Raymund.⁸

Zdá se, že bl. Česlav za svého pozemského života nevynikal tak darem zázraků, jako sv. Hyacint, ačkoliv i o něm čteme zajímavé zprávy. Tak na příklad brzy po svém příchodu do Vratislavě vzkřísil mrtvého hošíka, který byl již 8 dní pohřben ve vlnách Odry. Jindy zas se přeplavil přes řeku, maje na vodě místo lod'ky jen svůj řádový plášť. Tyto dva zázraky jsou takřka obměnou zázraků Hyacintových.

Zcela zvláštního rázu jest zázrak, který se stal roku 1241. Velká rána zastihla celou východní Evropu vpádem Mongolů, jehož nebylo ušetřeno ani Slezsko. Máme celkem velmi málo zpráv z oné doby. Víme jen, že Vratislavští asi sami zapálili město před příchodem Tatarů a uchýlili se na knížecí hrad. Tento způsob obrany byl velmi hojný v dřívějších dobách,⁹ aby se město nestalo ochranou pro nepřitele po případném dobytí. Mongolové přitáhli do města, ale ježto ve spáleništi nenašli ani přístřeší ani potravu, s nepořízenou odešli. Celou svoji zuřivost chtěli si vylít na obyvatelích hradu, který byl nedaleko města.

Dali se do obléhání. Obyvatele zachvátila hrůza. Všechno se obrátilo k Česlavovi se žádostí, aby prosil Boha o pomoc. A Bůh pomohl. Když jednou byl boj na hradbách obzvláště prudký a zdálo se, že se Tataři hradu zmocní, tu nad hlavou Česlavovou se objevila velká ohnivá koule, jejímž zjevem byli Tataři přestrašeni a prchli do tábora. V táboře nastal zmatek ještě větší, neboť ohnivý sloup se ukázal i nad táborem, proto Tataři upustili od obléhání a odtáhli.¹⁰ Někteří z Tatarů, kteří viděli ohnivou kouli nad

hlavou Česlavovou, se obrátili a vstoupili též do řádu bratří Kazatelů.¹¹

Zajímavé jest, jaké stanovisko zaujala k tomuto zázraku moderní věda kritická. Tak na příklad dr. K. Blasel praví:¹² „Jest nápadno, že ani jediný starší spisovatel neuvádí zázračné události, již nám podává Česlavův život (od Bzovia). — — Předně jest pozoruhodno, že br. Jordán z Prahy, viceminister fratrum Minorum království českého a polského, ve svém listě ze dne 10. dubna 1241 o ní se nezmiňuje, ačkoliv uvádí, že Mongolům padlo za oběť již pět dominikánských klášterů. Dlugosz je první, jenž o ní vypravuje, jak se zdá, na podkladě nějaké zprávy v klášteře sv. Vojtěcha. O něm jest však známo, že, nevěděli-li k některému roku nějakých fakt, tak si je prostě přibásnil.“

Podnět k pověsti o zázračném zjevení se ohnivé koule nad hlavou bl. Česlava dala podle mínění dra Blasela socha sv. Martina, která byla uctívána v kapli, kde byl Česlav pochován, a která byla v 15. století předělána na sochu bl. Česlava. Sv. Martin byl zobrazen s koulí nad hlavou podle události, již čteme v „Dialogu o životě sv. Martina“ od Sulpitia Severa,¹³ že se „nad jeho hlavou objevila ohnivá koule“. Blasel své mínění zakládá na tom, že těchž Sulpitiových slov o sv. Martinu jest užito ve starých, roku 1602 vytisknutých „Hodinkách“ na svátek bl. Česlava.¹⁴

Než toto vysvětlení dra Blasela nemá ceny důkazu. Není-li písemných dokladů z téže doby, to nedokazuje, že se onen zázrak nestal. Zápisy o něm velmi snadno mohly býti zničeny válkami, ohněm atd. a nám se nedochovaly. Měl-li snad ještě Dlu-

gosz nějakou starou zprávu, jak se zdá, což sám Blasel připouští, pak není důvodu, proč zázrak popírati. Neboť vedle písemné zprávy musila býti též tradice, která Dlugosze upozornila. Dále by bylo nutno dokázat, že socha sv. Martina byla v 15. století předělána na sochu bl. Česlava. Byla-li opravdu, pak je to jen potvrzením tehdy ještě živého podání, že Bůh oslavil Česlava podobným zázrakem jako sv. Martina. Rovněž užití těchže slov v „Hodinkách“ bl. Česlava, jaká byla napsána v životě sv. Martina, není ničím zvláštním ani závadným. Podobných případů máme v církevních Hodinkách více.

Proto není důvodu, proč neuznávatí onoho zázraku. Není-li však pověst o něm opravdu správná, což bl. Česlavovi svatosti neubere, pak můžeme býti jisti, že jeho modlitba za záchranu obyvatel hradu a celého Slezska byla neméně účinná. Jí nutno děkovati, že Tataři nenatropili ještě větších škod, zvláště když byli opojeni vítězstvím u Lehnice, kde v boji padl vévoda Jindřich. Proto právem má bl. Česlav čestný název „Ochránce Slezska“.

Při všeobecném vypálení města před příchodem Tatarů do Vratislavě byl zničen též dominikánský klášter i kostel. Vybudování nového se již Česlav nedočkal. Zemřel svatou smrtí 15. července 1242 ve Vratislavi. Hrob jeho byl oslaven mnohými zázraky. Jak nám dějiny vratislavských dominikánů dokazují, byl zvláštním ochráncem proti ohni. Když jedenkrát chytla střecha kláštera sv. Vojtěcha, tu bratří, nemohouce uhasiti ohně pro silný vítr, který činil požár neuhasitelným, vzývali o pomoc blahoslav. Česlava. Náhle

spatřili, jak Česlav plný nebeské záře se postavil před ženoucí se plamen, jenž měl již zachvátiti střechu kostela, a roztáhl svůj plášť, tu plamen zhasl a oheň se již nešířil. Podobně zachránil též klášter sester dominikánek (II. řádu) u sv. Kateřiny (zal. 1294).

Zajímavé jsou dějiny kláštera sv. Vojtěcha, kde odpočívají ostatky bl. Česlava. Bratří, kteří v něm žili, nikdy zcela nezapomněli na svého blahoslaveného zakladatele a snažili se býti věrnými jeho duchu, plnému lásky a věrnosti k církvi. Bylo to ani ne za půl století po smrti Česlavově, kdy Bůh žádal, aby ukázali, zda jsou jeho hodni. Vratislavský biskup Tomáš II. se dostal do sporu s knížetem Jindřichem IV. Většina světského i řeholního duchovenstva byla při knížeti. Jen dominikáni neúprosně stáli při biskupovi a hájili ho. Za to musili krutě pykat. Kníže je vyhnal. V zimě roku 1285, dne 2. prosince, vyšlo z kláštera slavnostně procesí 40 bratří a za nářku všeho obyvatelstva vyšlo z města.¹⁵

Bratří se uchýlili do jiných klášterů ve Slezsku. Kníže brzy svého činu litoval. Po dvou letech se bratří mohli vrátit do svého kláštera ve Vratislavi a Bůh svým požehnáním odměnil jejich věrnost. Že v klášteře žil pravý řeholní, církevní duch, to nám dokazuje též hojný počet biskupů, který dal církvi. Dějiny nám vypravují, že až do 15. století nepřetržitě v klášteře nejvíce kvetla ze všech věd tomistická theologie a filosofie a homiletika¹⁶ čili nauka o kazatelství.

Všech těchto věd užili a je uplatnili bratří v 15. století v boji proti husitům. Tehdy se řada vratislavských dominikánů proslavila svými zna-

menitými spisy protihusitskými.¹⁷ Z nich jmenujeme slavného inkvisitora Řehoře Heintze, jenž ve vysokém stáří zemřel roku 1477. Tento měl též důležité poslání u nás roku 1466, kdy mu bylo papežem Pavlem II. svěřeno zbavení věřících přísahy poslušnosti k Jiřímu z Poděbrad. Ve vratislavském konventě žil též velký reformátor Jan Melzer z Frankenštejnu, jenž byl prvním doktorem university lipské. Roku 1429 byl jmenován inkvisitorem, roku 1433 generálním vikářem, roku 1440 se stal polským provinciálem. Zemřel roku 1446.

Velkého rozkvětu klášter dosáhl na konci 15. a začátkem 16. století, kdy byl podřízen přímo generálovi řádu. Tomuto rozvoji smrtelnou ránu zasadila luterská reformace, proti níž bratři bojovali s nemenší horlivostí a statečností jako dříve proti husitství, ale protože byli osamoceni a bez ochrany, klášter byl ochuzen a takřka zničen.¹⁸

Nový život v klášteře sv. Vojtěcha nastal až po jeho připojení k provincii česko-moravské roku 1706. K podpoře života vědeckého a k zajištění vzdělaného dorostu bylo v něm roku 1707 zřízeno studium formale a již za rok studium generale. Bratři byli přesvědčeni, že všechno dobro, jehož se jim od Boha již po staletí dostávalo, přicházelo na přimluvu bl. Česlava. Bl. Česlav byl už od nepaměti ctěn jako blahoslavený,¹⁹ ale církevně jeho úcta schválena nebyla.

Proto po připojení kláštera k česko-moravské provincii bylo první starostí bratří — přičinit se o církevní schválení úcty bl. Česlava. Již na provinciální kapitule v Brně v květnu roku 1707

žádali českého provinciála, aby se o to přičinil v Římě. Polští králové, vratislavská dómská kapitula se čile zajímali o zahájení procesu blahořečení. Již roku 1699 byly posvátné ostatky Česlavovy prohlédnuty a roku 1702 byl proces zahájen. Vratislavský biskup Engelbert, hrabě z Barbo, byl ustanoven jako „apoštolský soudce“. Ostatky byly ještě jednou úředně prohlédnuty 18. září 1705 a zpráva o tom podána do Říma zároveň s biskupským potvrzením, že Česlav byl jako blahoslavený uctíván již 100 let před dekrety papeže Urbana VIII.

Než proces blahořečení v Římě šel velmi pomalu; až když český provinciál, byv ještě jednou vratislavskými bratřími vyzván na provinciální kapitule roku 1710, zakročil u generála Antónína Cloche, nastal obrat k lepšímu. Kongregace Obřadů vydala 27. srpna 1712 dekret,²⁰ jímž oznámila, že se úcta bl. Česlava potvrdí, bude-li souhlasiti papež. A 6. září 1713 a znovu slavnostním způsobem 18. října t. r. Klement XI. potvrdil úctu bl. Česlava pro celý řád Kazatelů a diecési vratislavskou.²¹

Tím se splnilo nejvroucnější přání celého řádu, hlavně však slovanských bratří. Vratislavští se rozhodli postavit pro ostatky bl. Česlava nový důstojný příbytek. S velkou slávou byly 23. listopadu roku 1715 přeneseny a počato s budováním nové kaple. Za 8 let byla nová kaple s krásným alabastrovým náhrobkem postavena. Sem byly posvátné ostatky 23. listopadu 1723 slavně vloženy. Kaple je zasvěcena bl. Česlavu a v ní jsou jeho ostatky až do dneška.

Klášteru sv. Vojtěcha nebylo však dopřáno

dlouho vzkvétati pod ochranou česko-moravské provincie. Nesmírně trpěl pruským vpádem Bedřicha II. roku 1741-42. Násilnickým Bedřichovým způsobem byl zbaven všech hmotných potřeb. Věrnost bratří k církvi byla Bedřichovi a městské radě trnem v očích, proto soustavně pracovali k naprostému zrušení kláštera. Ještě roku 1744 bylo v klášteře 50 bratří. Prvním krokem ke zrušení bylo násilné odtržení kláštera od ústřední správy české provincie na rozkaz Bedřichův roku 1754, zaviněné velkou povolností vratislavského biskupa Filipa z Schaffgotsch.

Ze slezských klášterů byla zřízena t. zv. „Kongregace bl. Česlava“, k níž patřilo 10 klášterů.²² Jak velké bylo rozhořčení bratří nad povolností biskupovou, vysvítá z listu, jež mu poslal nově ustanovený generální vikář br. Norbert Richter 2. července 1755: „Odporoučím se ti se všemi svými zcela novými královsko-pruskými slezskými dominikánskými mnichy.“ — Snad by kongregace mohla žítí dále, kdyby nebyl přišel zákaz přijímati do řádu novice. Tím byla celá kongregace s vratislavským klásterem v čele odsouzena k zániku.

Roku 1810 bylo v klášteře u sv. Vojtěcha jen 15 bratří. Téhož roku byl na rozkaz Bedřicha Viléma zrušen a s ním též klášter sv. Kateřiny sester dominikánek. Kostel i s ostatky bl. Česlava se dostal do rukou kněží světských. Dnes je kostelem farním. Snad dá Bůh, že se na přímluvu bl. Česlava podaří německé řádové provincii, k jejímuž území patří Vratislav, získati opět tamější klášter a bratří Kazatelé budou strážci hrobu bl. Česlava.

Nemohu lépe ukončiti tuto stat' než slovy, jež o bl. Česlavovi pronesl na konci 15. století převor vratislavského kláštera Jan Opler:²³ „Jako slunce vystupuje z oceánu, tak se z Polska vznesl Česlav, zářící nebeským světlem jako meteor, aby celé Slezsko, ale hlavně Vratislav naplnil jasným světlem pravé víry!“

V ČESKÝCH ZEMÍCH

S činností bl. Česlava ve Vratislavi úzce souvisí rozmach řádu Kazatelů v Čechách a na Moravě. Po rozeslání bratří z Krakova roku 1223 šli čeští bratří v čele s Jindřichem Moravanem a Jeronymem (z Prahy?) na Moravu a do Čech, kde na ně již s dychtivostí čekali Hyacintovi žáci a přátelé řádu. Jeronym šel do Prahy a Jindřich podle všeho zůstal na Moravě.

Když bl. Česlav přišel z Vratislavě roku 1224 do Prahy, viděl, že malý domek, který dal biskup Ondřej jeho žákům u sv. Klimenta na Poříčí, byl přičiněním Jeronymovým plný horlivých řádových bratří. Bylo nutno postavit větší klášter, a to ve středu města, aby činnost bratří se mohla co nejvíce rozvinout. Přispěním krále Přemysla Otakara I. a pražského biskupa Pelhřima byl postaven nový rozsáhlý klášter rovněž sv. Klimenta u mostu.

Biskup Ondřej se nedočkal rozkvětu řádu, jehož uvedení do Čech podporoval, neboť zemřel v červenci roku 1224 v Itálii.¹ Nástupce Pelhřim vstoupil úplně do jeho šlépějí. Když viděl svatý život bratří u sv. Klimenta, zatoužil spěti k svatosti touže cestou jako oni, a proto se roku 1225 vzdal biskupského stolce a vstoupil do kláštera u sv. Klimenta. Když bratří asi r. 1229 přesídlili

do nového kláštera u mostu, jehož stavbu podporoval, šel tam též a zemřel svatě roku 1240. — Část bratří zůstala v prvním klášteře na Poříčí. Tak měl rád hned na počátku v Praze dva kláštery.

Na Moravě význačné postavení měl konvent olomucký již od svého počátku, který položil Hyacint roku 1220. Řekli jsme již dříve, že jakýsi klášter utvořili žáci Hyacintovi již tehdy. Když se vrátil Jindřich z Krakova roku 1223, mohl bez nesnází přikročiti k založení kláštera podle všech předpisů a doplniti tak dílo Hyacintovo. Škoda, že krutostí pozdějších časů a neštěstí, jež stíhala též olomucký klášter, nezůstalo nám z těchto prvních dob kláštera nijakých původních zpráv. Jediná důležitá zpráva jest papežský list z 21. dubna 1227, jež papež Řehoř poslal biskupu olomuckému a všem prelátům olomucké diecése,² který zde podávám v překladu:

„Poněvadž se rozmohla nepravost a vychladla láska mnohých, ejhle, Pán vzbudil rád milých synů bratří Kazatelů, kteří nehledajíce svého prospěchu, nýbrž slávy Kristovy, se v dobrovolné chudobě oddali hlásání slova Božího jak na zničení bludů, tak na vyhlazení všech ostatních smrtonosných morů.

My tedy ctíce a v lásce majíce jejich svaté předsevzetí a velmi důležitý úkol, rozhodli jsme se vám všem je co nejvřeleji doporučiti. Žádáme vaší lásky a vyzýváme vás v Pánu a rozkazujeme vám apoštolským listem, abyste milé syny bratry Kazatele pro vznešenost Boží laskavě přijali k úřadu kazatelskému, k němuž jsou ustanoveni, abyste horlivě napomínali obyvatelstvo vám svě-

řené, aby ochotně a věrně přijímalo semeno slova Božího z jejich úst a jim se zbožně zpovíдалo, neboť z naší moci mohou zpovídati a pokání ukládati, abyste jim v jejich potřebách ochotně pomáhali z úcty k nám a k apoštolské Stolicí, aby obyvatelstvo, připravené vaším povzbuzováním, bylo zemí dobrou a úrodnou, aby začala ploditi místo býlí neřestí krásné osení ctností a řečení bratří mohli vaším přičiněním šťastněji dosáhnouti cíle svého přijatého poslání a odnesli kýžené plody své práce — totiž spásu duší.

Ježto však často se neřesti tajně ukazují pod rouškou ctností a anděl Satanův se často přetváří v anděla světla, mocí tohoto listu vám rozkazujeme, abyste ty, kteří by říkajíce o sobě, že jsou z řádu řečených bratří Kazatelů, ve vašich krajích kázali a tak si hleděli získati peníze, čímž by se mohl ve zlou pověst uvéstí řád těch, kteří slíbili chudobu, abyste je jako podvodníky zajali a odsoudili.“ Dáno v Lateráně atd. —

Tento list je cenným a charakteristickým dokladem o činnosti prvních olomuckých a vůbec moravských bratří Kazatelů. Jest jejich nejkrásnějším vysvědčením. Zároveň se dovídáme, že jejich činnost byla rušena nějakými ziskuchtivými lidmi, kteří předstírajíce, že jsou z řádu Kazatelů hleděli zlátně využití jeho obliby u lidí ve svůj prospěch. Zároveň pak jako poznávací znamení pravých bratří Kazatelů jest označena jejich láska k chudobě.

O vzniku ostatních dominikánských klášterů, které ve 13. století u nás vznikly, máme jen málo kusých zpráv. Vše bylo zničeno buď za válek husitských nebo v době reformace a konečně za

barbarského josefinismu. S jistotou můžeme říci, že při smrti bl. Česlava roku 1242 byly u nás tyto mužské kláštery: v Čechách: v Praze (dva), v Hradci Králové, v Jablonném; na Moravě: v Olomouci, v Brně, ve Znojmě, v Jihlavě; v našem Slezsku: v Opavě a Těšíně.

Tyto všechny kláštery vzkvétaly za přímé účasti bl. Česlava, který byl častým hostem v našich zemích hlavně v době svého provincialátu roku 1232-36 (1238). Do té doby třeba vložiti vznik dominikánského kláštera v Jablonném, který založila bl. Zdislava, žena hraběte Havla z Jablonného,³ který byl strážcem vojenské cesty do Německa a Slezska. Touto cestou přicházel Česlav z Vratislavě do Čech. Na svých cestách přišel do styku s rodinou Havlovou. Zdislava, jsouc od malička velmi zbožná, zatoužila míti horlivé bratry Kazatele blízko sebe, aby vedli její duši k Bohu.

Narodila se kolem roku 1208 na Střižanově, kde bylo sídlo jejího otce Přibyslava z rodu Hronovců čili Berků, velitele stráže pohraničního hvozdu česko-moravského. Matka její se jmenovala Sibyla. Snad již jako 12—13letá dívka se po nejprv setkala s bratřími Kazateli Hyacintem a Česlavem, když tito roku 1220-21 procházeli našimi zeměmi a na svých obtížných cestách našli útulek u zbožného velitele pohraniční stráže.

Záhy se provdala za Havla z Jablonného, muže drsné povahy. Zdislava se od svých rodičů naučila oběma základním ctnostem: lásce k Bohu a lásce k bližnímu. Tato její láska k chudým dráždila Havla. Nechápal své ctnostné ženy. Dokud ošetřovala nemocné mimo hrad, ještě se mírnil,

ale když se kdysi dověděl, že v nedostatku místa ve hradě uložila jednoho těžce nemocného chudáka do své komnaty, tu se rozlítíl a hnál se do její komnaty, aby ho vyhodil. — „Leč, kdo popíše jeho zděšení, když, strhnuv příkrývku, spatřil v posteli místo těžce nemocného — kříž Pána Ježíše. Ulekl se a dále již Zdislavě nebránil v konání skutků milosrdenství.“⁴

Tato episodka nám dostatečně ukazuje Zdislavinu touhu po svatosti. Snad byla k založení kláštera bratří Kazatelů povzbuzena bl. Anežkou Českou (1205—1285), s níž byla takřka stejného stáří, nebo sv. Hedvikou, kněžnou vratislavskou. Tyto tři světice byly jistě spojeny svazkem přátelství. Zdislava slyšela o velké činnosti Hyacintově, o jeho divotvorné moci. Chtěla, aby on uvedl řád do Jablonného. Než Hyacint byl velmi zaměstnán svými misiemi a pamatuje, že Česlavovi odevzdal západ, odkázal Zdislavu na něho.⁵

Svým svatým životem a andělskou trpělivostí, již se mají stkvíti všechny opravdu křesťanské ženy a matky, obrátila drsného Havla, že svolil a sám též přispěl na stavbu nového kláštera. Stavba kláštera i kostela rychle postupovala, že roku 1236 mohl Česlav uvést do Jablonného několik bratří z konventu pražského. Při stavbě kláštera i kostela sama Zdislava prý pomáhala. Nosila písek, vápno a dříví. Dvě děti, jež měla, Havel a Marketa, jí záhy zemřely. S dovolením svého muže přijala roucho III. řádu z rukou bl. Česlava.

Zdislava vroucně ctíla utrpení našeho Pána. Často v rozjímání o něm přicházela u vytržení; při čemž jí obličej zářil nebeským jasem. Ráda

poslouchala, když dominikáni o utrpení Kristově kázali, a sama o něm vyprávěla služebnictvu,⁶ aby je pohnula k milování kříže Kristova. Za tuhé zimy chodívala prý bosa do nového kostela sv. Vavřince, a když služby, které ji provázely, naříkaly, radila jim jako kdysi sv. Václav svému Podivenovi: „Jděte v mých šlépějích a zahřejete se!“ —

V Jablonném založila hospic, nemocnici a útulnu — jež svěřila vedení řeholních sester III. řádu. Zemřela 1. ledna 1252. Od své smrti byla uctívána jako světice.⁷ Bůh ji oslavil nesčetnými zázraky. Sv. Otec Pius X. její úctu potvrdil 28. srpna 1907. Dominikánský klášter v Jablonném, dílo bl. Česlava a bl. Zdislavy, byl zrušen roku 1788. Ještě roku 1773 v něm žilo 11 kněží a 2 bratři laici,⁸ nebylo tedy nedostatku členů, ale surová ruka „osvícenství“ zničila květ lásky Boží.

Zdislava jest jednou z velkých žen 13. století. Zaslouhuje plné naší úcty, neboť svým příkladem se velmi zasloužila o rozšíření a upevnění řádu Kazatelů u nás. Jejího příkladu pak následovaly jiné šlechtické rodiny, že pomáhaly zakládat další konventy. Jinak by nebyl do konce 13. století u nás toliký počet klášterů, aby utvořily samostatnou silnou provincii. Zdislava jest všem českým ženám vzorem lásky k Bohu, lásky k bližnímu, lásky a trpělivosti manželské, vzorem tiché pracovnice o zlepšení náboženského i sociálního postavení lidu, vzor horlitelky o čest domu Božího. Její příklad volá: „Jděte po stopách mých a zahřejete se láskou prýstící z Hostie a zahřejete celý rodinný i veřejný život teplem pravé lásky!“

Vraťme se ještě k záku sv. Hyacinta — Jindři-

chovi Moravanu. Nemáme sice o jeho velké činnosti zachovaných zpráv, ale opírajíce se o pozdější zprávy,⁹ které praví, že zemřel roku 1245 ve Vratislavi, můžeme souditi, že tehdy pečoval podle přání sv. Hyacinta o znovuzřízení slezských konventů, zničených a poškozených vpádem Mongolů roku 1241. O jeho smrti se vypravuje, že, když udeřila jeho hodinka smrti, upřel oči na kříž a zpíval, dokud mu síly stačily, milé písně a hymny. Únavou zmlkl. Sepial ruce, zavřel oči. Ležel jako v hlubokém spánku. Tvář mu zářila výrazem nevýslovné radosti. Po chvíli otevřel oči a řekl: „Dábel by rád zviklal moji víru, ale já věřím pevně v Boha Otce, v Boha Syna, v Boha Ducha svatého.“ Po těchto slovech skončil. Jaký klid svědomí, jaký svatý mír byl v srdci tohoto věrného dělníka Páně, jenž zpívaje přešel do ráje! —

Opravdu, velcí mužové budovali českou provincii dominikánskou, kteří neúnavně pracovali o rozšíření Kristova království na celé zemi. Neboť jakmile vzrostl počet bratří, již pomýšleli nésti světlo víry do nejzazších končin. Již 23. února roku 1236 poslal papež Řehoř IX. bulu¹⁰ „převorovi a bratřím řádu Kazatelů v království českém“, jíž je vyzývá, aby kázali kříž proti Prusům; píše: „Ke všem laskavý Pán, jenž nepojal v nenávist nic z toho, co učinil, nýbrž touží po spáse všech a chce, aby nikdo nezahynul, povstal pro bídu ubohých a náрек chudých a ustanovil Ježíše Krista za Smírce — —, ale kníže tohoto světa tak zaslepil mysl některých nevěřících, aby nechtěli poznati pravé světlo, ani aby na ně zářila jasnost evangelia.“

Naříká dále na krutost a d'ábelskou zaslepenost pohanských i odpadlých Prusů, kteří vraždí křesťany na potkání. Proto vyzývá bratry Kazatele v Čechách, aby vzbudili svými kázáními mezi Čechy hodně křížáků, kteří by se „statečně a s nadšením opásali křížem a šli plni horlivosti na pomoc křesťanům, aby je osvobodili od pohanské krutosti“. Dává těm, kteří aspoň rok tam budou nebo někoho za sebe pošlou, takové odpustky, jaké mají křížáci v Palestině. O činnosti českých bratří pro pokřesťanění Prusů se ještě zmíníme. — Jiným jejich misijním cílem byla v té době země „Cheurim“¹¹ u Černého moře. Než o této jejich misijní činnosti nemáme podrobnějších zpráv. Víme jen, že tam mnozí z nich zemřeli smrtí mučednickou.

Horlivost bratří o čest Boží byla příčinou též rozkvětu řádu. Kromě již jmenovaných 9 měst s kláštery dominikánskými přibylo do konce 13. století ještě 17 klášterů. A to: v Čechách 15: v Berouně, v Č. Budějovicích, v Turnově, v Klatovech, v Chrudimi, v Kolíně, v Ústí n. L., v Litoměřicích, v Lounech, v Nymburku, v Písku, v Plzni, v Ústí Sezimově (St. Tábor), v Pardubicích, v Hradci Králové (druhý), ve Zvole u Jarooměře. O všech není jisto, kdy byly založeny, ale víme, že kolem roku 1300 již všechny byly. Samozřejmě, že nebyly všechny tak veliké, jako u sv. Klimenta v Praze. Pro rozhárané poměry na Moravě se nemohl řád tak blahodárně šířit. Vznikly do konce 13. století jen dva nové, a to: v Uh. Brodě a v Šumperku. Ženské kláštery byly do konce 13. století v Praze dva, v Hradci Králové, v Plzni, v Zalužicích, v Olomouci a dva

v Brně. Počet českých klášterů byl schopen utvořit samostatnou provincii. Velké rozšíření řádu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku nutno přičísti sv. Hyacintovi. On tam Česlava poslal s bratřími, Česlav se řídil jeho rozkazy. Pod jeho vlivem byli nepřímo všichni bratři, i když sám byl na svých ohromných misijních cestách. Něco z jeho planoucí horlivosti plálo v jejich srdcích, celý jejich život ukazoval na jednoho otce — Hyacinta.

Za provincialátu bl. Česlava nebylo ještě tak těžkým úkolem zvisitovat několik českých a moravských klášterů, ačkoliv ani to nebylo v těch dobách velmi snadné a pohodlné. Když však počet českých klášterů dosáhl takové výše a když vzrostl počet klášterů také v Polsku, že pak nejzazší hranice polské provincie byly označeny buď dejovickým a plzeňským klášterem na západě, kyjevským na východě v Rusku, gdanským na severu, tu nástupcové bl. Česlava již nemohli spravovati tak rozsáhlé území se stejnou pečlivostí a důkladností, jako když bylo ještě skrovné.

Proto generální kapitula roku 1298 přikročila k rozdělení provincie polské, že Čechy a Morava utvořily novou provincii „českou“.¹² Toto usnesení znova potvrdila¹³ generální kapitula roku 1300. Konečně po třetím potvrzení na generální kapitule v Kolíně nad Rýnem roku 1301 začala právně existovat česko-moravská provincie „Bohemiae“.¹⁴ Nová provincie nevynikala jen počtem klášterů, nýbrž i počtem vzdělaných členů. To nám dokazuje již to, že po mongolském vpádu roku 1241 bylo přesunuto těžiště polské provincie na Moravu a do Čech a snad i sídlo provinciálovo

(do Prahy?). Od roku 1249 do 1279 byly konány i provinciální kapituly většinou v Čechách: v Praze, v Hradci Králové, Jablonném, Ústí Sezimovu a na Moravě v Brně, v Olomouci. Tyto kláštery podle toho nutno čítati k největším v oné době u nás, ačkoliv i jiné vynikaly velikostí n. př.: ve Znojmě, v Jihlavě a v Č. Budějovicích.¹⁵ R. 1257 bl. Albert Veliký visitoval českomoravské konventy v zastoupení generála Humberta Římského.

I provinciálové byli voleni z českých bratří, z nichž zmínky zasluhuje provinciál z r. 1279 Zdislav, lektor z Hradce Král. — Bratři měli velký vliv u českého královského dvora; již r. 1269 byl br. Zachariáš zpovědníkem královny Kunhuty; roku 1286 br. Martin zpovědníkem krále Václava II.; o královně Kunhutě je mínění, že byla sestrou III. ř. sv. Dominika.¹⁶ Hojné zmínky o lektorech v českých konventech¹⁷ dokazují, že věda v klášterích našich kvetla. Jako spisovatelé prosluli br. Jeronym z Moravy, jenž kolem r. 1250 zanechal v Paříži v rukopise spis o hudbě; v Opavě žil Martin Polák (Polonus),¹⁸ který se proslavil svou „Kronikou“. Byl penitenciářem a kaplanem papežů od Klementa IV. až po Mikuláše III., který ho jmenoval arcibiskupem hnězdenským. Zemřel však na cestě z Říma do své diecése v Bologni v kláštere svého řádu roku 1278.

Není možno psáti zde dějiny českého díla Hyacintova a Česlavova. Než přece je nutno pro úplnost podati v několika větách přehled nejdůležitějších událostí až na naše časy. Zřízení samostatné česko-moravské provincie roku 1301 bylo velmi důležitým krokem k zajištění její

slávy pro všechny věky. Počet konventů se sice o mnoho nezvětšil, ale zato byla všechna péče věnována posílení vnitřnímu. Konventy byly hustě obsazeny.

Nejslavnější dobou v dějinách české domini-kánské provincie jest 14. a 15. století. Podstata slávy se v obou stoletích liší: 14. století je dobou učenců, 15. století dobou mučedníků.

V české provincii bylo již od jejího počátku a snad již od dob sv. Hyacinta v některém klášteře nižší řádové studium. Podle všeho bylo u sv. Klimenta v Praze. Roku 1347 bylo usneseno na generální kapitule v Bologni, že se zřizuje v Praze u sv. Klimenta vysoké řádové učiliště — „studium generale“. Toto studium bylo základem pro zřízení pražské university Karlem IV. roku 1348. Jeho profesori byli též prvními profesory na Karlově universitě.¹⁹

V užší styk s řádem Kazatelů vstoupil Karel IV., když byl za generála řádu zvolen r. 1352 Karlův přítel učený Šimon z Langres. Karel ho pozval na svou korunovaci v Římě roku 1355. Šimon pak doprovázel Karla na zpáteční cestě do Prahy. Nejslavnějším rokem z této doby je rok 1359, kdy se konala v Praze všeobecná řádová generální kapitula. Do jisté míry to byl hold řádu osobě Karla IV., ale ještě více uznání vynikajícího postavení české provincie. Kapitula se konala s velkou slávou. Všichni bratři, jichž se z celého světa sjelo do Prahy na tisíc, byli hosty císařovými.

Styk řádového studia s universitou byl přátelský. Na universitě přednášeli téměř všichni profesori učení sv. Tomáše Akv. Až v posledních

dvou desítiletích 14. století se mezi nedominikánskými profesory šířilo bludné učení Viklifovo. Z řádových učenců v té době v Praze dlužno připomenout aspoň jménem neznámého překladatele „Legendy zlaté“, již napsal dominikán, arcibiskup Jakub de Voragine, do češtiny na rozkaz Karla IV. Podepsal se jako „Predikátorového zákona kněz nehodný“ a přidal k ní životopisy českých světců. Světoznámý byl dominikán-reformátor, profesor universitní, Mistr Mikuláš Biceps, jenž svým samostatným dílem „Výklad Sentencí Petra Lomb.“ jest až dosud nejlepším českým theologem. Studoval snad v Oxfordě. Jest první v Čechách, jenž polemisoval s Viklifem a upozorňoval na jeho revoluční názory. Hus ho nazval roku 1409: „disputátorem veledůvtipným“ a arcib. Jan z Jenštejna: „mužem velké nábožnosti a bystrého ducha, vynikajícím vědomostmi a ctnostmi všestrannými“.

Za pobytu řádového generála bl. Raymunda z Kapuy v Praze roku 1383-84 byla řádu přiznána taková práva na pražské universitě, jako měl dříve v Paříži.

Přátelský styk přestal sám sebou, čím více rostlo hnutí Husovo mezi profesory na universitě. Blížily se hrdinná doba a pád české provincie v 15. století. Hnutí husitské věnovalo zvláštní pozornost dominikánům, kteří statečně potírali Husovo bludné učení naukou sv. Tomáše. Husité nemohli zapomenout, že Hus byl v Kostnici vězněn u dominikánů. Husity dráždila oddanost bratří Kazatelů k papeži a církvi. Proto kdekoliv se jich zmocnili, zacházeli s nimi velmi krutě, jako se svými nejnebezpečnějšími nepřáteli. Dě-

jiny praví: „Naráželi je na koly, rdousili, pálili na hranicích a v sudech naplněných smolou.“

O všech umučených bratřích čteme, že „byli přesvatého života a horlivě kázali proti sektě husitské“.²⁰ Dějepisec české dominikánské provincie P. Hyacint Styxa (zemřel 1760) praví: „Archiv naší provincie dosvědčuje, že počet jejich převyšuje tři sta osob. Zajisté pěkný oddíl kazatelského vojska, kterým naše Čechy rozmnožily a ozdobily bělostnou, nebeskou armádu mučedníků. O tom by bylo zbytečno psáti. „Tito, kteří jsou opásáni bílými opasky, kdo jsou a odkud přišli?“ Vždyť posvátný jejich šat obílený v krvi Beránkově a sdružený s bělostí dominikánskou za ně odpovídá. — Slavní zajisté mučedníci Boží, kteří, prolivše svou krev jako skuteční následovníci utrpení Kristova, byli mu na zemi připodobněni smrtí, aby za to byli opásáni nesmrtelným věncem a aby s Ním slavně triumfovali na nebesích.“

Vidíme, že i po 200 letech stále žil v našich bratřích pravý duch sv. Hyacinta a nezanikl ani dodnes. Dá Bůh, že tito mučedníci budou ke cti Boha a církve a na povzbuzení nynějších i budoucích členů provincie, povýšení na oltář. Tato heroická doba české dominikánské provincie stačí k potlačení nesprávného a ufňukaného velebení „humánního“ cítění a svatozáře, již nepřátelští spisovatelé odívají kacíře-barbary. Stačí tyto zlaté a rudé stránky dějin české provincie, aby zapověděly bludařům vytýkati katolické církvi a hlavně inkvisici bratří Kazatelů (v Čechách byl zřízen první inkvisiční tribunál u sv. Klimenta roku 1311) — jedinou kapku krve!

Doba husitská jest pro českou provincii nej-slavnější, ale též nejsmutnější, neboť v Čechách byly všechny dominikánské kláštery (na 20) zničeny až na jediný budějovický. Těžiště provincie bylo přeneseno na Moravu, kde byl zničen od husitů jen klášter v Uh. Brodě. V ostatních moravských klášteřích našli útulek též někteří bratři z Čech. První ze zničených klášterů v Čechách povstal plzeňský, pak roku 1437 pražský, a dále v Litoměřicích a v Jablonném. Na tomto počtu klášterů zůstalo až do roku 1569. Bratři byli slabší počtem, ale jejich význam se nezmenšil. To dokazují papežské výsady a důležitá posláná, jež byla českým bratřím-dominikánům v 15. a 16. století svěřována od papežů.²¹

Roku 1519 nařídil generál Garcias de Loaysa bratřím v české provincii, aby kázali proti bludům Luterovým. Zdá se, že na Moravě tehdy byli bratři pro stoupence Luterovy nebezpečnější než jinde, neboť tito jim v zuřivosti zničili klášter ve Znojmě a Šumperku. Protestanté tedy nebyli o nic lepší než husité a bratři, ač počtem slabší než za časů Husových, měli stejného ducha nadšeného pro pravdu a pro potírání bludu.

Na začátku 18. století měl řád v Čechách 12 klášterů: v Praze (dva), v Litoměřicích, v Jablonném, Budějovicích, v Plzni, v Chebu (od roku 1608), v Nymburku, v Klatovech, v Ústí n. L., v Písku a vikariát v Nov. Dvorech. Na Moravě měl již 7 klášterů: v Olomouci, v Brně, ve Znojmě, v Jihlavě, v Šumperku, v Uh. Brodě a od roku 1682 vikariát v Boskovicích. Všechny konventy byly hustě obsazeny. Studium v Praze a v Brně kvetlo. Bratři přednášeli též na universitě

v Praze a pilně též spisovali. Roku 1706 byla provincie rozšířena o 9 mužských konventů²² slezských. Provincie rostla, sílila. Zdálo se, že se opět zastkví v bývalé své slávě, zvítězivši nad husitstvím i protestantstvím.

Tento slibný začátek nového rozkvětu byl záhy udušen Josefem II. Nejdříve ztížil přijímání noviců — zastavil tento pramen a zdroj rozvoje — a pak snadno — „pro nedostatek členů“ — zrušil dvě třetiny klášterů dominikánských, jako též jiných řádů. V Čechách zůstaly bratřím Kazatelům tyto kláštery: v Praze u sv. Jiljí (od roku 1626), v Litoměřicích, v Ústí n. L. a v Chebu. Na Moravě: v Olomouci, ve Znojmě a v Uh. Brodě. — Význam řádu byl ohrožen omezením apoštolské činnosti na zdi klášterní. Zakázán byl styk české provincie s ústředím řádu — s generálem. Tímto činem dostala provincie smrtelnou ránu a jen zvláštní ochraně Boží a přímluvě svého zakladatele sv. Hyacinta, jenž se sv. O. Dominikem bděl nad svým dílem, má co děkovat, že nezahynula. Ba, že po umírání, půl století trvajícím, měla ještě tolik životné krve, aby ji mohla obětovati k záchraně sousední provincie rakousko-uherské.

Po uplynutí více než půl století mohlo ústředí řádu opět účinně zasáhnout do života provincie. Generál Vincenc Jandel visitoval všechny provincie. Po visitaci rakousko-uherské provincie v květnu 1856 vydal dekret 2. srpna t. r. tohoto znění: „Majíce zřetel na příliš malý počet řeholníků, patřících k nynější naší provincii rakousko-uherské, po důkladné úvaze jsme usoudili přivtělití ji zatím k provincii česko-moravské, jak

se již stalo na generální kapitule v Římě 1569 conf. 9, a na jiné gen. kap. v Římě roku 1608.

Proto ustanovujeme, aby po uplynutí čtyřletí nynějšího P. provinciála provincie rakousko-uherská byla přivtělena a *sjednocena s provincií českou a přešla pod plnou a bezprostřední pravomoc vdp. P. provinciála českého*, podle toho ji od nynějška pro tehdy podrízujeme jeho moci a ji prohlašujeme za přivtělenou, spojenou a podrízenou.“²³ Takto rozšířená česká provincie dostala nové jméno — „Provincia Imperii“ — „říšská“. Prvním provinciálem byl český provinciál P. Theofil Matějka. Byl provinciálem 24 let (1850—1874), z toho 17 let jako „provinciál říšský“.

Když horlivou prací českých bratří provincie rakousko-uherská zesílila, snažili se čeští dominikáni dosíci opět své samostatnosti. Již roku 1900 se pokoušeli v Praze shromážďení bratří dosíci toho od generála Ondřeje Frühwirtha, ale marně. Od té doby hleděli bratří využití každé příležitosti, aby dosáhli opět samostatnosti české provincie. Generální kapitule ve Viterbo roku 1904 znovu předložili svoji žádost. Kapitula po čilé debatě rozhodla a svěřila vyřízení této žádosti právě zvolenému generálu Hyacintovi Cormierovi, aby co nejdříve ty kraje navštívil a pak učinil, jak v Pánu uzná za prospěšné.

A P. generál Cormier hned roku 1904 visitoval celou provincii „Imperii“ a hlavně české kláštery. Výsledek této visitace byl velmi příznivý. Hned po návratu do Říma žádal souhlas sv. Stolicе ke znovuzřízení české provincie. Když ho dostal, tu 14. září 1905 slavným způsobem obnovil českou provincii tímto listem:²⁴ „*Mocí tohoto listu a na-*

šeho úřadu — provincie českou a rakousko-uherskou znova osamostatňujeme a je za obnovené prohlašujeme se všemi právy a výsadami, jichž užívají všechny řádně ustanovené provincie a se všemi, jichž jednotlivě a zvláště užívaly, dříve než byly spojeny v jednu pod jménem provincie „říšské“. Prohlašujeme dále, že mezi řádovými provinciemi budou mítí totéž místo, tytéž statky, konventy a hranice, které měly před r. 1856.“ —

Prvním krokem ke znovuzřízení české provincie, jež se uskutečnilo tímto listem, bylo obnovení provinciálního bohoslovného učiliště v Olomouci již v červenci roku 1905. „Dne 13. července 1905 bylo oznámeno ve Štyrském Hradci, že sedm českých kleriků pojedě do Olomouce. Oj, tu jásal věrný vlasti syn! Viděl již obnovenou Českou provincii, viděl se již s radostí, v potu tváře, přiváděti lid svůj k Bohu, jehož víru nám přinesli sv. Cyril a Metoděj! A umiňoval si, že bude aspoň malým apoštolem — Metůdkem!“ To jsou slova, jež napsal jeden z těch sedmi do noviciátní kroniky v Olomouci. A když byl list generála Cormiera prohlášen veřejně 25. září t. r., tu jáсот bratří neznal mezí. Zpívali chorál „Svatý Václave“ atd. A kolik „Te Deum“ neslo se pak vzhůru z cel k Dárci všeho dobra! Prvním provinciálem obnovené provincie byl jmenován P. Václav Bubeník.

Svatý Hyacint, Slovan, položil základ k české provincii a téměř po sedmi stoletích ji řízením Prozřetelnosti osamostatňuje, obnovuje — Hyacint Cormier, Francouz, ale rovněž světec a pro svou velkou apoštolskou horlivost důstojným nositelem jména Hyacintova.²⁵

Obnovená provincie záhy ukázala, že chce a umí pokračovati v duchu svých slavných dějin, že v službě Bohu hledá spásu duší. Na začátku byl počet konventů týž (7) jako před utvořením provincie „říšské“ a v těchže městech. Již roku 1910 byl posvěcen nový kostel P. Marie Růžencové v Plzni s klášteřem, který založil pražský konvent. Tím řád získal jedno místo posvěcené slavnou činností svých bratrů v dobách minulých. Roku 1920 visitoval českou provincii generál Ludvík Theissing a s jeho schválením byl téhož roku zřízen při pražském klášteře ústav pro výchovu studentů, kteří chtějí býti dominikány. Tento ústav, v němž je nyní na 30 chovanců, se jmenuje „juvenát“ nebo „apoštolská škola“.²⁶ Pražský klášter vydává též vzorný lidový časopis „Růže dominikánská“, který za redakce P. Alberta Škrabala vychází měsíčně a přináší vedle nábožensko-poučných článků též zprávy o činnosti řádu Kazatelů na celém světě, hlavně však v ČSR.

Olomucký klášter se v poválečném 10letí vyvinul na ohnisko a středisko původního dominikánského života u nás. Mladí řeholníci vyrůstají u jeho zdrojů: liturgie a studia. Slavná liturgie v kostelním kůru, zřízeném převorem Emiliánem Soukupem, učinila z olomuckého kláštera dominikánské Emauzy. Počet noviců utěšeně stoupá, jednak příchodem odchovanců juvenátu v Praze, jednak příchodem studujících ze světa, jichž se nyní, díky Bohu, po překonání popřevratové náboženské štvánice hlásí do řádu stále víc.²⁷ O úrovni a

jakosti studia na samostatném olomuckém bohosloveckém učilišti řádu Kazatelů nejlepší svědectví dávají dvě revue: asceticko-mystická „Na hlubinu“ (zal. roku 1926) pro pěstění duchovního života u naší inteligence a „Filosofická revue“ (zal. roku 1928), její obsah udává samo jméno. První řídí olomucký řádový profesor dr. Silvestr Brait, druhou prof. dr. Metod Habáň. Při revui „Na hlubinu“ jest též knižní edice „Krytal“, která vydává klasická díla pro prohloubení duchovního života.

Světové jméno má v nynější době člen české provincie MgDr. Vincenc Zapletal, profesor-biblista na universitě ve Frýburku ve Švýcarsku.

Po převratě přibyl české provincii slavný konvent v Košicích na Slovensku. Vznikl asi v posledních letech vlády uher. krále Ondřeje II. (1205-35) nebo na začátku vlády Bely IV. (1235 až 1270). Klášter byl velmi rozsáhlý, bývalo prý v něm až na tři sta bratří, neboť tvořil misijní centrum pro celé tehdejší severní Uhry — naše Slovensko. Nynější klášterní stavba jest z 18. století. V přítomné době jest v něm 8 bratří, z nichž jsou 4 kněží, kteří jsou všeobecně váženi a oblíbeni pro svou horlivou činnost. Dá Bůh, že se vzrůstem slovenského řádového dorostu stane se košický klášter opět misijním ohniskem řádu pro celé Slovensko.

Roku 1922 získala provincie nový klášter v Třeboni v jižních Čechách. — Aby bratří Kazatelé mohli působit pro duševní blaho celého národa na všech místech, kde působili v době největšího rozkvětu české provincie, jest nutno, aby porozumění pro řád u nás stále rostlo.

Misijní činnost české provincie za 25 let, která uplynula od jejího obnovení, by zasluhovala samostatné statě, ale doufám, že si každý představí, jak velké dílo pro spásu českých duší vykonali, již z pouhých číslic. Do října roku 1929 vykonali čeští dominikáni na 426 misií, nepočítaje v to daleko větší počet triduí a jiných výpomocí, exercicií pro různé stavy a spolky atd. Kromě toho mají v různých městech cykly kázání postních, májových a říjnových. Ze zemřelých slavných misionářů musíme aspoň připomenouti jména: P. Markolín Kubíček, zemřel 1909, P. Guala Konečný, zemřel roku 1919, jenž byl v Praze nazýván „druhým Miličem“, P. Dalmác Hones, zemřel roku 1922, Konstantin Pechoč, zemřel roku 1927 a j. Mezi žijícími misionáři měl bych jmenovati vlastně všechny kněze české provincie, v nichž misionářského ducha sv. Hyacinta živí provinciál a zároveň ředitel dominikánských misií vdp. P. Odilo Pospíšil. Musím zde opakovati slova misionáře P. Ignáce Hykede, která před lety napsal: „Jediné, co zdržuje v ještě větším rozsahu rozvinouti misionářskou činnost, jest malý počet kněží, kteří by se mohli nerušeně věnovat misiím. Většina kněží české provincie jest vázána vyučováním na ústavech a školách, farní duchovní správou (kterou musila provincie v některých městech převzít z nedostatku kněží světských), takže jest poměrně málo těch, kteří se mohou věnovat výhradně misiím.“²⁸

Tento stručný přehled dějinami české provincie jasně ukazuje, že v českých bratřích Kazate-

lích žije stále duch sv. Dominika, ježž k nám přinesli Hyacint a Česlav. Jim patří díky za vše dobré, neboť oni bdí nad svým dílem a vyprošují na Bohu požehnání pro své slovanské syny. Jejich pravé dominikánské vlastnosti jsou pro všechny členy řádu výzvou k následování.

Hyacint, muž plný největších apoštolských ideálů, měl jedinečné a podivuhodné pojmání Boha a všeho nadpřirozeného. Toto intuitivní nazírání na nejvyšší pravdy bylo charakteristickým pro jeho kázání a strhovalo všechny posluchače. Božské opojení ve věčné Lásce ho hnalo rozdělovati ze svého přeplněného srdce duchovní poklady jiným. Kdo byl jím jednou stržen do nadpřirozených sfér, ten již nikdy se nevrátil do svého dřívějšího všedního života, aby pak též těžce nezelel ztráty božského světla. Hyacintova moc nad dušemi byla v jeho kázáních. Jeho vliv bylo mocné, ohnivé povzbuzování duší k duchovnímu životu.

Česlav, vzor ctností a vytrvalosti, byl praktičtější. V přesvědčení, že Bůh — největší Skutečnost — musí býti cílem všeho snažení a jednání, věnoval se řízení a správě velké provincie, aby panováním v lásce přivedl všechny k Bohu. Ti, kteří jednou okusili jasnosti, jistoty, přísnosti jeho vedení, cítili se vděčností a pravou nadpřirozenou láskou s ním spojení. Poznávali cenu jeho vedení v lásce a v pravdě.

Hyacint dobýval, Česlav pořádal.

Jako dobrý pastýř přinášel Hyacint zbloudilou ovečku do ohrady lásky Kristovy a Česlavův panovnický dar ji důkladně ošetřil a v lásce Kristově vychoval.

ŘÁD MISIONÁŘŮ

Církev nazývá zakladatele řádu bratří Kaza-
telů „*velikým hospodářem duší*“ a „*horlitelem*
o duše.“ Je tedy zcela samozřejmým, že apoš-
tolská horlivost se stala význačnou vlastností též
duchovních synů sv. Dominika. Sv. Hyacint se
snažil býti ve všem podoben sv. Dominikovi. Co
jsme dosud řekli o Hyacintově činnosti, je jasným
důkazem, že horlivost o spásu duší považoval
rovněž za svou první povinnost jako bratra Ka-
zatele. Dřív než přikročíme k popisování jeho
velkých misijních cest daleko za hranice tehdej-
šího Polska, jest nutno něco říci o dominikán-
ském apoštolátě a o misijním duchu řádu.

Podle sv. Tomáše Akvinského není apoštolská
horlivost samostatnou, zvláštní ctností. Jest jen
vyšším stupněm lásky.¹ Je to vroucnější, ohni-
vější láska, jež je činna pro Boha zvláštním způ-
sobem, ve vznešeném a svatém oboru. Jest pla-
menem, jenž vyráží z lásky, když milující duše
přechází ze stavu očisty a osvětlení do stavu do-
konalého sjednocení s Bohem, když se láska blíží
svému cíli.

Čím hlubší jest láska, tím více se milující pře-
měňuje v milovaného. Žije jaksí v něm. Vše po-
jímá s jeho stanoviska, snaží se splynouti s jeho
vůlí. Najde-li duše planoucí láskou k Bohu něco,

co je protivné, nepřátelské Spasiteli, jehož vůle je jí svatá, tu se celou svou bytostí postaví na obranu. Snaží se odstraniti překážku, nemá klidu. Vše zkouší, co je v její moci, ba i to, co její síly převyšuje. Nezdar v boji proti nepřátelům Páně ji velmi bolí. Trpí jako trápená nejhroznějšími bolestmi, že Ježíš Král není všude ode všech ctěn a oslavován.

Apoštolská horlivost je hřejícím a svítícím plamenem lásky, jenž se otáčí kolem svého středu — Boha. Heslem apoštolské duše jest: Bůh musí býti milován, protože je hoden lásky, protože to poručil. Člověk musí býti milován, protože ho miluje Bůh, protože to Bůh poručil. — Největším neštěstím pro člověka jest býti vzdálen Boha. Povinností apoštolské lásky je tedy odstraňovati vše, co dělí duši bližního od Boha, přiváděti ji k Bohu, aby byla jedné vůle s Bohem. Podle různých druhů lidí třeba též nejrozličnějších cest, jak přivésti zbloudilou duši k Bohu. Těmito cestami jsou různé druhy apoštolátu, jež všechny nejdokonaleji v sobě obsahuje apoštolská myšlenka sv. Dominika *O kazatelství všeobecném*, to jest všude působícím, neznajícím hranic území ani stavů.

O dominikánském apoštolátě můžeme plným právem říci slovy Písma: „Jsou rozličné dary, ale tentýž Duch“ (1. Kor. 12, 4). Řád má svým duchem proniknuté misionáře, kazatele, theology, duchovní vůdce, profesory, spisovatele atd. — „to pak všechno působí jeden a týž Duch, rozděluje zvláště jednomu každému, jak chce“.

Kazatelství všeobecné má dva zdroje, jež umožňují jeho uskutečnění: zdravá výchova, která má

zřetel na osobní povahu a schopnosti každého člena řádu, a zásada, že rozum osvěcený věrou je vůdcem člověka.

Bratr Kazatel rozsévá pravdu a působí světlo. Dřív než lidi rozohní, osvítlí je. Opíraje se o rozum Boha, jenž křtem zaručil duši křesťana světlo víry, nebojí se ani zástupům vykládati vhodným způsobem nejtěžší pravdy, jež vábí duše na vrcholy dokonalosti. Dochází k přesvědčení, že lidské duše nepřivede ke Kristu, leč zjeví-li jim Boha tak, jak se Bůh sám zjevil.

Z toho plyne první známka apoštolátu dominikánského: *nenávisť bludu*. Měřítko jeho lásky k pravdě jest měřítkem jeho nenávisti bludu. Duch bratří Kazatelů nenávidí kacířství. Pronásleduje je až do krajností, že se dějiny řádu zdají jen dlouhým bojem proti bludařství. Tato zvláštní vlastnost dominikánského apoštolátu je pochopitelná, uvážíme-li, že řád Kazatelů takřka vyrostl z boje a v boji proti bludařům albigenským na jihu Francie.

Tato nesnášenlivost neškodí. Ba, jest nutná a prospěšná. Nic není protivnějšího nad tu nesprávnou moderní snášenlivost, nad ten hanebný a podlý vědecký liberalismus, jenž přiznává všem domněnkám stejnou cenu a stejná práva. Blud nemá práva na život — musí vymizet! Moderní duše všech dob potřebují bezpečného přístavu v bludišti názorů bez svornosti a jednoty. Tímto útočištěm jest věda, opřená o pevné základy — o Boha, věda, kterou má církev. Bratří Kazatelé mají ve svém štítě: „*Pravda*“ — jsou rytíři pravdy. Papež Klement IV. již po 50 letech trvání řádu nazval roku 1266 řád Kazatelů — řádem

„střežícím pravdu“. Bratr Kazatel se snaží obnoviti ve všech duších pořádek, přivést do nich zpět vyhnanou pravdu, královnu duší vznešenou a ušlechtilou.

Jak třeba chápati myšlenku svatého Dominika o **„kazatelství všeobecném“**, naznačil generál řádu Humbert Románský ve svém listě z r. 1260, v němž podává přehled činnosti svých bratří. Píše:² „Učíme národy, učíme preláty, učíme moudré i neučené, řeholníky i světáky, duchovní i laiky, vznešené i prosté, malé i velké, učíme prikázáním, učíme radám, učíme pravdám nesnadným, učíme bezpečným, učíme cestám dokonalosti, vyučujeme všestranné důstojnosti ctností.“

To je program činnosti bratří Kazatelů. Jejich kázání má zasáhnouti *všechny* třídy. Jejich kázání musí býti skutečné, t. j. odpovídající stávajícím potřebám církve, přítomným potřebám duší. Má-li Kazatel povinnost uschopniti se k výkladu lesku theologie učeným posluchačům, má právě takovou povinnost snížiti se k chápání duší prostých, aby je vyučil pravé zbožnosti. Dnes připomíná hříšníkům veliké křesťanské pravdy, zítra odhalí horlivým duším božská tajemství mystických cest.

Tato horlivost v kázání byla u bratří již na počátku řádu taková, že mnozí bratří se s klidným svědomím neodvážili vzíti si dřív tělesného chleba než rozdělili chleba svých slov jedné nebo více duším.³ Řídíce se zásadou: „Kažte evangelium všemu stvoření“, nezůstávají jen ve městech. Jdou a vyhledávají duše v pustinách a v nepřístupných krajích. Generál Humbert vy-

zývá bratry, aby raději kázali tam, kde je toho více třeba; spíše tam, kde jiní nekázali, než v místech, kde se často hlásalo slovo Boží, aby nezanedbávali krajů méně obydlených, jak to činí ti, kteří neradi káží mimo velká města hledající sebe. Slovo dominikánské je učené pro učené a jest i prosté, důvěrné, lidové — jako samo slovo Boží.

O vlastnostech bratří, kteří mají být misionáři, praví Humbert: „Bratří ať poučují lid o tom, co je potřebné ke spáse. Ať vykládají vědu užitečnou, pevnou, vážnou, apoštolskou, ať nekáží sebe, nýbrž Ježíše Ukřižovaného.“ — Stanovy nařizují, aby misionáři byli „řeholníci učení, vážní, a ti, kteří jsou starostliví o slávu Boží a spásu duší a chtějí následovati šlépějí našeho sv. Otce Dominika“. Tedy vedle učenosti hlavním požadavkem pro misionáře-Kazatele jest — svatý život. Bratří nesmějí být z počtu učitelů, jimž možno říci: „Ty, jenž učíš jiné, ba ty, jenž tolik a takových a tak velikým pravdám učíš, sám sebe neučíš?“⁴

Největším ideálem sv. Dominika bylo bez ustání pracovati o spáse duší. Věděl, že celý svět, křesťanský i nekřesťanský, potřeboval misií, že na celé zemi je záchranná práce pro duše nutná. Ale mohla býti duchovní bída u křesťanských národů v největším stupni, přece podle Dominikova mínění vždy zbývalo dosti času a sil, aby se mohlo kázati evangelium jednoty rozkolníkům, Saracénům a pohanům.

Dominik již v době svého působení mezi bludaři albigenskými pomýšlel na misie u Saracénů, neboť roku 1217 dal zvoliti br. Matouše za „opa-

ta“, aby za jeho nepřítomnosti vedl správu řádu. Na jaře téhož roku získal pro řád Viléma z Montferrat. S ním se smluvil, že po dvou letech Vilémova studia theologie v Paříži půjdou spolu na misie mezi pohany obývající Prusko a jiné kraje severu.⁵ Podobně též toužil celým srdcem jíti na misie ke Kumánům.⁶ Řízením Prozřetelnosti se stalo, že se mu nepodařilo uskutečnit ani jedno z těchto přání. Můžeme se domnívat, že mu zvláštní milostí Boží byla zjevena blízká smrt, proto hleděl využití krátké doby od roku 1217 do 1221 na vnitřní upevnění řádu.

Čeho nemohl dosáhnouti sám, uskutečnili jeho synové. A to s tím větším nadšením, čím žhavější byla jeho nesplněná touha. Duch Otcův přešel na syny. Dojemné důkazy nalézáme v dějinách Kazatelů. Na gen. kapitule v Paříži roku 1230 vyzval shromážděné bratry generál blahoslaveny Jordán, aby se přihlásili na misie do Palestiny. Sotvaže své přání projevil, nebylo ani jednoho, kdo by neučinil venii⁷ a s pláčem neprosil, aby on byl poslán do země posvěcené krví Spasitelovou. Když to viděl Petr Remešský, tehdejší francouzský provinciál, učinil venii s ostatními a pravil Jordánovi: „Dobrý mistře, buď mi tyto milé bratry nechte, nebo mne pošlete s nimi; neboť i já jsem ochoten jíti s nimi na smrt!“⁸

Podobný příklad misijního nadšení nacházíme na provinciální kapitule v Paříži r. 1253. Tehdy poslal papež Innocenc IV. bratřím list, v němž žádal o několik misionářů pro Tatary. Mnozí a právě ti nejlepší bratři se nabídli. „Hluboké pohnutí zavládlo mezi bratřími. Jedni se slzami

prosili, aby byli posláni, jiní plakali nad milovanými bratřími, kteří se vydávali na nesmírné útrapy a na smrt; jiní prolévali slzy radosti, že jim bylo dovoleno jíti; jiní plakali bolestí, že nemohli dovolení dostatí.“⁹

Zvláštní příklad apoštolské obětavosti nám dávají čtyři bratři, kteří se kolem roku 1232 vydali na misie do Velkých Uher, k Uhrům u Kaspického jezera. Cestou nehostinnými kraji za Černým mořem upadli do velké bídy. Když si nijak nemohli opatřiti prostředků k další cestě, tu se dva z nich rozhodli prodati se za otroky, aby tak opatřili peníze na další cestu druhým dvěma bratřím. Jaká však musila býti jejich bolest a zklamání, když je nikdo nechtěl koupit, protože neznali ani polní práce ani mlynářské.¹⁰

Máme velmi mnoho dokladů, jak papežové přímo velebili dominikánské misionáře, ale postačí jen několik slov z listu Řehoře IX. královně gruzínské Rusidě,¹¹ kde o bratřích řádu Kazaatelů praví: „Jsou to bratři mocní ve skutcích i v řeči, v nichž život oživuje nauku a nauka řídí život, když se v jejich mravech čte to, co svými slovy vysvětlují.“ —

Že misijní duch sv. Dominika v bratřích stále žil, mají hlavní zásluhu jeho první nástupcové v řízení řádu — generálové: bl. Jordán Saský (1222-36), sv. Rajmund Paňafortský (1238-40), ctihodný Jan Tentonský (1241-52), ctihodný Humbert Románský (1254-63).

Z nich o rozkvět misii se nejvíce přičinil generál Humbert. Hned po svém zvolení roku 1254 poslal bratřím okružní list, v němž praví, že hlavní jeho touhou jest, aby pomocí řádu též

„rozkolní křesťané byli přiváděni k církevní jednotě a jméno Pána Ježíše Krista bylo hlásáno Židům a Saracénům, kteří již tak dlouho vězí v bludech svého lžiproroka, modloslužebným pohanům, barbarům a všem národům.“¹² Poukazuje na dvě překážky, které brání všeobecnému rozvoji misii: nedostatek znalosti řečí a přílišnou lásku některých bratří k rodnému místu.

Slzy se derou do očí, když čteme slova, jimiž nabádal bratry, aby překonali v sobě přirozený sklon a opustili vlast, příbuzné, aby se nebáli zemřít v cizí zemi. „Procitněte, bratří, Bohem povolání, a vizte, zda něco podobného najdete v apoštolských vzorech! Nebyli apoštolé Galilejci? A kdo z nich zůstal v Galileji? Zda nešel jeden do Indie, druhý do Ethiopie, jiný do Asie, jiný do Achaje a tak všichni jsouce roztroušeni daleko široko po různých národech, zda nepřinesli ovoce, jež nyní vidíme? Říká-li někdo: „Těžké jsou to věci, my slabí jich nemůžeme napodobovati“ — pak běda nám, chceme-li se zvát Kazateli a chceme-li přec šlépěje tak velikých kazatelů opustiti! — A dále, zda tak mluvili naši první Otcové, jež náš svatý Otec, blažený Dominik, rozeslal po světě jak novice, tak i jiné? — Ať nevstoupí, vyvolenci Boží, tato zvrácená myšlenka do našeho srdce, nýbrž pamětliví jsouce poslání svého řádu a se zřetelem na slavnou odměnu ochotné poslušnosti, věnujme sama sebe pro spásu duší a rozšíření slávy našeho Spasitele.“¹³

Bratří, kteří by byli ochotni jíti na misie, měli se přihlásiti písemně přímo jemu. Na toto vyzvání se přihlásilo tolik bratří, že Humbert byl

za rok nucen jejich horlivou touhu napomínati k trpělivosti.¹⁴ Aby nadšení ještě zvětšil i u těch, kteří ještě váhali, vypočítává velké výsledky v misiích za ten rok.

Tyto velké misijní úspěchy jsou plodem jen dobrovolné účasti a ideálním smýšlením pro-
dchnuté práce. Ačkoliv se v řadě Kazatelů každý bratr slibem poslušnosti zavazuje jíti do zámořských misií mezi pohany, přece ve většině případů, ba můžeme říci všeobecně, byli posíláni jen ti, kteří z vlastní horlivosti vedeni Duchem sv. se přihlásili. Řehoř IX., když psal v březnu roku 1228 generálovi řádu o misionáře, přímo žádal, aby byli posláni jen ti, „kteří se nabízejí zcela dobrovolně“.¹⁵

Rozsah dominikánských misií ve středověku nám jasně ukazuje, jak rád byl proniknut radostným dobrovolným sebeobětováním pro zájmy duší. Můžeme bez nadsázky říci, že celý tehdejší svět slyšel slova dominikánských misionářů. Každý kout země byl zkropen jejich krví. Není možno vypočítat jejich práce ani nescíslný počet utrpení, jež musili podstoupiti, ale ani jejich veliké úspěchy. Řád jako celek zasluhuje též názvu hospodáře duší a horlitele o duše.

V dalších kapitolách stručně ukáží činnost středověkých misionářů pod vedením sv. Hyacinta na východě a na severu Evropy v krajích slovanských. Sv. Hyacint byl Prozřetelností vyvolen, aby uskutečnil vroucí přání sv. Dominika působiti „v Prusku a jiných krajích severu“. Církev svatá praví o něm: „Pozdvihl hlas svůj jako polnice, aby se k tobě, Bože, národové hlásili.“ — „Povstav ke spáse národů, zahladil viny

severu. Žárem nebeského slova zanítil studená srdce.“ — „Ve znameních a divech nesl podivuhodné jméno Páně mnohým národům.“ — „Semenem Božího slova zrodil národy Kristu a v niveč uvedl Zlomyslného.“ — Celé církevní Hodinky svátku sv. Hyacinta jsou jedním chvalozpěvem o jeho apoštolské činnosti a zároveň jejím nejkrásnějším oceněním.

Maličci žádají chleba, není však, kdo by ho lámal jim!“ (Jerem. Pláč 4, 4.) Nenamítejte, že je napřed lépe povznést domácí misie, náboženský život doma. Víme, že almužna neochuzuje. Nemusíme se báti nedostatku kněžstva doma po odchodu několika do misií. Bud’me jisti, že misii se povznese náš domácí duchovní život; misie budou pro nás novým náboženským rozmachem a novou érou požehnání, milostí! Doma pro deset milionů duší máme tisíce kněží a již v našich sesterských slovanských zemích není na sto milionů duší ani sto katolických kněží! Necháme tyto miliony duší marně žádati o chléb spásy?

Bůh nám odplatí naši obětavost četnějšími povoláními kněžskými a stonásobně nahradí oběť učiněnou pro misie. Jest možno, že Bůh pak teprve dokonale povznese náš domácí duchovní život, až poteče krev českých misionářů za hranicemi naší vlasti. Tehdy snad též přivede naše rodné, ale zbloudilé bratry v jednotu ovčince Kristova!

„ABY BYL JEDEN OVČINEC . . .“

„Jděte na západ! Já si ponechávám sever a východ!“ — Těmito slovy, která Hyacint pronesl roku 1224 při rozeslání bratří v Krakově, určil si velmi těžké pole působnosti. Na severu byli pohané, na východě sice křesťané, kteří však nepatřili do ovčince Kristova. Byli to Rusové a Rusíni. Hyacinta bolela tato rána mystického těla Kristova, proto Rusové a Rusíni se stali prvním předmětem jeho apoštolské horlivosti.

První pokus o obrácení pohanských Rusů učinil v 9. století cařihradský patriarcha Fotios, který jim poslal biskupa. Pokus tento neměl výsledku. Jak veliké byly úspěchy našeho sv. apoštola Metoděje, který se podle staré pověsti na svých apoštolských cestách prý dostal až do Moskvy, nevíme.

Na konci 9. a na začátku 10. století přispívaly velkou měrou k rozšíření křesťanství v Prusku obchodní styky s Cařihradem. Za knížete Igora (912-45) byly již v Kyjevě křesťanské chrámy. Po jeho smrti se dala jeho žena Olga-Helena v Cařihradě pokřtiti roku 957. Její syn Svjatoslav se křesťanem nestal. Obrácení Ruska, aspoň podle jména, dokončil Svjatoslavův syn Vladimír (980—1015).

Roku 988 se dal i se svými bojary pokřtiti

v Chersonu od řeckých kněží, aby si mohl vzít za ženu Annu, sestru cařihradského císaře Basila II. Jeho příklad byl pokynem pro celý národ. Vladimír se snažil, aby jeho lid se mohl co nejdříve nazývati křesťanským, proto nařídil hromadné křty. Na upevnění křesťanského řádu, jenž se v prostém lidu velmi zvolna ujímal, zakládal kláštery a školy, stavěl chrámy.

Ze sousedního Bulharska volal kněze, kteří zavedli v Rusku slovanskou bohoslužbu podle obřadu řeckého. V Kyjevě zřízena metropole. První metropolita Michal přišel z Cařihradu. Též pozdější metropolita a biskupové byli většinou Řehové. Ve šlépějích Vladimírových kráčel jeho syn Jaroslav (1018-54).

Velký význam má pro Rusko syn a nástupce Jaroslavův Jaropolk (1054-78). Aby upevnil křesťanský život mezi lidem, horlivě rozmnožoval kláštery, kostely a školy. Aby zajistil své říši samostatnost proti nepřátelům, odevzdal ji v ochranu Řehoře VII. (1073-85) a přijal ji od něho jako papežské léno r. 1075.

Jaké byly další styky mezi ruskými knížaty a sv. Stolicí, nevíme, neboť z 11. a 12. století máme velmi málo zpráv. Než tolik jest jisto, že formální rozkol v této době nikdy nenastal, že papežové nikdy úplně nezapomínali na Rusko. Že však Rusko bylo ve skutečnosti v rozkolu, bylo následkem hierarchické závislosti Ruska na Cařihradě, protože ruské biskupy ustanovoval rozkolný patriarcha cařihradský.

Rusko si v té době snad ani jasně neuvědomovalo, co to znamená rozkol, nevidělo jasně rozdíl mezi Cařihradem a Římem.¹ Tím si vysvětlí-

me velké sympatie ruských knížat k papežům, velkou snášenlivost k latiníkům, jejichž diaspora ve 12. stol. byla v Rusku dosti značná. Ba, dokonce mohli latinští i irští benediktini v druhé polovině 12. stol. založiti klášter v Kyjevě a katoličtí kněží vykonávali duchovní správu mezi latiníky.

Politické poměry ruské se nelišily před příchodem sv. Hyacinta od polských. Kyjevská knížata usilovala o nadvládu podobně jako krakovská v Polsku.

Brzy po svém příchodu do Krakova vydal se Hyacint za dušemi do Ruska po staré známé cestě, iež spojovala západ s východem. Jako kdysi Petr do Říma, tak nyní on obrátil své kroky do Kyjeva, hlavního města říše. Bude-li získán Kyjev, bude získána celá říše. Kyjev bude matkou ostatních měst. Kviev. jenž se stal druhým Cařihradem a ovládal duchovní život celého národa, kde odpočívala matka ruského národa Olga-Helena.

Ačkoliv je mylným názor některých spisovatelů, že Hyacint byl prvním katolickým knězem v Kyjevě. přece byl prvním v tom smyslu, že jeho působení bylo odlišné od dosavadní činnosti kněží. Katoličtí kněží, kteří působili v Rusku před Hyacintem, omezovali svou činnost na duchovní správu mezi katolickými vystěhovalci a obchodníky. Hyacintovým úmyslem v první řadě bylo přivést ruské křesťany v poslušnost apoštolské Stolicí. a uskutečniti tak dosud marné pokusy napežů o jednotu ovčince Kristova. V čele několika horlivých bratrů přišel do Kyjeva jako posel lásky a míru, aby pohanský zbytek ruské-

ho národa, tehdy ještě dosti značný, též získal Kristu.

Prozřetelnost Boží přivedla Hyacinta do Kyjeva v příhodnou dobu, kdy na knížecím stolci byl dobromyslný Vladimír Rurikovič. Zajímavá, zázračná událost zajistila Hyacintovi již na počátku přízeň knížete a tím též větší působnost mezi rozkolníky i pohany.

Vladimírova nejmilejší dceruška byla slepá. Hyacintovi bylo líto knížete, jenž se pro neštěstí své dcerušky velmi trápil, a proto z vnuknutí Božího vložil na dítko ruce, pomodlil se a dívenka prohlédla.² Rozradostněný otec nevěděl, jak Hyacintovi poděkovat. Světec též musil pokřtiti jeho novorozeného syna a obdržel všechna práva ke kázání a práci o spáse duší a k založení kláštera bratří Kazatelů v samém Kyjevě.

Stanislav o založení kyjevského konventu píše:³ „Léta Páně 1222 přišel sv. Hyacint se svými druhy, totiž s br. Godinem, Floriánem a Benediktem, do Kyjeva, kde založil konvent bratří Kazatelů ke cti bl. Panny a zůstal tam po čtvři leta a přijal do řádu velké množství kněží a kleriků. Avšak na začátku pátého roku se vdal na cestu do Krakova, zanechav br. Godina v Kyjevě převorem. Pak přišel do Gdanska, kde pohnul množství ke vstupu do řádu a zanechav jim br. Benedikta převorem a přijav (tak) konvent bratří Kazatelů v tom místě, vrátil se s br. Floriánem do Krakova.“

Tato prostá slova, jimiž Stanislav popisuje založení dvou nejdůležitějších konventů v misijních zemích Hyacintových, zasluhují několik poznámek. Altaner sice dokazuje,⁴ že udávání let

není u Stanislava přesné, poněvadž v té době byl Hyacint též v Polsku. To si však nikterak neodporuje. Není nutno, aby se tvrzení Stanislavovo bralo doslovně. Slovy „zůstal tam po čtyři leta . . . na začátku pátého roku“ nepraví, že tam byl skutečně bez přetržení čtyři leta. Chce jen říci, že Kyjev v té době často hostil Hyacinta, že Kyjev — Rusko bylo zvláštním předmětem jeho misijní činnosti. Až nový klášter upevnil v duchu sv. Dominika, že byl schopen samostatné činnosti a mohl pokračovati v začatém díle, ustanoviv převora, vrátil se Hyacint do Krakova.

Z této zprávy též jasně září pravý duch sv. Hyacinta. Ze začátku každý konvent, jejž založil, se mohl chlubit, že Hyacint byl jeho převorem; když však kázeň byla v klášteře upevněna, předává otěže vlády a správu konventu jinému a sám hledá, puzen jsa apoštolským duchem, nové pole působnosti.

Uzdravením dcerušky knížete Vladimíra Rurikoviče začalo Hyacintovo působení v Rusku velmi slibně. Z jeho apoštolátu mezi pohanskými obyvateli zachovaly nám dějiny zajímavou událost.⁵ Má sice hodně legendární ráz, ale jako každá legenda má též jistě pravdivý podklad.

Pohanští Rusové se sešli k nějaké slavnosti na ostrov v řece Dněpru nedaleko Kyjeva, kde uctívali nějaký prastarý strom. Hyacint přispěchal mezi ně. Ohnivou řečí jim poděšeným a překvapeným ukázal jejich pošetilé jednání, že vzdávají bohopoctu neživému dřevu a hledají pravdu u satana, otce lži. Aby dokázal pravdivost svých slov, prosil Boha, aby zničil strom, jenž jest jen tvorem. — Svou poutnickou holí udeřil na kmen

a mohutný staletý dub se skácel k zemi. Avšak ještě neměl vyhráno. Satan, jehož sláva byla takto zničena, objevil se viditelně, aby se pomstil. Hrud' na hrud' zápasil světec se zmetkem temnoty a konečně ho před očima diváků vhodil do hučících vln Dněpru. — Obdiv a hrůza zachvátila zástupy. Posel pravdy, již takovými zázraky právě dokázal, stál před nimi. S jásotem a úctou přistoupili k němu, aby vyslechli jeho učení a přijali sv. křest z jeho rukou.

Ne strach před svištěcí knutou, nýbrž opravdové přesvědčení hnalo pohany do vln Dněpru ke křtu. Moc divů přesvědčila, poučení otevřelo hrad pravd, jimž měli věřit, a svobodná vůle žádala křest.

Pověst o zázracích a ještě více o Hyacintově dobrotě a lásce vábila lidi, toužící po spáse, a přiváděla je k bratřím Kazatelům z blízka i z dále. Ti, kteří až do té doby poslouchali rozkolného Cařihradu, ochotně přijímali nauku o jednotě církve, jejíž hlavou jest zástupce Kristův — papež v Římě.

Nedostatek katolických kostelů a oltářů znesnadňoval bratřím apoštolát v nejširším okolí Kyjeva. Proto papež Řehoř IX. poslal 10. května roku 1230 bulu „milému převoru (provinciálovi) řádu bratří Kazatelů v Polsku“, jíž dovoloval pro různost obřadu v krajích Polska a v jiných zemích, v nichž jsou polští bratři činní v hlásání evangelia, slaviti božská Tajemství na přenosném oltáři.⁶

Roku 1232, 8. března poslal tentýž papež bulu „bratřím Kazatelům činným v Rusku“, jíž uděloval všem, kteří poslouchají jejich kázání, od-

pustky 10 dní a dovolil bratřím rozhřešovati od rezervovaných hříchů.⁷ Těchto velkých výsad bylo velmi potřeba, aby činnost bratří nebyla zdržována, neboť i tak měli v Rusku velmi těžkou práci. Dvě vážné překážky se postavily v cestu zdárnému rozvoji misijní činnosti bratří Kazatelů v Rusku.

První byli sami latinští světští duchovní, kteří byli v Rusku mezi vystěhovalci. Tito kněží většinou špatně zachovávali povinnosti svého stavu a svým životem dávali velké pohoršení na škodu své církve. Jejich nečetné kostely byly zpustlé. Arcibiskup hnězdenský, byv zpraven sv. Hyacinthem o stavu latinských duchovních v Rusku, žádal papeže, aby pro Rusko ustanovil samostatného misijního biskupa, jenž by tamější poměry mohl snáze uspořádat.

Řehoř IX. rozkázal polskému provinciálovi a dvěma bratřím Kazatelům, Jakubovi a Domaslavovi, aby se o všem přesvědčili na místě a jemu o výsledku svého vyšetřování podali zprávu. Následkem toho byl, že papež ustanovil roku 1232 nebo začátkem 1233 pro Rusko samostatného biskupa Gerarda. Někteří po Bzoviovi tvrdí, že tento Gerard byl předchůdce Česlavův v provincialátě; jiní, že to byl opat cistercký z Opatova.⁸ Pravdě nejbližší je snad mínění první, uvážíme-li, jak velké zásluhy měli misionáři dominikánští v Rusku, kdežto cisterciáci tam vůbec tehdy nebyli činní. Papež věnoval poměrům v Rusku velkou pozornost. Zdá se, že Řím měl velké naděje.

Druhou překážkou rozvoje misií bratří Kazatelů byla podvratná činnost rusko-cařihradských kněží a potulných mnichů, kteří měli jen nižší

svěcení a přece si osobovali kněžskou moc — a odpadlí kněží. Na tyto potulné mnichy a odpadlé kneze si stěžovali bratři u papeže. Řehoř IX. jim 15. března 1233 odpověděl bulou,⁹ v níž jim dává moc, aby s nimi jednali a proti nim bojovali, jak uznají vhodným pro spásu duší. —

Rusko-cařihradští kněží žili až do příchodu dominikánů jakoby ve ztrnulém spánku. Když však přišel Hyacint a bratři Kazatelé rozvinuli svou pronikavou činnost, tu i rozkolné kněžstvo procitlo. Někteří poznavše pravdu o jednotě církve Kristovy, podřídili se poslušnosti papeže. Mnozí řeční, rozkolní mniši zaměnili svůj mnišský šat za bílý hábit sv. Dominika a stávali se horlivými apoštoly jednoty církve Kristovy. Větší část však ruských kněží a mnichů setrvala zatvrzele v bludu a měla za svou povinnost činiti novým kazatelům všemožné překážky.

Kozeštvávali lid a knížeti Vladimírovi Rurikovičovi namlouvali a nejčernějšími barvami líčili následky činnosti bratří Kazatelů pro jeho říši, když množství lidu přešlo již k římské církvi. Těžký boj musil podstoupiti kníže Vladimír. Na jedné straně byla vděčnost k divotvůrci Hyacintovi, na druhé straně strach o knížecí stolec, jež by snad ztratil, kdyby fanatičtí pravoslavní kněží zosnovali nějaké povstání.

Roku 1227 ustanovil Hyacint převorem kyjevského kláštera br. Godina. Tento však zatoužil býti Hyacintovým spolupracovníkem, vzdal se záhy svého úřadu a nástupcem se stal horlivý br. Martin Sandoměřský. Za jeho úřadování podlehl kníže Vladimír našeptávání pravoslavných kněží. Dlugosz píše:¹⁰ „Vladimír, kyjevský kníže, se

bál, že řecký obřad jest od dominikánů — totiž od Martina Sandoměřského, převora kyjevského a jeho spolubratří, jinak velmi zbožných a svatě žijících mužů — uváděn v pohrdání a k zániku. A proto vyhnal jmenované bratry od kostela P. Marie v Kyjevě, jehož používali a vedle něhož měli klášter, a zakázal jim návrat.“ —

To se podle všeho stalo roku 1233. Bratří jistě neodešli daleko a rozvinuli svou činnost na venkově, neboť jejich vyhnanství nemělo dlouhého trvání. Soudíce podle buly Řehoře IX., již poslal 15. června 1234 „bratřím Kazatelům a jejich latinským spoluobčanům v Kyjevě“, a již vzal kyjevské katolíky „v ochranu sv. Petra“, můžeme se domnívati, že již toho roku se bratří vrátili do svého kláštera ve městě a pokračovali ve své činnosti. Papež se snažil ruské katolíky, kteří byli od rozkolníků nyní všelijak obtěžováni, ve víře posilniti a povzbuditi k přinášení obětí pro pravou víru.

S činností sv. Hyacinta a bratří Kazatelů v Kyjevě jest úzce spojena jejich činnost v sousedních krajích, osazených pravoslavnými křesťany v Haliči, na Volyni a v Podolí. Tímto územím procházel Hyacint na svých cestách z Krakova do Kyjeva a nazpět. Toto území se v té době nazývalo „knížectví rusínské“, jež bylo příčinou svárů mezi Poláky, Rusy a Uhry, hlavně po smrti knížete Romana (zemřel kolem 1200), jenž byl příbuzný Leška, knížete krakovského.

Klid nastal úmluvou mezi Uhry a Poláky, již Koloman, syn krále uherského Ondřeje, byl zasnouben se Salome, dcerou Leškovou, a učiněn vládcem v Haliči a celém knížectví rusínském.

Ačkoliv Koloman i Salome byli ještě dětmi, přece k svatbě došlo a byli záhy korunováni v Haliči od papežského legáta.

Poněvadž obyvatelstvo knížectví rusínského se přidržovalo Cařihradu, bylo úkolem mladého vládce Kolomana postarati se o sjednocení s Římem. Král uherský Ondřej viděl v unii prostředek k udržení rusínského knížectví pro svého syna, proto byl pro unii nadšen. Oznámil též papeži, že šlechta (bojaři) jsou k unii ochotni, bude-li jim ponechán řecký obřad. Avšak po korunovaci Kolomanově byla unie konána způsobem ne příliš obezřetným a správným vzhledem k učiněným úmluvám.

Uhři prostě na většině míst vyhnali z kostelů pravoslavné biskupy a kněze a dosadili latinské. Samozřejmě, že taková „unie“ neměla dlouhého trvání. Již roku 1218 vypukly znova náboženské a tím i politické spory. Když ruský kníže Mistislav dobyl Haliče, byli Koloman i Salome odvedeni do zajetí. Spory trvaly dále. Bratr Kolomanův, jemuž bylo knížectví svěřeno, Ondřej mladší, ani v Haliči nevládl. Místo něho vládl jeho tchán Mistislav, zarytý pravoslavný, jenž unii úplně zrušil a při své smrti roku 1227 přijal roucho řeckých mnichů.

Po jeho smrti se dostalo knížectví pod vliv Uhrů a unie snahou krále Bely obnovena, aspoň podle jména. V té době přišel do Haliče sv. Hyacint na své cestě z Kyjeva. Po smrti Mistislavově zasedl na knížecí stolec syn Romanův — Daniel Romanovič; ačkoliv byl pravoslavný, přece snahám katolíků přál, třeba více z důvodů politických než z přesvědčení. Hyacint mohl tedy s důvěrou

pomýšleti k založení konventu v samém hlavním městě Haliči.

V té době se nemohl v Haliči dlouho zdržovati, neboť ještě téhož roku, nebo nejpozději na jaře 1228 se již vydal na cestu k Prusům. Nejdůležitější základ položil a ostatní dokonali snad bratři z Kyjeva. Klášter vzrůstal pod ochranou Danielovou, i když tento byl zamestnán hájením svého panství proti Michalu Černikovi; konvent mohl býti roku 1238 formálně ustaven a přičleněn k provincii polské. Tak totiž třeba rozuměti zprávě Długoszově ¹¹ o založení haličského kláštera až roku 1238.

Činnost bratří mezi lidem v celém rusínském knížectví byla všestranná. Největší obtíže měli s odstraňováním a zamezováním smíšených manželství katoliček s pravoslavnými Rusíny. Neboť katolička, kterou si vzal rozkolný Rusín za ženu, musila býti znova pokřtěna podle obřadu řeckého na potupu katolické církve, jako by katolický obřad činil křest neplatným. Papež Řehoř IX. byv otázan bratřími, jak by si měli v této věci počínat, jim odpověděl bulou ze 24. února roku 1233, v níž je vyzval, aby vši silou bojovali proti takovým manželstvím, poněvadž se nesluší, aby se údy Spasitelovy spojovaly s údy satanovými.¹²

Na činnost bratří v Haliči a Kyjevě nutno též vztahovati bulu Řehoře IX. z 15. února 1235, jíž velebí práci bratří Kazatelů pro sjednocení všech rozkolníků. A dává jim velké výsady pro zpovědi, jaké měli jen papežští vyslanci.¹³

Jakmile Daniel Romanovič upevnil svou vládu doma, pomýšlel na rozšíření svého panství dobýváním Valašska a krajů osazených Kumány.

Kumáni byli finsko-turecký kmen, jenž měl v 11. století své sídlo kolem ústí Volhy a mezi Kaspickým a Azovským mořem. Ve 12. století se velká část tohoto kmene přestěhovala na část území nynějšího Rumunska, totiž do Sedmihrad-ska a Valašska. V první polovici 13. století byla velká horlivost v západní Evropě o obrácení to-hoto pohanského kmene, který se přistěhoval do křesťanské Evropy. K těmto Kumánům chtěl jíti na misie sv. Dominik. Více nebo méně hustě byly kumánské rodiny roztroušeny po celém jižním Rusku od Volhy až ke Karpatům.

Mezi Kumány byli již tehdy apoštolsky činní bratři Kazatelé z Uher a nyní zároveň s knížetem Danielem vstupovali na nové pole působnosti žáci sv. Hyacinta. Většinou i moderní dějepisci pokládají br. Benedikta, pisatele zprávy o čin-nosti bratří Kazatelů u Kumánů generálovi řá-du,¹⁴ za téhož br. Benedikta, jenž byl druhem a žákem Hyacintovým.¹⁵ Bratr Benedikt píše ve svém listě o horlivosti nově obrácených křesťanů a prosí o modlitbu za Kumány, protože jim hrozí největší nebezpečí od Tatarů, ježto jsou jim nej-blíž.

S apoštolskou činností mezi Kumány byly spo-jeny velké naděje na trvalé provedení unie roz-kolných pravoslavných s církví. Mělo se za to, že, budou-li Kumáni obráceni ke křesťanství kně-žími katolickými, také pravoslavní, mezi nimiž Kumáni v celém jižním Rusku žili, budou jaksí nuceni během času přijmouti katolictví. Tyto naděje však byly zmařeny vpádem Tatarů, jimiž hlavní sídla Kumánů mezi řekou Volhou a Dněp-rem byla zničena v zimě roku 1238 a 1239.

Před vpádem Tatarů přišli do středních krajin nynějšího Ruska vedle polských dominikánů též dominikáni z Uher. V Uhrách (t. j. v Maďarsku) žilo tehdy ještě podání, že větší část jejich soukmenovců zůstala na východě ve staré vlasti. Maďaři jsou, jak známo, kmen ugrofinský, příbuzný s Pečeněhy a Chazary. Původní jejich sídla byla mezi Volhou, jezerem Kaspickým a Dněprem. Do střední Evropy přišli kolem roku 892 a udrželi se až dodnes. Kulturu přijali od Slovanů již v 10. století a pokřest'anili se. Ve 13. století nazývali svou pravlast na východě Velké Uhry. Tam chtěli zanést světlo víry nadšení bratří Kazatelé uherští.

Roku 1232 vyrazili z Uher 4 bratří za vedení br. Otty. Svého cíle nedosáhli, ale dověděli se, kde jest asi jejich pravlast — Velké Uhry. Druhý pokus učinili brzy nato jiní 4 bratří, vedení br. Juliánem. Tito se pokusili dostat se do Velkých Uher s jiné strany. V Cařihradě vstoupili na loď a po 33denní plavbě Černým mořem vystoupili na severovýchodním břehu. V nehostinných krajích, trpíce velkou bídu, bloudili asi 6 měsíců. Jeden bratr živil ostatní děláním vařeček a pod. Dva se chtěli dát prodat za otroky, aby zjednali druhým prostředky na cestu, ale nikdo je nechtěl koupit. Konečně se dva rozhodli pro návrat a dva trvali na svém úmyslu. Jejich další cesta byla tak namáhavá, že za několik týdnů jeden z nich — br. Gerard — zemřel. Zbylý bratr Julián šel dále. Ještě dlouho putoval a mnoho vytrpěl, ale jeho vytrvalost byla přece korunována výsledkem.

Přišel do Vel. Uher. Byla to země mezi nyněj-

šími městy Samarou, Orenburkem a Jekatěrinburkem. Byl soukmenovci velmi srdečně přijat. Musil chodit dům od domu, z vesnice do vesnice a vyprávět o životě evropských Uhrů a o jejich náboženství. I oni se pamatovali na rozdělení kmene. Tam se dověděl od tatarského vyslance, že Tataři chtějí táhnout do Němec. Julián se vzdal misijní činnosti u svých soukmenovců a vydal se na zpáteční cestu Ruskem a Polskem. V Rusku šel divokým pohanským kmenem Mordvinů. Věštci tohoto národa pravili, že je nutno přijmouti křesťanství. Vyslali též poselství k ruskému knížeti velko-lodoměřskému, aby jim poslal misionáře. Ten prý jim odpověděl: „To učiniti nepřísluší mně, nýbrž římskému papeži. Blízký je totiž čas, kdy všichni budeme musit přijmouti víru církve římské a podříditi se jí v poslušnost.“

Snad tato odpověď vyšla z přesvědčení nutné pomoci západu proti Tatarům. Roku 1237 přišli 4 bratři na cestě do Vel. Uher do země ruského knížete Jiřího Vsevolodoviče ze Susdaly (severně od Vladimíru). Tam se sešli s Uhry, kteří již byli na útěku před Tatary. Ti to Uhři byli ochotni přijmouti křesťanství, ale pravoslavný kníže jim to zakázal, a dominikány ze země vypověděl. Bratři odešli napřed do města Rževu (jihozápadně od Tveru) chtějíce tamodtud podnikati misijní cesty buď do Vel. Uher, nebo k Mordvinům, nebo k Tatarům. Dva z nich však zavraždili Mordvinové a zbylí dva se vrátili.

Na konci téhož roku (1237) přišel br. Julián opět do Ruska, a to do krajiny na horním Donu. Od knížete ze Susdaly se dověděl, že Velkých

Uher právě Tataři dobyli. Julián se s bratřími rozhodl k návratu, poněvadž za takových okolností byla misijní činnost nemožná. Vracel se zase Ruskem a Polskem — „per multos latrones et exercitus — skrze množství loupežníků a vojáků“ do vlasti. — Někteří spisovatelé se domnívají, že tito bratři byli vysláni uherským králem Belou IV., aby zjistili, zda Tataři mají namířeno do Uher.

Na těchto svých cestách, pokud vedly Ruskem a Polskem, přišli uherští bratři jistě do styku se syny sv. Hyacinta, snad i s ním samým. Možná, že při třetí a čtvrté výpravě je polští bratři provázeli jako vůdcové. Jest iisto, že výsledky činnosti bratří Kazatelů ve Vel. Uhrách měly by velmi velký vliv na celé dílo sjednocení, kdyby vše nebylo bývalo zmařeno vpádem Tatarů. Dříve než jejich divoké hordy zaplavily celé Rusko a Polsko, dílo Hyacintovo v Haliči tak pokročilo, že tam mohlo býti zřízeno latinské biskupství. Prvním biskupem byl dominikán br. Bernard.

V letech 1239-41 utrpělo dílo sjednocení církví velkou katastrofou. Jako strašlivá smršť přeletěly mongolské zástupy Ruskem, Polskem a Moravou do Uher, zanechávající za sebou jen poušť, spaleniště a krev mučedníků. Hyacint mohl zalkati s Jeremiášem (12, 10): „Zkazili vinici mou, pošlapali podíl můj; obrátili podíl můj rozkošný v prázdnou poušť!“ —

Tataři Polskem a Moravou jen přeletěli, v Uhrách panovali až asi do roku 1245, pak se vrátili do Asie, ale Rusko zůstalo pod jejich panstvím. Těžce nesli Rusové jho tatarské. Snažili se svrhnouti je. Pomocníci měla býti římská církev.

Papežové snahám Rusů o unii vycházeli vstříc a velké dílo sjednocení bylo by trvalé, kdyby Rusové měli vznešenější pohnutky, ne jen naději na vojenskou pomoc proti Tatarům. Ovšem, jistá vina byla též na straně papežské, že se nesnažili účinně pomoci Rusům od nenáviděného jha tatarského.

Daniel Romanovič, kníže rusínský, a pod tatarskou svrchovaností též kníže kyjevský, dvakrát se i s celým národem připoil k církvi římské, ale též dvakrát jednotu zrušil. Nemíníme vypisovati dějiny těchto pokusů o jednotu, nýbrž stručně podáme aspoň zprávy, jež se nám zachovaly, o účasti bratří Kazatelů na těchto sjednocovacích snahách.

Na jaře roku 1245 vyšel z Lyonu papežský vyslanec františkán Pian Carpino k tatarskému velko-chánovi do Karakorum. Cestou Ruskem měl podle papežského rozkazu pohnouti pravoslavné biskupy k unii s Římem. Shromáždění pravoslavných biskupů své rozhodnutí odložilo, poněvadž kníže Daniel byl právě na dvoře chánově. Zdá se, že Daniel před svou cestou k chánovi oznámil papeži, že jest ochoten přidati se k církevní jednotě. Jinak by bylo nevysvětlitelno znění a datum papežských bul z roku 1246. Pian Carpino vyšel z Kyjeva na další cestu do Karakorum 4. února 1246 a sešel se s knížetem od chána se vracějícím na začátku března 1246 na Donu.¹⁶ Je tedy vyloučeno, že papežské buly ze 3. května roku 1246 byly vydány na zprávu Pian Carpinovu, že Rusové by byli nakloněni k unii; spíše se zdá pravděpodobným, že Daniel již dříve, před odchodem k chánovi, projevil papeži

Innocenci IV. svou ochotu k unii. Jakým způsobem tak učinil, nevíme.

V Bullariu řádu Kazatelů jest několik bul Innocence IV. datovaných 3. května 1246 z Lyonu, jež nám poskytují krásný pohled na účinné jednání o unii.¹⁷ První jest psána „Rusům vytrženým z rozkolu“, že pro ně svým legátem ustanovuje arcibiskupa pruského, livonského a estonského, protože sám nemůže býti všude.¹⁸ Píše: „Ačkoliv až dosud byly ve vaší zemi mravy a obřad Řeků — na škodu duší — kteří se trestuhodně a bezprávně odtrhli od jednoty církevní, právě nyní byla milostí Boží osvícena vaše srdce, že uznávající římskou církev učitelkou a matkou všech a velekněze nástupcem Petrovým, jemuž byly svěřeny klíče království nebeského ke svazování a rozvazování, a zástupcem Ježíše Krista a hlavou, poněvadž jen jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest, jeden počátek, jedno tělo církve bojující, neboť tělo s několika hlavami by bylo nestvůrou a bez hlavy zas bezhlavé — toužíte, jak jsme se dověděli, vrátiti se v poslušnost a ochranu apoštolské Stolicе.

My, chválíce Toho, jenž otevřel Tobiašovi oči a oči slepého od narození, a radující se s ženou v evangeliu, jež našla ztracenou drachmu, ustanovujeme ctihodného bratra našeho arcibiskupa pruského, livonského, estonského apoštolským legátem, muže to podle našeho srdce, ozdobeného čistotou mravů, vynikajícího vzděláním a proslaveného zralým úsudkem, aby vám donášel slova Života a zjevoval vám naši vůli — — —.“ Tímto arcibiskupem pruským a legátem ruským byl dominikán br. Jindřich Armachanus,¹⁹ jehož

někteří jmenují též Albertem Suerbeerem,²⁰ což snad bylo jeho jméno dříve než se stal dominikánem.

Druhá bula²¹ jest psána „králi Ruska“ a papež jí vybízí krále, aby se s novým legátem radil o všem, co se týká Tatarů. — Třetí bulou²² rozkazuje arcibiskupovi pruskému, aby se odebral na své nové působiště. Napomíná ho, aby se snažil „své poslání, jež pro Krista přijal, tak chvalně prováděti k rozšíření a posílení katolické víry, podle milosti od Pána udělené, aby mu z toho vzešla zásluha u Boha a u lidí si získal dobré jméno.“

K této bule papež připojil ještě jinou,²³ v níž novému legátovi píše: „Abys mohl jako legát v Rusku své poslání svobodněji konati, tímto listem ti dáváme moc, aby sis v téže krajině mohl podle svého dobrého zdání jako legát apoštolské Stolicе ustanovovati latinské biskupy, a to z řádu Kazatelů nebo Menších a jiných řeholníků a z kleru světského, je světiti a potvrzovati z moci apoštolské.“ — Tato rozsáhlá pravomoc nového legáta mohla býti jen k prospěchu celého jednání o unii. Jak velkou zásluhu o dílo unie měli bratři Kazatelé, ukazuje ta okolnost, že papež je jmenuje na prvním místě jako kandidáty hodností biskupských v Rusku.

Pátá bula datovaná 3. května 1246 byla určena opět „králi Ruska“ a papež v ní píše: „Toužíce vyhověti tvým prosbám a chtěce ve všem, pokud s Bohem můžeme, zadost učiniti tvé vůli, dovolujeme milným synům řádu Kazatelů: bratru Alešovi a jeho druhu, jenž s ním byl v Čechách, aby s tebou mohli všude býti. Tímto listem jim

dáváme tutéž moc, jakou mají ti, kteří jsou u Tatarů.“ — Z kterého kláštera pocházeli tito dva bratři, nemůžeme určit. Někteří praví, že z konventu pražského, aspoň o br. Alešovi se tak tvrdí jistě.²⁴ Jiní se domnívají, že byli z konventu haličského.²⁵ Uvážíme-li, že haličský klášter byl za tatarského vpádu zničen a že v té době těžiště polské provincie bylo v Čechách, tu se zdá pravdě nejbližším tvrzení prvé. Možno to řešit též takto: br. Aleš a jeho druh uchýlili se za vpádu Tatarů z Haliče do kláštera v Praze. Odtud se tehdy vrátil ke knížeti Danielovi, s nímž snad se znal již dříve. Tomu nasvědčuje též znění papežské buly, že papež touží „vyhověti prosbám“ knížete — snad kníže přímo prosil o br. Aleše.

Z prvních činů papežského legáta v Rusku byla korunovace krále Daniele roku 1246 v Kyjevě.²⁶ O jeho činnosti v Rusku máme několik zpráv v papežských bulách. 28. srpna 1247 poslal papež bulu, v níž dává legátovi zvláštní pravomoc dispensovati od překážky nemanželského původu a pod.²⁷ Druhou bulou s tímž datem uděluje legátovi pravomoc nějakého kandidáta biskupství dispensovati od téže překážky.²⁸

Korunou všech snah o sjednocení byla papežská bula, již Innocenc IV. poslal 7. září 1247 svému legátu, aby krále Daniela a celé ruské království vrátil do milosti sv. církve římské. — „Jako všichni, kteří byli mimo archu, zahynuli při potopě, tak všichni, kteří jsou mimo jednotu církve, budou uvrženi v tresty věčné záhuby, jestliže by se nenavrátili k její jednotě. Touto úvahou pohnut náš v Kristu nejdražší syn Daniel, král slavného Ruska, jehož mysl Bůh — jenž

nechce smrti hříšníka, nýbrž aby se obrátil a živ byl — osvítil, nás svými listy a zvláštními posly, jež k nám k vůli tomu poslal — pokorně a snažně prosil a žádal, abychom ho, celý národ a celé jeho království, dosud od jednoty víry odtržené, ráčili laskavě co nejrychleji přijmouti do církevní jednoty a v ochranu římské církve, jež jest hlavou a učitelkou všech.

Proto rozkazujeme, abys ihned šel osobně do oněch krajů a jestliže jmenovaný král ve svém svatém předsevzetí setrvá a jak sám, tak též arcibiskupové, biskupové a ostatní velmoži jeho říše odpřisáhnou úplně rozkol a přísahou slíbí, že v budoucnu věčně zůstanou v jednotě víry, již káže a zachovává římská církev, a v oddanosti církvi římské — tyto tedy naší mocí smiř a jako zvlášť milé syny vtěl k jednotě římské církve, jež je matkou všech. — A to v místech a královstvích, v nichž uznáš prospěšným, uveřejni a dej uveřejnit. — V Lyoně 7. září, v pátém roce našeho pontifikátu.“²⁹

Odměnou za všechny namáhavé práce, jež nezůstaly bez výsledku, papež poslal téhož dne legátovi bulu, jíž mu dává právo nositi pallium v celé říši ruské, a vyznamenání bylo opravdu mimořádné, neboť bylo jeho *osobním* a neplatilo jeho nástupcům, jak papež výslovně zdůraznil: „Avšak toto dovolení nechceme vztahovati na tvé nástupce.“³⁰ — Unie byla tedy šťastně vykonána. Daniel s celým ruským národem byl opět uveden do ovčince Kristova. Největší radost z toho měl Kristus, jenž si nejtoužebněji přeje, aby byl „jeden ovčinec a jeden pastýř“, — a pak jeho věrný sluha — Hyacint. Nevíme sice, do jaké

míry byl sám v tomto jednání účasten, neboť byl zaměstnán znovubudováním konventů, jež byly od Tatarů zničeny, ale jistě spolupůsobil aspoň radou a modlitbou a svými ideami ve svých řádových bratřích, kteří byli jen dědici a pokračovateli díla, jež před lety v Kyjevě zahájil. Bohužel, neměla tato unie dlouhého trvání. Daniel čekal, že po od přísáhnutí pravoslavi dostane vydatnou vojenskou pomoc od papeže a západních vládců proti Tatarům. Když však Innocenc IV., jenž dokonale chápal význam unie a se snažil pomoci ujařmeným Rusům, roku 1254 zemřel a nastoupil Alexander IV. (1254-61), jenž neměl takového pochopení pro ruskou otázku a nejevil zvláštní ochoty pro pomoc Rusům, Daniel, rozhořčen jsa nad zdánlivou nevěrností apoštolské Stolicе, přetrhl roku 1257 všechny styky s Římem. Když ho za to papež vyobcoval, přidal se veřejně zase i s celou říší k pravoslaví.

Tím uskutečnění velké myšlenky sv. Hyacinta bylo oddáleno na kolik století. Příčinu opětne roztržky nutno hledati v nedostatečném vnitřním přesvědčení Ruska, že mu unie byla prostředkem k získání pomoci proti Tatarům a do jisté míry též u papeže, jehož však možno omluviti tím, že byl příliš zaměstnán poměry na západě.

Avšak Daniel ani po svém odpadu nebyl nepřátelský vůči katolíkům a činnosti dominikánů nepřekážel. Ani dominikáni nikdy nezoufali, nýbrž stále doufali, že dílo sv. Hyacinta nezanikne, a proto ve své činnosti pokračovali. Papež Alexander IV. žádal polského provinciála bulou ze 13. února 1258 o misionáře těmito slovy: „Ponevadž mezi všemi ostatními průbojníky křes-

řanské víry bratří tvého řádu jsou nejvíce podle
řeholního ducha stravováni horlivostí o spásu
duší, rozhodli jsme se proto poslati některé z nich
k národům, jež Krista Pána neznají, a k těm sy-
nům marnotratným, kteří neposlouchají svaté
církve římské. Proto tobě rozkazujeme, abys ně-
které z bratří tobě poddaných, které znáš jako
mocné ve skutcích a řeči, planoucí horlivostí
o rozšíření víry, poslal z naší moci do země Ru-
sínů, pohanů a kterýchkoli nevěřících národů,
aby jim zvěštovali evangelijní pravdu v moci Bo-
ží!“³¹ Těmto misionářům uděluje papež velmi
rozsáhlé pravomoci ve zpovědnici a pod. Tato
bula jest jediná svého druhu, neboť dává misi-
onářům jedné země a jednoho řádu práva, která
bývala obsažena jen v bulách všeobecných.

Ve 2. polovině 13. století vzkvétaly dominikán-
ské misie v Rusku a na východě vůbec. Důleži-
tým misijním ohniskem byl dominikánský kláš-
ter ve Lvově na území rozkolných Rusínů. Tento
klášter mohl býti posledním, na jehož založení
měl snad sv. Hyacint podíl. Trvale se již připo-
mínají ve Lvově dominikáni roku 1270.

Snaha synů sv. Hyacinta pracovati v jeho šlé-
pějích o sjednocení církví neustala ani v pozděj-
ších stoletích. Ve 14. století bylo znovu zřízeno
latinské biskupství v Kyjevě (kolem roku 1320)
a prvním biskupem byl opět dominikán br. Jind-
řich z Porwalle. Během doby vznikla v Rusku
samostatná dominikánská provincie sv. Hyacinta,
která měla přes 30 klášterů. Tato provincie utrpě-
la velké ztráty za různých pronásledování, hlavně
v letech 1648—1672, kdy byly takřka všechny
kláštery zbořeny a množství bratří prolilo krev

za věrnost víře a papeži. P. Pavel Ruszel uvádí na 440 mučedníků.³² V 19. stol. zanikly poslední zbytky této slavné provincie. Dominikáni však byli činní v Rusku až do revoluce roku 1917. Mezi nimi byli též synové české provincie.

Dá Bůh, že přímluvou sv. Hyacinta nastane nové misijní období v řádě Kazatelů ve prospěch unie, neboť žádný řád se nemůže pochlubit tak slavnou tradicí v práci pro unii jako řád Kazatelů.

PO STOPÁCH VOJTĚCHOVÝCH...

Téměř již celá Evropa byla pod vládou kříže Kristova; jen na severu kolem moře Baltického strašil černý pruh pohanství. Ještě několik národů velké rodiny slovanské nebylo podrobeno sladkému jhu pravdy Ježíše Krista, která přináší svobodu dítek Božích. Byli to: Livonci, Litvané a Prusové, kteří byli též nejmocnějším kmenem na pobřeží Baltu. Jejich sídla byla mezi Vislou a Němenem. Území jejich bylo pusté a písčité; nekonečné lesy zamyšlených sosen byly zřídka přerušovány pruhy zelených luk, ale často rozsáhlými bažinami, jež byly pro pohanské Prusy nejdokonalejší hradbou proti nepřítelům.

Těžká práce čekala v této zemi hlasatele Kristova království. Prusové byli znamenitými lovci divokých vepřů, turů a jelenů, jimiž se živili, ale nade vše milovali nevázanou svobodu a své bůžky. Hlas prvních Kristových vyslanců zanikal v pustých bažinách, a když přece vyrušil obyvatele, zaplatili pak svou odvahu krví a životem. Tak skončil náš drahý sv. Vojtěch, jenž roku 997 první svou krví svažil pruskou neúrodnou půdu, aby v ní símě evangelia mohlo vzklíčiti. Tataž písčitá půda vypila roku 1009 krev sv. Brunona, mnicha saského, a jeho 18 bratří, ale nepřinesla plodů okamžitě.

V 11. a 12. století usilovala křesťanská polská knížata rozšířit svou moc na úkor svobodymilových Prusů, v nichž tato polská rozpínavost budila stále větší a zarputilejší odpor ke křesťanství. Tehdy byli bez apoštolů.

Až na začátku 13. století poslal jim Bůh opět apoštola. Byl to pravý hlasatel Kristova míru a lásky, mnich Kristián z řádu cisterckého. Tento řád založil klášter Olivu u Gdanska a ač jediný, přece doufal před vystoupením řádů žebravých, že vytrvalou prací a mírností získá Prusy pro Krista.

Kristián začal svoji činnost kolem roku 1210. Byl pln velkých myšlenek. Doufal, že, ponechá-li se Prusům politická samostatnost, získá je snáze křesťanství. Při své vytrvalosti, mírnosti a vlídnosti snad by byl svůj ideál uskutečnil, zvláště když později mu přišel na pomoc sv. Hyacint, kdyby mu toho nebyla překazila polská knížata a Prusové sami.

Začátek šel podle přání. Na hranicích území kulmského získal dva pruské náčelníky Faleta a jeho bratra Lodrecha. Roku 1214 pokřtil dvě vládnoucí knížata Varpodu a Suavabuno. Mohl tedy s velkými nadějemi patřiti v budoucnost. Roku 1215 papež Innocenc III. ho pozval do Říma a učinil prvním pruským biskupem. Avšak za jeho nepřítomnosti byly všechny jeho naděje zmařeny.

Pohanští Prusové v bázni o svobodu zosnovali velké povstání; přepadli území klíčícího křesťanství v okolí Kulmu a Löbau; zničili kaple a misionáře povraždili. Nově obrácené přinutili k odpadu a mnoho křesťanů zahubili. Planouce

zuřivostí proti všemu křesťanskému, překročili polské hranice a zpustošili území Konráda Mazovského, jenž se stěží zachránil na hrad Plock. Vzplála válka. Bolestí se sevřelo Kristiánovi srdce, když při svém návratu z Říma našel své stádce rozprchlé a pobité a místo kázání a zpěvu svých bratrů slyšel řinčení zbraní. Co v následujících válečných letech činil, nevíme. Křesťanské vojsko pod vedením Svatopluka Pomořanského, Jindřicha Slezského, biskupů vratislavských a leubusských bojovalo se střídavým štěstím, hlavně uprostřed lesů a bažin, v nichž Prusové, dříve znamenití lovci, tehdy obávaní válečníci, byli doma a tam plni hořkosti nemilosrdně bili vše křesťanské.

Můžeme býti jisti, že láskyplný a mírumilovný Kristián na začátku nesouhlasil s počínáním polských knížat, ale během 10 válečných let se vzdal po mnohých zkušenostech i on svého ideálního plánu o mírnosti a pomýšlel na organisovanou vojenskou ochranu své apoštolské práce. Založil roku 1225 s pomocí Konráda Mazovského rytířský řád se sídlem v Dobříně. Ale tento řád „Rytířů Kristových“ byl od Prusů zničen až na 5 mužů hned v prvním roce svého trvání v krvavé bitvě u Štrassburku. Prusové tehdy též zničili Gdansk a ohnisko Kristiánova apoštolátu — opatství Olivu, odkud bral všechny své pomocníky. Nyní byl v koncích, avšak Bůh ho neopustil. V největší nouzi mu poslal pomoc, nad níž si nemohl přátí lepší.

Roku 1227 opustil Hyacint Kyjev, kde ustanovil br. Godina převorem a přišel do Krakova. Tam se dlouho nezdržoval a nejpozději na jaře

roku 1228 se vydal v průvodu několika bratří, z nichž známe jeho průvodce na cestě do Ruska — br. Benedikta a Floriána,¹ na cestu do Gdanska, jenž byl středem pruských misíí. — Stanislav nám zaznamenal krásnou příhodu z Hyacintovy cesty do Gdanska.

Již nedaleko města, u pevnosti Vyšehradu, octli se před nepřekonatelnou překážkou. Rozvodněná Visla valila své kalné vlny do moře a oddělovala Hyacinta s bratřími od cíle jejich cesty. Nikde mostu, nikde lod'ky a převozníka. Bratří stáli bezradně na břehu. Tu Hyacint, uchvácen duchem Božím, pln důvěry v Boha vstoupil na rozbouřené vlny a zvolal k bratřím: „Následujte mne ve jménu Krista!“ — Bratří viděli, že Hyacint bezpečně kráčí po vlnách řeky jako kdysi Petr po vlnách moře, ale neměli odvahy uposlechnouti jeho výzvy. Hyacint maje soustrast s jejich nedůvěřivostí vrátil se k nim. Sňal svůj černý plášť, prostřel jej na vlny a pravil: „Vstupte, milí synové, budiž nám tento plášť mostem Ježíše Krista, po němž v jeho jménu přejdeme!“ — Tak se dostali suchou nohou na druhý břeh. Stanislav dodává, že bratří, přišedše později do Krakova, sami tento div vypravovali a napsali.² — Nebyla to ruka Prozřetelnosti, která jim chtěla ukázat, že bezpečně překonají všechna nebezpečí a všechny překážky a obtíže nového misijního působení, jako přešli rozbouřenou řeku, jen když budou míti důvěru? — Vždyť je do Prus vedla jen láska ke Kristu a k duším.

V Gdansku byli bratří velmi radostně uvítáni. Pomořanský kníže Svatopluk ihned daroval Hy-

acintovi příhodné místo k založení kláštera a sám pečoval o jeho vybudování. V Gdansku se Hyacint sešel s biskupem Kristiánem. Oba tito horliví, svatí a zkušení misionáři se radili o novém plánu na pokřesťanění Prusů. Srdce se jim svíralo bolestí, když viděli jejich slepou zášť proti kříži Kristovu, v němž měli vidět svou spásu. Výsledkem jednání Hyacinta s Kristiánem bylo, že nový klášter bratří Kazatelů v Gdansku zvolen za ohnisko a střed misijní činnosti mezi Prusy. Cistercké opatství Oliva nenabylo již nikdy své dřívější slávy a svého misijního významu. Mniši se vrátili podle své řehole k tělesné práci a modlitbě; apoštolát ponechali dominikánům, jenž jest zase vlastní duchu jejich řehole. Cisterciáci jen z nedostatku jiných sil byli přinuceni papežem přijmouti kazatelskou činnost. Když však nyní přišli dominikáni, oddali se oni apoštolátu modlitby.

Založením kláštera bratří Kazatelů v Gdansku bylo uskutečněno toužebné přání sv. Dominika — hlásati Krista Prusům. Jeho přání se stalo dědictvím sv. Hyacinta a jeho bratří. Že horlivě pracovali o jeho uskutečnění, dokazuje již to, že kujavský biskup Michal jim ihned svěřil v celé své diecési kazatelský úřad a vypsál odpustky na stavbu jejich kostela v Gdansku.

Příchodem sv. Hyacinta a jeho bratří byly zvětšeny duchovní síly misionářů, pracujících o obrácení Prusů, avšak bylo též třeba posílit ochranné vojenské sbory, jež měly chránit vinici před zuřivými nepřáteli. Samy slovanské okolní země již celkem nestačily dodávati dobrovolné bojovníky, proto papež Řehoř IX. vydal 13. září

1230 bulu, již vyzval bratry Kazatele celého řádu,³ aby kázali kříž proti Prusům ve všech křesťanských zemích, neboť kníže Konrád Mazovský již se vojensky velmi oslabil trvalými vpády Prusů, kteří neustávají tak ničit jeho zemi. Ačkoliv si již povolal na pomoc rytíře německého řádu, přece ani oni nestačí a potřebují pomoci všech věřících. —

Působnost žebravých řádů bývala často ohrožena novotou a nezvyklostí jejich zjevu a pomluvami, jimiž je předcházeli nepřátelé, kteří se snažili vzbudit ve věřících nedůvěru k nim. Tak tomu snad bylo též mezi křesťanskými Pomořany, neboť Řehoř IX. poslal 9. července 1231 list „milým synům správcům a vládcům pomořanským a pozoluckým“;⁴ doporučuje jim bratry Kazatele, kteří horlivě pracují o jejich spáse, vybízí je, aby horlivě chodili na jejich kázání, neboť jestliže se nebudou často osvěžovat jejich kázáními, nebudou se moci neobávat ztráty věčného života. Slova bratří Kazatelů, praví dále papež, jsou Bohem inspirovaná: duch i život. —

Rozvoj dominikánských misií v Prusku byl brzy nesmírně ohrožen spory a boji mezi samými křesťanskými knížaty. Pomořanský Svatopluk dostal se do sporu s polskými knížaty Konrádem Mazovským, Leškem a Jindřichem. Báł se, že by jejich moc příliš vzrostla na úkor svobody Prusů a pak snad též na úkor jeho panství. V oněch bratrovražedných bojích ztratil kníže krakovský Lešek život. V něm ztratil Hyacint velkého dobrodince a podporovatele svého díla. Nejvíce však mírumilovného Hyacinta bolela nesvornost křesťanských knížat, kteří místo aby svorně bránili

proti pohanům nejdražší statky křesťanů, sami se potírali hanebným způsobem. Nešťastná manželka Leškova byla donucena prchnout i se svým synem k Jindřichu vratislavskému. Ve Vratislavi se jí vřele ujala šlechetná sv. Hedvika, která též velmi těžce nesla nesvornost knížat a všemožně se snažila obnoviti mezi nimi mír. Prostředníky měli býti Hyacint a Česlav s bratřími svého řádu.

Roku 1233 27. února poslal papež provinciálovi polské provincie — bl. Česlavovi — bulu, v níž naříká nad nesvorností křesťanských knížat, kteří nemají dosti škod způsobených válkami a nestydí se na křesťany, sami křesťané, volati dokonce i Saracény, Rusíny a jiné nepřátele křesťanství, kteří ničí kostely a znesvěcují nejsvětější tělo Páně. Vyzývá proto provinciála, aby domluvami, ba i těžkými církevními tresty donutil křesťanská polská knížata ke svornosti.⁵

Uprostřed zuřivých bojů pracoval tiše Hyacint se svými druhy, aby získal Prusy Kristu. Tyto dvě velké protivy byly jako výstražným hlasem Hospodinovým: „Aj, já vám dávám na vybranou cestu k životu a cestu k smrti!“ (Jerem. 21, 8.) — Zdá se, že Prusové nechtěli přijmouti klidnou cestu k životu. Papež Řehoř IX. vyzval 6. října 1233 opět generála řádu Kazatelů Jordána, aby nařídil bratřím celého svého řádu kázati horlivě kříž proti Prusům. Chválí při té příležitosti bratry Kazatele, činné mezi Prusy, jako „muže, zářící ctností a milostí“, jež Pán vyvolil k práci na své vinici, a které papež ustanovil svými zástupci v oněch zemích.⁶ Nemohl Hyacint se svými bratřími dostati lepší chvály nad tato slova náměstka Kristova. S velkou radostí přijal bulu,⁷

již papež téhož dne poslal bratřím Kazatelům u Prusů, a v níž jim dal právo udělovati odpustky 20 dnů všem, kteří by nějakým způsobem pomáhali křížáckému vojsku v zákopnických pracích a podobně. —

Papež věnoval velkou lásku a péči šíření víry mezi Prusy. Chtěl, aby Prusové z lásky a přesvědčení vstupovali do církve. Proto upozorňoval bratry Kazatele v bule ze 7. října 1233, aby byli opatrní při přijímání Prusů do církve. Neboť prý Prusové, byvše poraženi rytíři řádu německého, přijímali pokrytecky křest, aby tím snáze pak mohli osnovati vzpouru. V srdci zůstávající pohany dychtili po příhodném okamžiku, aby se mohli vrátit ke svým d'ábelským bůžkům. Často se bouřili, kněze zabíjeli, své křesťanské soukmenovce nutili k odpadu, ba dokonce zajali svého biskupa — Kristiána. Proto papež radí bratřím k opatrnosti a vyzývá je, aby povzbuzovali rytíře ke statečnosti na potlačení takových vzpour a na ochranu církve Kristovy.⁸ — Též věřící znovu měli býti vybízeni, aby byli všemožně křížákům nápomocni.⁹

Jinak bylo s podrobenými Prusy zacházeno velmi mírně, což bylo též přáním papeže a ideálem Hyacintovým, aby celý pruský národ byl získán pro Krista jen láskou. Vojenská moc křížáků měla úkol ochranný. Byla povolána k vůli bezpečnosti misionářů, a to ne od nich samých, neboť oni toužili prolíti svou krev pro Krista, nýbrž od knížat světských, kteří ovšem často jí zneužívali a viděli v ní pomoc k rozšíření svého panství. Hyacintovi bylo každé násilí protivné. Avšak okolnosti se tak vyvinuly, že bylo na mno-

hých místech nutno kázati o míru Kristově pod ochranou řinčících mečů. Tak tomu nebylo jen na severu, nýbrž též na východě v Palestině, v jižní Francii a všude, kde středověké apoštolské nadšení chtělo postavit na trůn kříž Kristův. Je to charakteristické pro středověk.

Rytíře řádu německého povolal Konrád Mazovský roku 1226, jenž nejvíce trpěl vpády Prusů. Jejich generálem byl tehdy statečný Heřman ze Salcy. Rytíři záhy vybudovali několik vojenských opěrných bodů-hradů — na př. v Kulmu, v Toruni, v Gdansku a jinde. Protože byli řádem rytířským, vojenským, měli málo svých kněží, proto dominikánům nastal těžký úkol. Měli býti jejich polními duchovními. S nimi táhli do boje a přísluhovali raněným a umírajícím na bojišti. Rytíři se hleděli za to dominikánům odměnit a v každém místě, kde založili svůj hrad, založili též dominikánský klášter a tak velmi přispěli k rozšíření řádu Kazatelů na nejzazším severu Evropy. Jisto jest, že založili dominikánský klášter v Elbinku roku 1238, kdy jim dali pozemek k postavení kláštera s kostelem. Velmistr rytířského řádu Jindřich Hohenlohe později jim přidal pozemek k postavení hospodářských budov a dal jim právo rybolovu v zátoce Svěží. — Po smrti svatého Hyacinta založil velmistr rytířského řádu Anno ze Sangershausen dominikánům klášter v Toruni roku 1263. V darovací listině praví: „Na vinici Páně neúnavně činní bratři Kazatelé přinesli hojné plody své námahy v Prusku a Livonsku; a poněvadž zvláštní přízeň projevíli k našemu řádu, zasluhují též obzvláštního díku od řádu německých rytířů. Toužíce, abychom s ni-

mi byli nerozlučně spojeni duchem i tělem, proto jim darujeme místo v Toruni.“ — Podle toho mohl již dříve býti v Toruni dominikánský klášter, ale velmistr jen jim dal příznivější, lepší místo blíže hradu. — Podobně též v Královci a jinde.

Řád německých rytířů vznikl na východě v Jerusalemě u hospice P. Marie a měl svůj vlastní jerusalemský ritus. Když však v té době přestal býti Jerusalem a Palestina vlastním jejich působištěm, stal se jim východní obřad přítěží. Žádali papeže Innocence IV., aby jim dovolil přijmouti ritus-obřad bratří Kazatelů. Papež jim to dovolil bulou z 13. února 1244, protože, jak sami praví, kněží rytířského řádu neznají svého obřadu a nemohou jej bez pohoršení vykonávat.¹⁰ — Tím byly tyto dva řády ještě úžeji k sobě připojeny.

Na opětované výzvy papežů rozešli se četní bratří Kazatelé po všech zemích a hlásali kříž proti Prusům. I o Hyacintovi máme zaručené zprávy z oné doby, že sám byl křížovým kazatelem; když totiž polský kníže Vladislav roku 1238 osvobodil v Hnězdně rytíře německého řádu od cla, na osvobozovací listině na prvním místě před ostatními svědky jsou dominikáni: „Jacco (t. j. Jacek=Hyacint), tehdy stojící ve službě svatého kříže, a Jan.“¹¹ — Hyacint chtěl býti ve všem vzorem svým bratřím. Od nikoho nežádal, čeho sám též nekonal, a před nijakou námahou necouval. —

Mnozí bratří Kazatelé pronikali jako poslové míru do nitra země ještě před příchodem křížáckého vojska a vymohli na papeži Alexandrovi IV. bulu, již 15. června roku 1256 přijal vše-

chny pohanské Prusy, kteří slíbí přijmouti dobrovolně křest, pod ochranu papežské Stolicе a zrušil v tom smyslu dovolení, které měli rytíři německého řádu — „Fratres Teutonici“ — že, čeho si v pohanské zemi dobudou, bude jejich.¹² Tato bula byla snad vydána na prosby staříckého Hyacinta, jenž stále doufal, že tak zachrání politickou samostatnost Prusů proti snahám rytířského řádu, jenž si chtěl učiniti z Pruska samostatné řádové knížectví. Ačkoliv tyto dva řády žily v nejlepším přátelství, přece se papež nerozpakoval svěriti 5. ledna 1257 bratřím Kazatelům dozor¹³ nad zachováváním klatby, do níž upadli rytíři německého řádu, poněvadž se odvážili vpadnouti do území pohanských Prusů v krajích Goleas a Polesia, kdež způsobili velké krveprolití, ačkoliv Prusové slíbili přijmouti dobrovolně křest, neboť byl přesvědčen, že bratři Kazatelé jsou ochotnější vše obětovati než zpronevěřiti se rozkazům náměstka Kristova.

V podrobených zemích usilovali dominikáni o prohloubení náboženského citění v obyvatelstvu. Aby toho snáze dosáhli, chopili se nejlepšího prostředku, na nějž pomýšlel a možná, že i uskutečňoval Kristián — totiž: pečovali o výchovu domácího, pruského kněžského dorostu. Proto výchově mužské mládeže věnovali velkou péči, aby z nich vyrostli opravdu katoličtí mužové a též apoštolé. — Avšak též dívky potřebovaly zvláštní ochrany. Pohanští Prusové měli surový zvyk, že v každé rodině nechávali vyrůst jen jediné děvče. Ostatní dívky hned po narození zabíjeli. Tato vlastnost, kterou nacházíme i u jiných barských národů, působila misionářům

vždy velké obtíže. Podobně též bratřím Kazatelům v Prusku, neboť Prusové se nemohli zbavit určitého odporu proti narozeným dívkám, a to bránilo povznesení a posvěcení rodinného života u Prusů. Jen stálé poučování a stálý dozor mohl tento předsudek a odpor proti dívkám, jako neužitečným a bezcenným tvorům, odstraniti též u pokřtěných Prusů.

V polovině 13. století ustal papež vyzývati k hlásání kříže proti Prusům a všechna snaha směřovala k upevnění křesťanství v zemi. Ještě roku 1243 vydal Innocenc IV. křížáckou bulu proti Prusku a Livonsku, kterou poslal takřka všem bratřím Kazatelům celé Evropy.¹⁴ Na předním místě bratřím v Polsku, v království českém a v Pomořansku.¹⁵ Zvláštní bulu téhož obsahu poslal bratřím do Olomouce a do Brna,¹⁶ do Prahy,¹⁷ do Krakova a do Vratislavi.¹⁸ Vojenská činnost pozbývala svého významu.

Když trochu utichl vojenský ruch, přikročeno k zavedení církevního řádu v zemi. Již roku 1234 vyzval papež svého legáta pro severní misijní země Viléma z Modeny, aby rozdělil Prusko na tři diecése.¹⁹ Do té doby měla celá země jen jednoho biskupa-Kristiana, a i ten byl zajat od Prusů. V čelo nových diecésí měli býti postaveni bratři Kazatelé jako biskupové. Toto vyznamenání mělo býti odměnou za velkou práci a oběti, jež přinesl jejich řád v pruských misiích. Avšak ani roku 1242 nebylo rozdělení na diecése provedeno, asi z ohledu na staříckého cisterckého pravoplatného biskupa Kristiána, který se až v zimě roku 1238 vrátil ze zajetí.

Papež Innocenc IV. vyzval 29. července 1243

zнову legáta Viléma, aby rozdělení provedl. V tomto vyzvání již není sice stanoveno výslovně, že všichni noví biskupové mají býti dominikáni, ale přece měl býti brán hlavní zřetel na řád Kazatelů. Celé Prusko bylo tedy 29. července 1243 rozdělono na čtyři diecése: Kulm, Pomesansko (Kursko), Varmie (Ermland), Sambie (Samland kolem Královce). Ustanovení biskupů se protáhlo ještě něiakou dobu pro nejisté poměry. V té době se stal papežským legátem br. Jindřich Armachanus, dominikán, jenž byl též aspoň titulárním arcibiskupem pruským a později též legátem pro Rusko. Tento měl podle nařízení papežova vyzvati před svědky dosavadního pruského biskupa Kristiána, jenž nechtěl uznati rozdělání Pruska na diecése, aby si vybral jednu ze čtyř nových diecésí, jinak že ho papež zbavuje všech práv.²⁰

Pro diecési kulmskou byl určen bývalý provinciál polské provincie br. Jindřich z Lipska. Na biskupa ho posvětil roku 1245 sám papež.²¹ Nový biskup, jenž byl dříve horlivým křižáckým kazatelem, snažil se splniti naděje v něho skládané a pečoval o zvelebení své diecése. Roku 1251 vystavěl katedrálu a dotoval dómskou kapitolu. Činně se zúčastnil mírového jednání s Prusy a táhl i s biskupem varmijským Anselmem s křižáckou výpravou českého krále Přemysla Otakara II. proti Prusům roku 1255. Výsledek této výpravy byl dobrý. Král zbořil pohanský chrám, postavený na místě, kde byl umučen sv. Vojtěch — sláva Čechů — a donutil pruské náčelníky ke křtu. Na památku svého vítězství založil město Královec a Braunsberg na počest olomuckého

biskupa Brunona, jenž se též zúčastnil výpravy; dobyté země odevzdal rytířům německého řádu. Můžeme se s jistotou domýšlet, že tohoto i druhého tažení roku 1268 použilo hodně českých bratří Kazatelů z Prahy, Olomouce, Brna, kteří horlivě kázali kříž proti Prusům, aby svou hřivnou přispěli k rozšíření Kristova království v Prusku samém. Podrobností nebylo mi možno se dopátrati. — Biskup kulmský Jindřich zemřel okolo roku 1264. Byl to muž plný ducha sv. Dominika, statečný a vytrvalý. Jeho pontifikát byl velmi těžký. Pomořanský kníže Svatopluk, dříve horlivý křížák, spojil se proti řádu německých rytířů s pohanskými Prusy a přepadl katolíky. Papež doufal, že se vše urovná v dobrém, a proto zakázal Jindřichovi něco proti němu podnikat před příchodem zvláštního legáta — opata mesanského.²² Avšak biskup zatím zemřel.

Obsazení biskupského stolce druhé diecése-pomesánské (kurské) stalo se trochu později než kulmské. Innocenc IV. sice vyzval již roku 1245 arcibiskupa Jindřicha, aby pro tuto diecési ustanovil za biskupa br. Guarnera (Warnera), neboť prý „se sluší, aby muž chvalné pověsti, ozdobený ctnostným životem a vědou, řídil církev, hlavně když takto vyznamenanými muži se šíří sláva církve římské“. A takový prý je br. Guarner z řádu Kazatelů, proto zasluhuje, aby byl hoden této důstojnosti.²³ Snad by se brzy uskutečnilo papežovo přání, kdyby se nebylo přišlo na to, že br. Guarner je nemanželským dítkem. Papež ho sice 6. září 1246 dispensoval od této překážky,²⁴ avšak tento přece se biskupem nestal, neboť nemohl do své diecése pro neklidné poměry. Snad

zatím zemřel, neboť roku 1249 se již uvádí jako první pomesánský biskup jeho řádový bratr Arnošt,²⁵ který vyčerpán prací zemřel roku 1259.

Pro třetí diecése Varmii (Ermland) byl ze začátku prý též vyhlídnut dominikán, ale stal se jím horlivý kněz řádu německých rytířů — Jindřich ze Strittberku.²⁶ Uvádí se již roku 1249. Jeho nástupcem byl kněz téhož řádu — Anselm. Oba byli horlivými pracovníky na vinici Páně.

Ve čtvrté pruské diecési Sambii (Samland) se stal biskupem dominikán br. Thetvard. Ve své diecési se mohl usaditi až po křížové výpravě Přemysla Otakara II. roku 1255. Uvádí se však již roku 1251 jako biskup sambijský. Zdá se, že ve své diecési byl velmi zřídka, neboť ještě roku 1256 se s ním setkáváme na různých místech v Německu.

Z těchto stručných zpráv o obsazování biskupských stolců v pruských diecésích možno si učiniti představu o činnosti sv. Hyacinta a jeho synů v pokřesťanění Prusů. Vedle již zmíněných konventů vznikly během druhé poloviny 15. století ještě konventy: v Diršavě (na levém břehu dolní Visly), v Pasevalku (severozápadně od Štětína), v Greifswaldu (v Pomořanské zátoce). Všeobecně se přijímá, že konvent v Kamíně (jihovýchodně od Roztok) založil kolem roku 1230 sv. Hyacint. Podle toho by nebylo nesnadno přijmouti mínění některých životopisců, že sv. Hyacint kázal též zbytkům Slovanstva na ostrově Rujaně. Ve všech pruských konventech převládal polský živel²⁷ a všechny patřily k polské provincii.

Sv. Hyacint se dočkal radostné zprávy generála řádu — Humberta — již podal celému řádu

v listě z generální kapituly roku 1256, že totiž veliký pruský národ se v hojném počtu podrobil jhu Kristovu a mnozí opouštějí pohanské oltáře a hlásí se o milost křtu.²⁸ Tím bylo jeho dílo misijní korunováno. Bohužel, že země, kterou Hyacint dobyl Kristu, se stala majetkem špatných správců, nevěrných pastýřů. Co kdysi Hyacint s námahou vzdělával pod ochranou řádu německých rytířů, to zničil v druhé polovině 16. století velmistr téhož rytířského řádu — Albrecht z Brandeburka, jenž odpadl k Luterovi a zradil víru, již jeho předchůdci svou krví a zbraní hájili. Tehdy se též řád dominikánský odvrátil od německého řádu, s nímž žil v bratrské shodě po staletí.

Dominikáni opustili zemi, již Albrecht násilím vyrval z náručí církve, a jejich kláštery zůstaly opuštěny. Prostý lid však ještě dlouho vzpomínal na věrného Hyacintova žáka, prvního převora v Gdansku — br. Benedikta, jehož ctil jako světce.

Vrátí se někdy země pruská, napojená krví a potem tolika svatých misionářů, do ovčince Kristova? — Doufejme v Boha a v přímluvu sv. Hyacinta. —

Podívejme se aspoň běžně na jiné pole misijnářské činnosti bratří Kazatelů v zemích sousedících s Pruskem, kam snad nepřišel sv. Hyacint osobně, nýbrž pouze jeho duchovní synové — žáci.

Litva. Na Litvě byli křesťanští misionáři činní již roku 1244, neboť Vilém z Modeny byl usta-

noven legátem i pro křesťany na Litvě. Roku 1250 byl pokřtěn litevský kníže Mendog (Mindove). Dominikánský biskup v Kulmu korunoval z rozkazu papežova nově obráceného knížete na krále asi již roku 1251. Papežská bula poslaná biskupovi má datum 17. července 1251. Roku 1253 nařídil papež 24. června pruskému arcibiskupovi Jindřichovi, aby pro Litvu ustanovil samostatného biskupa, neboť sám král jest ochoten postaviti katedrálu a ji dotovati.²⁹

Prvním litevským biskupem se stal žák svatého Hyacinta — polský dominikán — Vít, jehož vysvětil hnězdenský arcibiskup.³⁰ Vít byl pravým obrazem sv. Hyacinta. Jeho ideálem bylo získati lid láskou, což se mu dařilo, poněvadž Litva celkem byla ušetřena křižáckých výbojů. Avšak nebylo mu dopřáno dlouho vzdělávati vinici litevskou, neboť již roku 1255 byl nucen se jí vzdáti ve prospěch kněze z řádu německých rytířů, bratra prvního pruského biskupa Kristiána. Po své resignaci působil jako světicí biskup ve Slezsku a v Polsku. Zemřel roku 1269 jako světec a byl pochován u dominikánů v Krakově. Bůh oslavil jeho hrob zázraky a Poláci uctívají Víta jako blahoslaveného. Nyní jsou jeho ostatky v náhrobku sv. Hyacinta. Tak i po smrti jsou na zemi spojeni učitel a žák, jako se jejich duše radují v nebi. — První dominikánský klášter na Litvě vznikl až kolem roku 1300, a to ve Vilně.

V Estonsku působili kolem roku 1230 dominikáni z dánské provincie; v té době si totiž Dánové podmanili část Estonska a bratří Kazatelé přišli jako misionáři zároveň s vojskem. V Revalu bylo zřízeno biskupství a první dominikán-

ský klášter. V Livonsku zřídil bratřím Kazatelům první klášter v Rize ze svého zámku biskup Mikuláš roku 1234, aby se z něho šířilo křesťanství po celé zemi.³¹ — Ve Finsku působili angličtí dominikáni. Hlavní zásluha o šíření křesťanství patří dominikánskému biskupu Tomášovi, jenž tam přišel kolem roku 1229. První dominikánský klášter vznikl v Abo asi roku 1249.

*

Dosud jsme viděli dílo sv. Hyacinta vzkvétati. Čeho se chopil, dokončil. Skoro neuvěřitelným způsobem získával duše pro Krista. Hyacint však měl projíti ohnivou zkouškou. Mělo se ukázati, zda jeho dílo bylo dílem ducha Božího. Napadla sv. Hyacintovi roku 1240 před vpádem Tatarů slova proroka Jeremiáše? — „Vystoupil lev ze svého doupěte, zhoubce národů pozdvihl se; vyšel z místa svého, aby obrátil zemi tvou v pustinu, aby tvá města byla zpuštěna, lidu prázdná.“ (Jerem. 4, 7.) — „Národ veliký povstává od končin země. Luk a kopí má v ruce. Ukrutný je bez milosrdenství. Hlas jeho jako moře hučí, na koních sedí.“ (Jerem. 6, 22—23.) —

Jako jsme se obdivovali jeho apoštolské horlivosti, tak budeme žasnouti nad jeho trpělivostí a oděvzdaností. Vpravdě byl to muž Boží, o němž bylo možno říci: „Požehnaný člověk, který doufá v Hospodina, jehož oporou jest Hospodin! Jest jak strom, který jest zasazen u vod, kde vláha jest, pouští své kořeny: Nestrachujte se, když přijde vedro, listí jeho zůstává zelené, ani v letech sucha starostí nemá, nikdy nepřestane ovoce nésti.“ (Jerem. 17, 7—8.) —

NAD TROSKAMI

Unavené křižácké voje v Palestině byly roku 1219 u Damiety vzpruženy blouznivou zprávou, že jim od východu přichází na pomoc křesťanský král — David — s velkým vojskem. — Nepřicházelo však křesťanské vojsko, nýbrž hrozný pohanský kmen Mongolů — Tata, jenž měl svá stará sídla na hořejším toku řeky Amuru ve východní Asii. Jméno Tata patřilo původně jen jednomu kmenu, jenž tvořil předvoj ohromného mongolského vojska, jež se hnalo do Evropy, ale přeneslo se na všechny kmeny, jež se tohoto tažení účastnily. Všem se říkalo Tataři.

Velká hrůza zachvátila celou křesťanskou Evropu, když z východu přišly podrobnější zprávy o blížícím se vojsku, které nešlo na pomoc proti Saracénům, nýbrž samo bylo horší než Saracéni. Tataři první pronikli do ruských stepí u Volhy roku 1224. Rusům se podařilo ze začátku odraziti tatarské hordy. Když však tyto se spojily s hlavním vojskem, tu Rusové neodolali přesile. Byli v bitvě na řece Kalce u Mariupolu na hlavu poraženi. Mongolové měli cestu do Evropy volnou. Avšak netáhli ihned dále na západ, nýbrž vrátili se na čas za Volhu. Evropa se chvěla v obavě, neboť nebezpečí bylo pouze odsunuto, ale ne zažehnáno.

Abychom si vysvětlili zděšení evropských národů před blížícím se tatarským vojskem, jest třeba si všimnouti jeho vojenské a válečné organisace. Tataři bojovali ve skupinách po desíti mužích, které se spojovaly ve stovky. Jestliže jeden z desíti utekl z boje, bylo ostatních devět popraveno. Jestliže prchla celá desítka, byla stovka, k níž náležela, rovněž pobita — atd. Celý oddíl byl též pobit, když někdo v boji pronikl kupředu a ostatní ho nenásledovali, nebo když byl někdo zajat a ostatní ho neosvobodili. Ačkoliv snad nebylo možno tyto kruté tresty vždy prováděti v celé přísnosti, přece zaručovaly strašnou kázeň a odvahu v celém vojsku, jehož síle nic pak neodolalo.

Papež nařídil křižácká kázání proti tatarskému vojsku, jež vedl Čingis Chan—Batu, avšak nadšení pro kříž u křesťanských knížat již ochabovalo. Rozhárané politické poměry na západě bránily utvořiti jednotnou obranu proti Tatarům, ačkoliv všichni si byli vědomi, že boj s nimi bude na život a na smrt. Statečný král francouzský — sv. Ludvík — psal své matce Blance, jež měla před Tatary ohromný strach: „Milá matko, nebeská útěcha by nás mohla povzbuzovati, kdyby přišli ti, jež my nazýváme Tartary (syny pekla): pak buď my je svrhнем do jejich tartarských (pekelných) plání, odkudž vystoupili, nebo oni nás všechny pošlou vzhůru do nebe!“ —

Dříve než mohlo se utvořiti velké křesťanské vojsko proti Tatarům, zaplavili tito celé Rusko. Nositeli těchto drtivých zpráv byli nejprve dominikáni, kteří podnikali misijní cesty do vý-

chodního Ruska, do Velkých Uher kolem roku 1238, a pak dominikáni a františkáni, jimž se podařilo uprchnouti z hořícího Ruska a Polska roku 1240-41. Tataři ničili ohněm a mečem města i dědiny, nešetříce ani lidí ani dobytka. Ruská města: Pronsk, Bělgorod, Susdal, Rostov, Jaroslav, Rjasan a j. ležela v rozvalinách. Se zajatci jednali Tataři tak krutě, že lépe bylo zemřít v boji než upadnouti v zajetí. Zajatcům svázali ruce za záda a učinili si z nich kratochvilné terče pro své šípy a kopí. Za živa jim dřeli kůži, za nehty jim vráželi hřebíky a třísky atd. Nešetřili ani kostelů, z nichž si často činili stáje pro své chundelaté koníky, a po stupních oltářů často tekla křesťanská krev.

Roku 1240 rozdělil Batu své vojsko na dva díly. S jednou částí poslal vojevůdce Mangu do jižního Ruska. Mangu se zastavil u metropole svaté Rusi — u Kyjeva. Byl krásou města uchvácen a chtěl se ho zmocnit bez boje. Avšak statečný kníže Michal Vsevolodovič odpověděl, že tatarská noha vstoupí do svatého města jen přes jeho mrtvolu. Když však bylo druhé tatarské poselství od lidu pobito, prchl kníže i se svým synem do Uher z obavy před pomstou Manguovou. Na krátkou dobu se zmocnil trůnu Rostislav, pak Daniel z Haliče, jenž však svěřil ochranu města svému vojevůdci Dimitriovi a sám se vrátil do Haliče. Toto střídání vládců rozhodlo již předem o městě, jehož obyvatel větší část zatím prchla.

Jakmile se sv. Hyacint dověděl o nebezpečí, jež hrozilo jeho bratrům v Kyjevě, přišel k nim ještě dříve, než Tataři obklíčili město, aby jim byl svou radou a příkladem nápomocen. Když

však viděl, že další jejich pobyt ve městě je zbytečný, rozhodl se odejít i s bratřími. S odchodem, jenž byl uspišen menším nenadálým vpádem Tatarů do města, se spojuje nejznámější zážrak z života sv. Hyacinta. Pozoruhodno, že není v kanonisační bule¹ Klementa VIII. Zdá se, že jej považovali za obdobný zázraku na cestě do Gdanska.²

Když jednou sv. Hyacint dokončil mši svatou v kostele, tu se rozlehl po městě křik: „Tataři jsou tu!“ — Bratři v klášteře byli touto zprávou poděšeni a přiběhli za sv. Hyacintem do kostela: „Otče, již je po nás! Utecme rychle, chceme-li uniknouti smrti v rukou krutých Tatarů — již rozbíjejí klášterní bránu!“ — Sv. Hyacint neztratil duchapřítomnosti. Vzal Nejsvětější ze svatostánku a byl ochoten uprchnouti s bratřími. Když přišel doprostřed kostela, uslyšel hlas alabastrové sochy P. Marie: „Hyacinte, můj synu, utíkáš s tělem mého Syna a mne necháváš zde, aby mne pohané zneuctili? Vezmi mne též!“ Udiven odpověděl světec: „Matičko moje, tvůj obraz je velmi těžký a já musím utíkat!“ — „Vezmi jej jen a můj Syn ti jej učiní lehkým!“ — Tu sv. Hyacint bez pochybování uchopil druhou rukou sochu a tak v pravici Nejsvětější a levicí přidržuje na hrudi sochu P. Marie prošel středem zuřivých Tatarů, kteří již pustošili klášter, ale Hyacinta s bratřími se nedotkli. Přišli k řece Dněpru. Sv. Hyacint prostřel na vodu plášť a dostal se suchou nohou i bratři na druhý břeh.³

K tomuto vypravování nutno připojit vysvětlení místopisu Kyjeva. Kyjev leží na pravém břě-

hu Dněpru, proto netřeba za normálních okolností na cestě na západ, do Haliče, kam prchal Hyacint, přecházet řeku. Město se tehdy skládalo ze tří částí, které až dosud tvoří jeho hlavní část: Podolí, Starý Kyjev a Pečerska, od níž nedaleko byl starý mnišský klášter — Lavra. Dominikánský klášter byl na Podolí, jež je přímo u řeky, a tvořilo tehdy málo opevněné předměstí. Vlastní město — Starý Kyjev — leželo na výšině, jsouc chráněno dobrými opevněními, která byla přirozeně zesílena na jedné straně řekou. Onen tatarský vpád nemožno považovati za hlavní útok na Kyjev, který se stal až v prosinci roku 1240, kdy byla řeka zamrzlá a Tataři mohli sevřít město se všech stran. Byl to tedy jeden z menších vpádů, jaké Tataři velmi milovali, jemuž padlo za oběť Podolí asi v létě téhož roku. Všeobecně se má za to, že Hyacint přešel na levý břeh, aby unikl Tatarům, řádícím v Podolí, a pak buď něco výše nebo níže přešel zase na pravý břeh a odešel do Haliče.⁴ Avšak je též možno, že Hyacint nepřecházel hlavní tok, nýbrž jen nějaké rameno. —

Do Haliče prý též přinesl sochu P. Marie, která jest ve Lvově uctívána až dodnes.⁵ Soška sama není tak veliká, jak mnozí bájili. V polských dominikánských klášteřích je více soch P. Marie, t. zv. „Jackových“ (Hyacintových) a ty jsou různé velikosti, ale všeobecně se nyní považuje za pravou soška v dominikánském klášteře ve Lvově, která je asi 40 cm vysoká a váží 15 kg.⁶ Soška je původu starobylého. P. Maria je zobrazena stoje, v dlouhých šatech. Na hlavě má korunku. V levé ruce drží dítko Ježíška, v pravé

ruce kříž s obrazem Spasitele. Kyjevský původ sošky dokazuje znak tamějších knížat, který jest na podstavci znázorněn — sv. Jiří na koni, kterak probodává draka. Snad onu sochu dal do dominikánského kostela sám kníže Vladimír Rurikovič z vděčnosti za uzdravení své slepé dcerušky sv. Hyacintem.

Útěk Hyacintův z Kyjeva není na újmu jeho veliké statečnosti a odvaze, již jsme se již tolikrát obdivovali v jeho životě. Sám byl ochoten prolíti svou krev pro Krista, ale nechtěl zbytečně prolévati krev svých bratří, kteří by z lásky k němu zůstali a zemřeli s ním. Poznával vůli Prozřetelnosti, že se ještě nepřiblížila jeho hodina, nýbrž ještě mnoho těžké práce na něho čeká. Vzdal se své touhy po mučednické palmě, aby mohl býti těшитelem bratří nad troskami klášterů, jež s námahou budovali. I v tomto útěku září velikost a láska sv. Hyacinta. Umění zachycuje sv. Hyacinta obyčejně se vztahem k tomuto útěku, jako vrcholné a charakteristické události v jeho životě. Pověst o tomto divu se prý udržela též u pravoslavných Rusů v Kyjevě až dodnes.

V prosinci 1240 přitáhl ke Kyjevu sám Batu s ostatním vojskem. Udeřil na město, jež padlo. Paláce, kostely a kláštery, všechny tyto pomníky slovanské kultury a zbožnosti byly srovnány se zemí. Obyvatelstvo bylo pobito. I dva kněží dominikáni Albert a Dominik prý zahynuli.⁷ Proč se nezachránili útekem, nevíme. Snad se vrátili z touhy po mučednictví s požehnáním Hyacintovým. — Tak byl zničen klášter, jenž byl hradem, z něhož se šířilo dílo sjednocení pravoslavných s katolíky. Do jaké míry byl obnoven za jednání

krále Daniela o unii, v němž, jak jsme viděli, měli bratři Kazatelé důležitý úkol, nemůžeme určit. Úplně byl znovuzřízen až ve 14. století (roku 1381), neboť samo město, jež se dříve hrdě zvalo „Královnou měst“, pomalu povstávalo ze sutin a již nikdy nepovstalo ke své bývalé kráse a slávě.

Od Kyjeva se valily tatarské hordy na západ. „Před křikem jezdců a lučišníků utíká každé město; zalézají do houštin, vystupují na skály; všechna města jsou opuštěna, nebydlí v nich člověk.“ (Jerem. 4, 29.) — Těmito slovy proroka Jeremiáše bylo možno charakterisovat cestu Tatařů od Kyjeva k Haliči, neboť až tam byla jejich první zastávka. Město bylo pevné, ale padlo. Nastala krvavá řež, v níž zahynul tamější převor kláštera bratři Kazatelů a s ním 26 bratři. Tataři je přivázali ke kolům a probodali je kopími. Též haličský latinský biskup Bernard, dominikán, položil svůj život pro Krista a své stádce. Tataři mu pilou odřízli údy od těla a takto zmrzačeného, ale ještě živého, vhodili do plamenů, kde zahynul. — Tak zničeno druhé důležité dílo sv. Hyacinta. Druhá rána pro velkého trpitele — apoštola.

U Haliče se Tataři rozdělili; hlavní část táhla do Uher, druhá do Slezska. Obyvatelstvo těchto zemí mohlo před příchodem každého tatarského proudu zvolati slova Jeremiášova: „Slyšeli jsme zprávu o něm, klesly naše ruce, úzkost na nás padla! Nevycházejte na pole, po cestě nechod'te, neboť meč nepřítelův a hrůza všady!“ (6, 24 až 25.) — Navřed padl Krakov. Tepna dominikánských misií, největší a nejdůležitější dílo svatého

Hyacinta zničeno. Nevíme, kde tehdy světec dlel, ale při této zprávě asi zalkal s Jeremiášem (4, 19—21): „Mé nitro, mé nitro! Bolno mi! Záhyby srdce mého! Bouří to ve mně, nemohu mlčet! Neboť hlas polnice slyším a válečný ryk. Zkázou za zkázou oznamují, pohubena je všecka země. Ve chvílce jsou zničeny mé stany, mžikem oka obydlí má. Dokavad vídati budu uprchlíky, slychat hlas trouby?“ — Nebyl to výkřik zoufalství, nýbrž modlitby plné důvěry v Boží pomoc.

Tataři se valili dál. Český král Václav I. zatarasil všechny průsmyky vedoucí do Čech. Zabezpečiv takto svoji zemi, chvátal se silným vojskem na pomoc slezskému knížeti Jindřichovi II., ale tento nevyčkal příchodu českého vojska, nýbrž pustil se nerozvážně v boj s přesilou Tatarů u Lehnice 9. dubna 1241. — Byl poražen a padl. O osudu města Vratislavě a tamějšího kláštera jsme již slyšeli.⁸ Tataři utrpěvše v bitvě u Lehnice též značné ztráty, netáhli otevřenou cestou do Němec, neodvážili se nového boje s českým králem, nýbrž jako smršť vše ničící proletěli Moravou do Uher k hlavnímu vojsku. Dílo sv. Hyacinta na Moravě a v Čechách zůstalo neporušeno. Na památku po Tatarech nám zůstal sv. Hostýn jako vítězný pomník. —

Ale nešťastné Uhry! Král Bela IV. nedostal od magnátů zavčas vydatné podpory, kteří se na krále horšili pro jeho lásku ke Kumánům, proto byl od hlavního tatarského proudu poražen v březnu 1241. Stěží se zachránil se svou ženou Marií Lascaris do Dalmácie. Kláštery, kostely, vše bylo zničeno. Nesčíslné množství obyvatelstva bylo pobito. Mezi nimi množství kněží a

řeholníků. Z rodiny sv. Dominika prolilo krev 90 bratří, většinou misionářů u Kumánů.

Na těchto zříceninách uherského království vyrostl obdivuhodně svěží květ svatosti. Nešťastnému králi Belovi se v Dalmácii narodila dcera — Marketa. Král učinil slib: vrátí-li se šťastně do Uher, zasvětil Marketu Bohu. Když se dověděli o smrti svého velkokochána Oktaje, Tataři opustili Uhry a Bela se mohl ujmouti svého zpusťšeného království. Slib splnil. Marketa byla dána na vychování sestřám řádu sv. Dominika ve Vesprimě. Vyrostla v krásnou pannu, o niž se horlivě ucházeli knížecí synové a sám český král Přemysl Otakar II., avšak Marketě se nejlépe líbil Ženich, ozdobený trnovou korunou. Pamětliva jsouc slibu svých rodičů, složila roku 1254 svatou profesi do rukou generála bratří Kazatelů — Humberta. Žila v klášteře, jež jí otec vystavěl darem k profesi na dunajském ostrově u Budapeště. Horlivostí a ctnostmi předčila všechny sestry. Zemřela roku 1270 jako 28letá v plné kráse, jsouc obětí za nešťastné království svého otce. Pius VI. ji prohlásil za blahoslavenou.

Tataři opustili sice kolem roku 1245 Uhry a usadili se ve východním Rusku, ale nevzdali se vpádů do Polska, které považovali za své vlastnictví, a často ohrožovali též Uhry. Ještě roku 1257 nařizovala generální kapitula řádu Kazatelů, aby bratří z Uher a jiných provincií, kteří by byli nuceni přchnouti ze své země, byli laskavě přijati v sousedních provinciích, dokud by o nich generál jinak nerozhodl.⁹ Kapitula roku 1259 rovněž nařídila, aby bratří z Uher, kdyby byli od Tatarů vyhnáni, byli všude laskavě při-

jati.¹⁰ Tato péče generálních kapitul dosvědčuje, že ani v té době nebylo tatarské nebezpečí úplně zažehnáno.

Po tatarském vpádu mohl Hyacint při pohledu na zničenou zemi zvolati: „Hleděl jsem na zemi. A aj, prázdná byla a pustá. — Hleděl jsem na hory, a aj, chvěly se; a pahorky všecky se třásly. Hleděl jsem, a nebylo tu člověka; všecko ptactvo nebeské prchlo. Hleděl jsem, a aj, ze zahrady poušť; města pak všechna zbořena byla od' Hospodina, od žáru hněvu jeho!“ (Jerem. 4, 23—26.) — Těžce zkoušel Bůh Slovary. Polsko bylo zničeno a pokryto kouřícími spáleništi a troskami. Rusko bylo přímo pod vládou Tatarů. Za takových okolností se dal Hyacint do těžké práce — do obnovování pěti úplně zničených a mnohých poškozených konventů. Země byla vylidněna a ochuzena. Nemohl tedy očekávat od obyvatelstva podpory. Avšak nyní se ukázala vděčnost a láska lidu k Hyacintovi a bratrům Kazatelům. Nezapomněli Poláci dobrodiní, jež jim Hyacint prokázal, a snad dříve, než pomyslili na obnovení svých obydlí, pomýšleli na obnovení klášterů bratří Kazatelů.

Nevíme, kde byl Hyacint za vpádu Tatarů po útěku z Kyjeva, ale můžeme říci, že byl všude, kde bylo třeba jeho pomoci, jeho rady a útěchy, aby jen bratry a věřící zachránil před zoufalstvím a povzbudil ke statečnosti. Po roce 1245 se vydal na novou misijní, ba spíše visitační cestu na sever k Prusům. Nesmělo se zapomenouti na misie, na tuto jistou záruku požehnání Božího pro každou zemi, které též jistě hodně utrpěly v bouřlivých dobách, kdy byly jaksi odtrženy od

hlavní tepny — od Krakova a Hyacinta. Ačkoliv byl již 60letý stařec, přece se neleká obtíží cesty, ba ještě na zpáteční cestě přišel do Ruska najít trosky zničených klášterů. V Kyjevě vládl již Daniel Romanovič z Haliče, jenž v té době pomýšlel na unii s Římem. Hyacint jistě neopomenul zasáhnouti svou radou a činem do tohoto jednání, neboť mu bylo přání papežské rozkazem a přání znělo: přivésti Rusy do ovčince Kristova.

Papež Innocenc III. měl velkolepou myšlenku, jak učiniti Tatary neškodnými a po případě osvoboditi od nich Rusy: získati je pro křesťanství. — Tato myšlenka nebyla neuskutečnitelná. Tatarům nebylo jméno „křesťan“ úplně cizí, neboť se stýkali s nestoriány, kteří byli roztroušeni po celé Asii a nestoriánští křesťané byli na velkochánově dvoře jako úředníci a lékaři. Katoličtí misionáři a vyslanci našli na velkochánově dvoře též Rusy, Uhry, Armeny, Němce a zástupce jiných národů. Tataři byli tehdy v době míru nábožensky neteční a lhostejní. Ctili sice dále oheň a věřili v démonickou moc kouzelníků, ale dovolovali také nestoriánským kněžím konati bohoslužby v jedné kapli a při význačných událostech se měli sluhové všech náboženství modliti za velkochána a jeho říši.

Jakkoliv byla velká myšlenka papežova učiniti Tatary neškodnými získáním jich Kristu, přece neménší byla též odvaha misionářů, kteří se k tomuto úkolu nabídli, a to tím spíše, ježto zprávy o Tatarech byly na západě zveličovány a fantasticky vyličovány. Ideální nadšení, jež oživovalo oba mladé řády, dominikánský a františ-

kánský, dodaly hojně mužů k tomuto úkolu. Jaké byly první dojmy misionářů mezi Tatary, praví nám františkán Rubruk: když přišel mezi Tatary, zdálo se mu, že přišel do jiného století. A když dostal z dohledu první tlupy, bylo mu, jako by vyvázl z rukou démonů.

Lyonský koncil roku 1245 se měl zabývati též tatarskou otázkou. Proto papež rozhodl, aby byla poslána čtyři poselství k Tatarům, a to dvě z členů řádu dominikánského a dvě z řádu františkánského. Před zahájením koncilu, 14. dubna 1245, vyšlo první poselství z Lyonu, vedené františkánem Pian Carpino, jež šlo Polskem a Ruskem (na Kyjev) do Karakorum v Asii, kde byl tábor velkochánův. Poselství tam šťastně došlo a též se vrátilo. Jeho poslání bylo rázu více politického. Měl přiměti Tatary k mírové smlouvě, již by byla bezpečnost křesťanů na západě zaručena. Velkochán Kujuk dal papeži odpověď zamítavou.

Druhé františkánské poselství, jež vedl bratr Vavřinec z Portugal, mělo poslání čistě misionářské. „Král a národ tatarský“ byli žádáni, aby „přijali spasitelnou nauku misionářů, kteří jim přinášeli zvěst o Ježíši Kristu.“ Zda Vavřinec s poselstvím vůbec k Tatarům došel, nevíme.

Podrobnější zprávy máme o prvním dominikánském poselství, jež vedl br. Anselm. Vyšel z Lyonu po zahájení koncilu 28. června r. 1245. Úkolem jeho bylo proniknouti z Palestiny na východ a vyjednávat s jedním tatarským vojevůdcem, což bylo nesmírně těžké a nebezpečné, poněvadž tatarští vojevůdcové byli ješitnější a sebevědomější než sám velkochán. Taktéž cesta

do středu Asie z Palestiny byla obtížnější než cesta Polskem a Ruskem, neboť vedla neschůdnými pouštěmi: Syrií, Mezopotamií, Kurdistanem, Persií, krajinami to obydlenými jen mohamedány.

Anselm si v Akonu vybral několik zkušených bratrů, kteří byli činní na východě, a roku 1246 šel dále k Tatarům, kteří ohrožovali křesťanský východ. Malá karavana čtyř dominikánů, po mnohých útrapách a nesnázích, se potkala s tatarským vojevůdcem Baču ve střední Persii. Již první dojem, který učinili na Tatary chudí vyslanci papežští, byl velmi nepříznivý: přišli — bez darů — a Tataři byli zvyklí přijímati ihned značné dary jako uznání své moci. Brzy hrozilo dominikánům nové nebezpečí, které je charakterisuje jako muže nekompromisní. Anselm se nemohl smířit s myšlenkou, že by měl při oficiální audienci před vojevůdcem Baču pokleknout, jak předpisoval tatarský ceremoniel. Bratr Guiskard z Gremony, jenž byl 7 let misionářem pod vládou tatarskou v Tiflisu, snažil se Anselma k tomu přemluvit vysvětlením, že to není náboženský úkon klanění, nýbrž jen jakýmsi uznáním nadvlády velkochánovy. Anselm však ani tehdy nechtěl o pokleknutí slyšet, neboť soudil, že by se tím zlehčila před Tatary vážnost církve a moc papeže. Baču byl ještě více pobouřen, když Anselm začal příliš zdůrazňovat moc papeže proti moci velkochánově. Tataři byli rozhodnuti papežské vyslance popravit. Jen výstraha jedné ze šesti vojevůdcových žen a protest dvorního úředníka, pod jehož ochranou dominikáni byli, je zachránily. Při audienci zůstal Anselm při svém

přesvědčení a odevzdav papežský list, byl nucen čekat několik týdnů na odpověď. Za 9 neděl dostali od Baču odpověď pro papeže a připojili se k nim dva vyslanci od velkochána.

Baču ve své odpovědi slavnostně tvrdil, že tatarské vpády se dějí z Božího rozkazu. Jestliže papež chce zůstat ve svém panovnickém postavení, ať jde osobně k tomu, jemuž patří celý svět — k velkochánovi, aby se tak v pravý čas ještě zachránil před sesazením. Výzvu, aby přijal křesťanství, neuznal ani za hodnu odpovědi. Velkochán psal: „Kdo syna Božího a pána světa velkochána uzná a jemu se podrobí, bude spasen, kdo podrobení odmítne, zahyne.“¹¹ Takový duch bezměrné vypínavosti a slavomamu vanul všemi listy tatarských vládců. — Anselm se šťastně vrátil v létě roku 1248 do Lyonu a Bzovius o něm praví,¹² že ještě dvakrát šel jako misionář k Tatarům do Persie, a tam byl též umučen.¹³

Druhé dominikánské poselství vedl br. Ondřej z Longjumeau. Vyšel též roku 1245 z Lyonu. Šel nejprve do Akonu a tamodtud do severní Persie do tábora tatarského knížete Ilčikatai, jenž měl 30 tisíc jezdců. Poslání Ondřejovo mělo úkol misijní a v táboře vyjednával též s nějakým Raban Ata, nestoriánským hodnostářem, jenž byl zastupcem antiochenského patriarchy Ignáce II. Ondřej přišel zpět do Lyonu roku 1247 s největšími nadějemi. Za dva roky šel k Tatarům jako vyslanec francouzského krále Ludvíka IX., jemuž Ilčikatai roku 1248 poslal list, v němž lživě líčí krásný rozkvět křesťanství mezi Tatary, kteří prý všichni jsou přáteli křesťanů. A vyslanci Ilčikataiovi tvrdili před Ludvíkem, že Ilčikatai i velko-

chán jsou již křesťany. Ludvík uvěřil. Vypravil 27. ledna 1249 velké poselství k Tatarům, jež vedl br. Ondřej; cestou se mělo zastavit u Ilčikataie a odevzdati mu částechku sv. kříže. Velkochánovi rovněž poslal částechku sv. kříže a všechna roucha potřebná ke křesťanské bohoslužbě a malou kapli v podobě stanu ze šarlatu, na jejíchž stěnách byly vyšity obrazy ze života svatých. Když přišlo poselství do Karakorum, byl velkochán Kujuk již mrtev. Poselství se dožilo velkého zklamání. Tataři nechtěli o přijetí křtu ani slyšet. Po šíření se křesťanství u Tatarů ani stopy, tedy byl list papežského legáta, určený — „všem křesťanským biskupům tatarských zemí“ — úplně zbytečný. Vyslanci krále Ludvíka byli s dary posláni zpět. List, který přinesli Ludvíkovi, byl krásným důkazem tatarské pýchy: „Budeš moci žíti v pokoji a míru, jestliže se podrobíš našemu panství. Nepodrobíš-li se, budeš i s celým svým národem zničen.“¹⁴ Vyslanci se setkali s Ludvíkem na začátku dubna 1251 v Cesarei. Ludvík velmi litoval, že vyslancům Ilčikataiovým uvěřil.

Na těchto pokusech získati Tatary Kristu, kromě poselství Pian Carpinova, nemohl míti Hyacint a jeho polští bratři nijaké účasti. Větší možnost již jest při pokusech získati Tatary mezi Volhou a Donem, jezerem Kaspickým a mořem Azovským, kde vládl chán Sartach. V létě roku 1254 se objevil u Innocence IV. armenský kněz Jan, jenž se vydával za dvorního kaplana Sartachova, jenž prý se stal křesťanem, protože jeho na smrt nemocný syn byl uzdraven na modlitby křesťanů. Jeho rodina a 50 tisíc Tatarů prý při-

jalo křest. Listiny prý mu byly uloupeny. Papež tomuto domnělému knězi, podvodníku, uvěřil a poslal po něm Sartachovi blahopřejný list 28. srpna 1254. Téhož roku poslal k němu čtyři francouzské dominikány, o jejichž činnosti ničeho nevíme. — Čteme-li encykliku generála bratří Kazatelů — Humberta — psanou roku 1256 v Paříži,¹⁵ v níž líčí výsledky práce bratří mezi Kumány, Tatary a jinými národy, praví: „bratří, kteří putují k Tatarům, podali mi o své cestě příznivé zprávy,“ vidíme, že bratří Kazatelé nikdy neustali ve snaze přivést Tatary ke Kristu. Polská provincie, jež velmi i v pozdější době trpěla vpády Tatarů, na př. roku 1254, 1259, 1263, 1275 atd.,¹⁶ jistě též hojně přispívala k pokřesťanění Tatarů v Rusku, aby již se mohla v bezpečí rozvíjet. Nejznámější jest vpád tatarský do Polska roku 1259, jemuž padlo za oběť 48 bratří Kazatelů v Sandoměři s převorem Sadowkem. Bratří právě zpívali v kostele po kompletáři podle řádového zvyku „Salve Regina“, když tu náhle vrazila do chrámu tlupa Tatarů, jejichž zvířecí skřeky se vmísily do zbožného zpěvu bratří. Všichni bratří zpívající své Matce klesli pod mečem Tatarů, aby ozdobeni korunou mučednickou nepřestali pěti Královně mučedníků v nebi. Tataři pobrali posvátné nádoby, a zanechavše mrtvoly bratří v krvi na dlažbě chrámu, zmizeli tak rychle, jak přišli. Všichni tito mučedníci byli prohlášeni za blahoslavené papežem Piem VII.

Sv. Hyacint se této slavné smrti sandoměřských bratří již nedočkal. Prošel těžkou zkouškou, ale jeho ctnost zazářila jako ryzí zlato. Vida své dílo

v troskách, zvolal jako velký trpitel Job: „Pán dal, Pán vzal. Budiž jménu Páně žehnáno!“ Ukázal se mužem odevzdanosti a důvěry v Boha, pravým apoštolem. Nechtěl, aby bylo něco mezi ním a vůlí Boží. Chtěl, aby Bůh byl mezi ním a vším ostatním. Práce jeho byla po hlavním vpádu Tatarů roku 1240-41 na řadu let znesnadněna. Mnoho bratří bylo povražděno. Lid byl ochuzen, počet obyvatel byl všeobecným vražděním zmenšen, tím též dorost řádový musil býti menší. Avšak Hyacint se dal znovu do práce na troskách svého díla, což jest mnohem těžší — než pracovati stále kupředu byť i s největší námahou — a Bůh mu žehnal.

Roku 1257 byla polská provincie již zase na cestě k mohutnému rozkvětu, a tu již Hyacint mohl zvolati: „Nyní propouštíš, Pane, svého služebníka v pokoji!“ — A Pán pokynul: „Vejdi, služebníku věrný, v radost svého Pána!“

PÁN POKYNUL

„Hyacint po celý svůj život sloužil Bohu. Neustále byl zaměstnán kázáním, zpovídáním, studiem, modlitbou a navštěvováním nemocných.“ — Tak praví Stanislav z Krakova v Hyacintově životopise. Maně se tážeme po odměně. Tu mu připravil Pán ve svém království, neboť na zemi nebylo možno naléztí ničeho, co by mohlo býti dostatečnou odměnou. Jeho ruka třímala stále jen poutnickou hůl a kříž Kristův. Nebylo čestného titulu církevního vedle jeho jména. Jen lid ho nazýval „dobrým otcem“, až církev ho ozdobila titulem všech titulů — „svatý“. Hyacint zůstal až do své smrti tím, čím byl první den svého noviciátu — prostým bratrem Kazatelem.

Jako bratr Kazatel též zemřel. Neodešel do samoty, aby v naprosté odloučenosti se připravoval na smrt. Apoštolská činnost mu byla nejlepší přípravou, neboť jí byl spojen s Původcem a Vзором a Mistrem apoštolů již na zemi po celý svůj život. Poslední dny svého života ztrávil v Krakově, odkud podnikal své ohromné cesty za dušemi; tamodtud chtěl se též vydati na poslední pout — k Bohu. Nemohlo býti většího povzbuzení pro krakovské novice — nastávající misionáře — než patřiti na tohoto 70letého starce, jenž byl již vyčerpán prací na vinici Páně, jenž byl slavným

misionářem a divotvůrcem, a při tom zůstal nejprostším řeholníkem, jemuž stále zářil z očí oheň mladického nadšení. Jeho život byl jim dostatečnou pobídkou, aby snahu po dokonalosti a celý řeholní život brali vážně. Na něm jasně viděli, co může dokázati duše spojená s Bohem.

Již se chýlil počet dnů jeho života ke konci, když přišel k němu mladý šlechtic Vislav a žádal ho jménem své matky Přibyslavy ze Sernik,¹ aby měl u nich na svátek sv. Jakuba 25. července kázání. Světec bez meškání odpověděl: „Jdi napřed! Přijdu brzy za tebou!“ Mladík vsedl na koně a odjel. Přijel k řece Rábě, jež byla rozvodněná. Chtěje své matce co nejdříve oznámiti, že Hyacint přijde, pokusil se přeplavati na koni na druhý břeh. Avšak prudký proud ho s koně strhl do vln. Byl ztracen. Sluha, jenž ho doprovázel, marně se pokoušel ho zachránit. Přišel tedy do Sernik sám a oznámil ubohé vdově, že její jediný syn zahynul ve vlnách. Celá zoufalá přiběhla na místo neštěstí i s množstvím lidu. Chtěla aspoň mrtvolu nalézt, ale marně. Když zmatek na břehu dostoupil vrcholu, přijížděl Hyacint se svým průvodcem P. Klementem na loďce ke břehu. Když vystoupil, tu zarmoucená matka se mu vrhla k nohám a zvolala: „Ó dobrý otče, hle, můj jediný syn, jehož jsem pro tebe poslala, zde utonul a ani mrtvoly nenacházíme!“ Hyacint dojat odešel od nich kousek dál, klekl a modlil se. Za chvíli vyhodily vlny mrtvolu Vislavovu na břeh. — Tu matka a s ní všichni přítomní zvolali: „Dobrý otče, vrátils nám mrtvého, vrať mrtvému život!“ — Hyacint, pln svaté vážnosti a důvěry v Boha, přistoupil k mrtvole a zvolal: „Vislave,

Ježíš Kristus, jemuž a v němž všechno žije, navrať tě životu!“ — A Vislav povstal živ a zdráv.

Stanislav vypravuje tento zázrak a jmenuje mnoho svědků. Ale i kdyby těch nebylo, nemusili bychom se zdráhati jemu uvěřit, neboť prostý a přirozený způsob a okolnosti samy nás nutí věřit. Stalo se to před svátkem sv. Jakuba, apoštola, roku 1257. Je to poslední zpráva o Hyacintově apoštolské činnosti, jež mu byla začátkem okoušení věčné blaženosti. Za několik dní po této události, 3. srpna, přišla na Hyacinta neobyčejná slabost. Tento stav trval 10 dní. Před svátkem Nanebevzetí P. Marie trpěl velmi horečkou. Tato ztrávila poslední zbytky sil. Požádal, aby se všichni bratři shromáždili u jeho lože.

Ten, jenž prošel jako bojovník Kristův téměř čtvrtinu zeměkoule, obrátil své oči k nebi a pěl chvalozpěv díků: „Děkuji Ti, můj Bože, žes mi ráčil uděliti potřebných milostí ve všech mých pracích. — Budiž za to pochválen! — Již se blíží hodina, abych opustil tento svět a přišel k Tobě. — Budiž mi milostivým soudcem a pomoz mi dostat se tam, kde Ty kraluješ na věky!“

Pak se obrátil k bratrům a klidným hlasem jim pravil: „Moji milí synové, zítra půjdu za hlasem Páně a rozloučím se s touto zemí. Proto vám odkazuji to, co jsem přijal z úst našeho sv. Otce Dominika, na věčnou památku: Zachovávejte pokoru, mějte vzájemnou lásku, vytrvejte v dobrovolné chudobě — a toto je zárukou věčného dědictví!“

Druhého dne, ve svátek Nanebevzetí, se modlil ještě breviář; přijal s velkou zbožností svátosti umírajících a zemřel uprostřed svých zarmouce-

ných bratří okolo 9 hodin ráno. Umíraje zvolal: „V. Tebe, ó Pane, jsem doufal!“ Tato slova jsou začátkem žalmu 30. a modlil se jej až k verši 6. Při slovech: „Ve tvé ruce poroučím svého ducha!“ — vydechl naposled. Odešel věrný služebník ke svému Pánu, aby obdržel svou odplatu.²

Bylo to 15. srpna 1257.

*

„Hyacint byl podle vzoru sv. Dominika nejoddanějším ctitelem P. Marie, že všechny své práce jí ve dne v noci před jejím obrazem vroucně a pečlivě, v slzách doporučel,“ praví Stanislav. Proto byl s Ní vzat do nebe, pod jejíž ochranou pracoval, aby se s Ní u Beránka radoval. Matka odvedla svého syna k svému Synu. —

*

Pozdější životopisci vkládají umírajícímu Hyacintovi do úst dlouhé řeči a napomínání bratřím na rozloučenou. Sotva jsou to vlastní slova sv. Hyacinta. Avšak podávají krásný obraz ducha sv. Hyacinta, jak byl s láskou předáván s pokolení na pokolení. Podávám zde část takové řeči sv. Hyacinta na rozloučenou, jak ji tlumočí Bzovius:³ „Je to něco velkého, že jste s radostí vstoupili do tohoto řádu (Kazatelů), abyste v něm kráčeli k dokonalosti. — Největší chvály zasluhují však ti, kteří svůj život a své vlastní pohodlí a zdraví vystavují zřejmému nebezpečí z lásky k bližnímu. (Má na mysli misionáře.) Mějte vždy na zřeteli život a činnost našeho slavného patriarchy Dominika. Pamatujte na převelikou odměnu, jež vás s jistotou očekává, jestliže

na započaté dráze ctností vytrváte. S pohledem na Původce a na blažený konec vystupujte horlivě jako začátečníci na horu svatosti. —

Mezi jiným, co jsme jako dědictví dostali od svého svatého Otce, toto vám zanechávám na památku: zachovávejte pokoru, milujte se vzájemnou láskou, vytrvejte v dobrovolné chudobě, opatrujte neporušený skvost čistoty těla i duše. Pečujte horlivě a bděte o spásu duše bližního. Starejte se horlivě o rozšíření našeho mladého řádu. Nelekejte se žádné oběti, když máte nésti světlo víry pohanům, nebo získávati rozkolné pro jednotu církve.

Ano, pro oslavu našeho Vykupitele, pro spásu ohrožených duší musíte s radostným srdcem a nadšenou myslí přijmouti vám nepřitelem připravenou smrt. —

Neplačte o mne, milí synové. Bud'te stateční a mějte důvěru. Zítřka půjdu ke svému i vašemu Otci. Za jeho hlasem. — — Spíše se radujte a blahopřejte mi, neboť Kristus je můj život a smrt jest můj zisk, a to nekonečný. — Místo pomíjejících věcí, jimiž jsem dílem opovrhoval a jež jsem dílem s trpělivostí snášel, dostanu právě bohatství a náplň čistých radostí a věčnou blaženost, jež nikdy ani na okamžik nebude zkalena.

Ó, šťastný den, kdy budu moci dáti světu: „Sbohem!“ — Nyní mám z toho nekonečnou radost, že jsem se kdysi svěřil vedení svatého Dominika, že jsem krácel tvrdou cestou ctnosti, od níž s milostí Boží jsem se nedal odvrátiti ani těžkou prací ani hořkým utrpením. Blažené chvíle, jež jsem trpělivě prožil v utrpení, statečně v nebezpečí, horlivě ve službě Páně, pečlivě

v střežení sebe sama a roznícen láskou k Bohu (v modlitbě). — Líbezné okovy (svaté sliby), jimiž jsa spoután se vznesu nyní k pravé svobodě! Toužil jsem zemřítí a býti s Kristem.

Či bojíte se více o sebe než o mne? Buďte dobré mysli. Jděte jen v mých šlépějích! — Až budu v blaženosti věčně u Boha a patřiti naň tváří v tvář, jak pevně doufám, budu moci vám ubohým, na zemi zanechaným dětem, tím více a lépe pomáhati, čím úžeji budu po smrti spojen s věčným Pramenem všeho dobra.

Avšak dříve než se tak stane, kéž požehnání všemohoucího Boha sestoupí na tento dům, na celou provincii, na všechny její členy a věčně s vámi zůstane! Bohu a nejblahoslavenější Paně, Bohorodičce Marii, vás, nejmilejší synové, poroučím!“ —

*

Brzy po smrti, ještě téhož dne, byl Hyacint pohřben. Ve středověku totiž bylo v obyčeji pohřbívání téhož dne, kdy někdo umřel. Právě-li Stanislav, že i tutéž hodinu („kolem 9 hodin“), nesmíme se též diviti, neboť je možno, že bratři zatajili až do pohřbu Hyacintovu smrt, aby předešli nepříjemnostem, jež často vznikaly, když se lid dověděl o smrti tak populárních osob, jako byl sv. Hyacint a se všech stran se sbíhal, aby mohl spatřiti mrtvolu svého dobrodince, popřípadě se jí též dotknouti atd.

Aby se něco podobného nestalo, rozhodli se bratři k rychlému pohřbu. Obřady vykonal sám krakovský biskup Prandota, osobní přítel Hyacintův. — Brzy se měla zjevití sláva Hyacintova.

Biskup Prandota šel po pohřbu do své kate-

drály vykonati krátkou pobožnost před oltářem P. Marie. Náhle byl uchvácen vytržením. Viděl sestupovati množství krásných jinochů, kteří po dvou vstoupili do kůru, a za nimi dvě úctyhodné postavy. Jedna byla ozdobena biskupskými odznaky, druhá byla oděna rouchem bratří Kazatelů a ozdobena dvojí korunou. První postava — to byl krakovský biskup Stanislav, jenž přistoupil k Prandotovi a řekl: „Tento zde jest bratr Hyacint. — Dvojí koruna ho zdobí: koruna učitelů a panen!“ — Potom za zpěvu andělů zmizeli.

Prandota se vrátil k dominikánům a s radostí vyprávěl bratřím, jak Bůh mu zjevil slávu Hyacintovu.⁴

Zázračným způsobem se o smrti Hyacintově dověděla jedna sestra premonstrátka, jménem Bronislava, v klášteře Zwierzinec u Krakova. Tato řeholnice byla snad příbuznou Hyacintovou.⁵ Vstoupila již roku 1217 do kláštera premonstrátek a Hyacint se stal po svém návratu z Říma jejím duchovním vůdcem, pokud to bylo ovšem možno při jeho misionářské činnosti. Když sv. Hyacint umíral, modlila se v kostele. Náhle u vytržení spatřila ohnivé světlo nad dominikánským klásterem. Andělé vířili kolem Panny Marie, jež vedouc za ruku jednoho bratra Kazatele, stoupala k nebi. — P. Maria oznámila Bronislavě, že onen dominikán jest Hyacint, jehož za zpěvu andělů vede „na horu plnou myrhové vůně a na pahorky Libanonu“.

Když vidění zmizelo, spěchala Bronislava, doprovázena sestrou Flavislavou a Marketou, k dominikánům a oznámila toto radostné zjevení tehdejšímu převorovi Benediktovi.⁶

Bleskem se roznesla Krakovem a Polskem smutná zvěst, že Hyacint, miláček lidu, zemřel a byl právě samým biskupem Prandotou pohřben na levé straně kostela nejsvětější Trojice. S pláčem shromáždil se lid u hrobu svého největšího dobrodince, jenž pečoval o jeho blaho jak duševní, tak tělesné.⁷

Velkou důvěru měl lid k Hyacintovi za jeho života, ale ještě větší a všeobecnější byla tato důvěra v přímluvu a pomoc Hyacintovu po jeho smrti. Ještě v den smrti a pohřbu byl oslaven Hyacintův hrob divem.⁸ Mladý šlechtic Žegota pádem s koně se tak pochroumal, že ihned zemřel. Rodiče přinesli mrtvolu svého syna na čerstvý hrob Hyacintův a prosili, aby svou přímluvou u Boha vrátil život jejich synu. A Bůh, nejen že vrátil na Hyacintovu přímluvu mrtvému mladíku život, ale též tak dokonale ho uzdravil, že na něm po zranění nezůstalo ani památky. Mladík pak užaslým zástupům vyprávěl, že viděl Hyacinta v ráji.

Krakov byl nyní pln jásotu. „Jásejte, nebesa, plesej, země, vesele zpívejte, hory, chválu, neboť potěší Hospodin svůj lid, a nad svými chudými se smiluje!“ (Isa. 49, 13.) Zármutek lidu se obrátil v radost, že Hyacint zemřel jen proto, aby mohl býti větším dobrodincem a ochráncem polského národa.

HYACINT ŽEHNÁ S OLTÁŘE...

Hyacint byl podobný spravedlivému, ježž Písmo a liturgie přirovnává ke svěží palmě,¹ ježž štíhlý kmen vyrůstá bez větví až do závratné výše, kde končí vějířovitě rozloženými větvemi, jako by jimi chtěla přikrýti celou zemi a obejmouti celé nebe. Hyacintův celý život ukazoval jako štíhlý kmen palmový vzhůru, jako by volal: „Vzhůru srdce!“ a na něm vyrůstaly větve lásky k Bohu a bližnímu; — opravdu, objímal celou zemi i nebe. Vše pro Boha a pro duše. Lidem-duším na zemi chtěl býti prospěšným za živa a ještě více po smrti. Hyacint když dosáhl nebe, tu plody své svatosti — zázraky, zasypal zemi.

Vzkříšení mladého šlechtice Žegoty na Hyacintově hrobě bylo prvním článkem nekonečného řetězu zázraků, jež se staly na jeho přímluvu. Brzy po Hyacintově pohřbu porodila jedna žena mrtvé dítě. Zarmoucený manžel zanesl mrtvé robbátka do kostela bratří Kazatelů a položil je na hrob Hyacintův. Prosil Boha, aby děťátku vrátil život pro zásluhy a svatý život Hyacintův. K velké radosti a překvapení všech přítomných byla jeho žádost splněna. Dítě ožilo a bylo zdrávo.²

Jiná žena, jménem Orsula, byla již dvě leta trápena velmi těžkou a podle úsudků mnoha lékařů nevyléčitelnou nemocí. Když již dva měsíce

nemohla nic požívatí než vody a smrt se blížila, tu se její dcera Anežka utekla o pomoc k Hyacintovi. A ten svou přímlovou vrátil její matce zdraví. —

V Krakově žila jistá paní Barbora, jež trpěla vodnatelností. Nikdo jí nemohl pomoci, až Hyacint, na jehož přímlovu jí bylo zdraví vráceno.

Hojné záznamy o zázracích,³ které se staly též brzy po Hyacintově smrti, ukazují neobmezenou důvěru lidu všech vrstev a stavů k zemřelému „dobrému otci Hyacintovi“. — Roku 1268 byla uzdravena zbožná žena Cecilie, která, trpíc dlouhou dobu oční chorobou, nakonec oslepla. V osmém roce své slepoty přišla ke hrobu Hyacintovu, a přiloživši oči na náhrobní kámen, zvolala plna důvěry: „Otče Hyacinte! Bůh na tvou přímlovu vzkřísil mrtvé — proč bych též já ubohá nemohla na tvoji přímlovu obdržeti zraku?“ A modlila se dlouho, držíc oči přiložené na náhrobním kameni. — Když povstala, viděla na obě oči.

Ve vypočítávání podobných zázraků bych mohl pokračovati do nekonečna, neboť před zahájením kanonisačního procesu bylo již napočítáno do roku 1524 a dosvědčeno 858 zázraků, a to jen těch významnějších. Menší vyslyšení vůbec nebyla zapisována. Mnoho záznamů o zázracích se ztratilo nebo bylo opomenuto zaznamenat.⁴

Z těchto 858 zázraků na přímlovu sv. Hyacinta bylo 54 mrtvých vzkříseno; 76 již umírajícím osobám zdraví vráceno; 36 osob, stížených velkým a stálým bolením hlavy, bylo náhle uzdraveno; 22 osobám přestalo náhle, po vzývání sv. Hyacinta, silné bolení zubů; 52 osob bylo uzdra-

veno od neduhů očních a z nich několik již úplně slepých; 33 osob bylo náhle uzdraveno od nemocí krčních, jazyka, šíje a p.; 42 osob, stížených nemocí plic, žaludku a pod., bylo uzdraveno; 3 hluchým vrácen na přímluvu sv. Hyacinta sluch; 83 osob ochromených na rukou nebo nohou bylo uzdraveno; 48 osob bylo náhle po vzývání sv. Hyacinta zbaveno horečky a pak ještě 275 osob, stížených nejrůznějšími chorobami, bylo pro zásluhy Hyacintovy uzdraveno.⁵

Tolik a takových zázraků vykonal náš velký divotvorce Hyacint, a přece byl poměrně velmi pozdě prohlášen za svatého. Vinu na tom mají hlavně vnější okolnosti, neboť Polsko bylo zmítáno neustálými válkami a v zemi nebylo potřebného klidu k takové vážné práci. Zdá se, že krakovští bratři brzy po smrti Hyacintově pomýšleli na zahájení procesu svatořečení zakladatele svého konventu a celé polské provincie, neboť při každém zázraku, jež jsou zaznamenány v letech 1275 až 1290, jest vždy uvedena spousta svědků a pokud možno též co nejpřesnější údaje časové,⁶ což v té době nebylo obyčejem, nebyl-li na zřeteli nějaký určitý cíl. Zázraky na hrobě Hyacintově byly známy v celém řádě bratří Kazatelů, jak patrno z nejstaršího seznamu řádových konventů z roku 1277, kde u krakovského jest poznámka: „— in Cracoviensi iacet frater Jascon (=Jacek =Hyacint) potens in mortuis suscitandis — v krakovském (konventě) leží br. Hyacint, mocný v křísení mrtvých.“⁷

Stanislav mohl býti tedy první, jehož spis o životě Hyacintově měl býti určen pro zahájení procesu svatořečení. V jeho ideách psali též

pozdější spisovatelé, jako na př. Dlugosz (zemřel roku 1480), ale žádnému z nich nebylo dopřáno viděti Hyacinta zapsaného v seznamu svatých církve, neboť Prozřetelnost měla zvláštní úmysly, jež jsou neomylné a nevyzpytatelné.

Hyacint měl ještě jednou vystoupiti jako apoštol a zachránce Polska. Ten okamžik nastal, když v Německu Luter začal obracet i niveč rád církevní i státní a moře nevěry hrozilo zaplaviti celou Evropu, tu — „aby království Polska mezi tolika víry bludařstev neutonulo v moři luteránské nevěry zachvácené temnotami rouhání, poslal Bůh věrnému národu hvězdu novou a zářící, jež byla dlouho skryta, a svým jasným světlem oslňující oči — totiž — svatého Hyacinta z řádu Kazatelů — a učinil, že přímo jiskřil bleskem velkých zázraků, aby věrný národ, potěšen trpytivými paprsky tohoto světce, pohrdal temnotami bezbožného bludu a jich se zřekl.“⁸

Se všech stran přicházely k papeži zprávy o zázracích na přímluvu Hyacintovu a žádosti o jeho svatořečení. První kroky byly učiněny r. 1518 u papeže Lva X. za krále polského Zigmunda I., avšak cíle nebylo dosaženo. Až papež Klement VII., aby pokud možno co nejdříve vyhověl prosbám celého světa, vydal 11. února 1527 bulu, jíž — „pro množství zázraků“ — dovolil uctívati Hyacinta jako svatého v Polsku a slaviti jeho svátek 16. srpna (Hodinkami a obětí mše sv.) a veřejně v kostelích uctívati jeho obrazy, i bez dovolení místních církevních představených — s výslovnou poznámkou, že tímto dovolením nebyl ještě Hyacint kanonisován.⁹

Tentýž papež prohlásil Hyacinta za blahosla-

veného 23. července 1530 pro řád Kazatelů a celé Polsko. Dovolil též v jeho svátek konati průvody s nejsv. Svátostí nebo s jeho tělem.¹⁰ Roku 1539 dovolil Pavel III. konati tyto průvody a modliti se hodinky k jeho cti každou středu. Kanonisační proces pokračoval pomalu.

Roku 1543 žádal Pavel III., aby byly prozkoumány Hyacintovy ostatky. Horlivý krakovský převor Tomáš ze Syczowa si vzal na pomoc bratra-laika Jana, zedníka, a bratra Protaze a hledal v kapli sv. tří králů, kde podle podání měly odpočívat Hyacintovy ostatky,¹¹ a to v části přiléhající ke kostelu. Tam dal 22. června 1543 kopati. Brzy našel kovovou skříňku s ostatky. Domnívaje se, že našel ostatky Hyacintovy, svolal komisi, která se skládala z biskupů, kanovníků a světských znalců-lékařů. Tito však po otevření skřínky a po prohlídce kostí řekli, že jsou to kosti z několika různých lidských těl, že to tedy nemohou býti ostatky Hyacintovy.

Převor Tomáš byl zklamán. Ale neztrácel naděje. Vroucně vzýval Hyacinta a neúnavně hledal v kapli tří králů. Když marně hledal ve všech částech kaple, napadlo mu, aby to zkusil ještě jednou na dřívějším místě. Kdo popíše jeho radost, když po malé chvíli kopání přišel opět na kovovou skříňku, na níž byl nápis: „Ossa beati Hyacinthi confessoris — kosti blah. Hyacinta, vyznavače.“

Sešla se tatáž komise jako prve. Otevřeli skříňku. Znalci zjistili, že jsou v ní kosti jediného člověka, jímž nemůže býti nikdo jiný než Hyacint. Všichni poklekli a poděkovali Bohu a uctili posvátné ostatky.

Zpráva o nalezení Hyacintových ostatků vyvolala všude velkou radost. Prostí věřící zápolili s urozenými. Sám král Zigmund I. hradil větší část nákladu na vybudování nové krásné kaple, zasvěcené sv. Hyacintu, na místě kaple sv. tří králů. Kaple byla slavně posvěcena roku 1545 biskupem Petrem Gamratem. Nynější kapli s kopolí postavil o 40 let později slavný převor krakovský Severinus Lubomilczik, magistr theologie, jenž byl definitorem na generální kapitule v Římě¹² roku 1589. Tam přednesl žádost a list krále Zigmunda III., královny Anny a mnohých církevních i světských pánů, kteří vyzývali kapitolu o urychlení procesu svatořečení Hyacintova.

Tento řádový sněm v čele s generálem Hypolitem de Beccaria nařídil prokurátorovi celého řádu — „aby se co s největší pečlivostí a pílí, k větší cti a slávě Boží a řádu přičinil, aby naléhavé dílo svatořečení bl. Hyacinta, vyznavače a žáka slavného Otce sv. Dominika — — — bylo s pomocí Boží k žádoucím cíli přivedeno. Prevor pak krakovského konventu — — — v němž tělo bl. Hyacinta odpočívá — — at' se snaží o totéž a zázraky, jimiž se tento svatý stkví, at' zapisuje nebo dá zapisovat.“¹³

Tento rázný zákrok řádového sněmu nebyl bez výsledku. Trvalo to sice ještě 5 let, než byly výpovědi 400 svědků o zázracích, učiněných na Hyacintovu přímluvu, prozkoumány a uspořádány, ale konečně Hyacint přece byl prohlášen za svatého.

Papež Klement VIII. v bule „Benedictus Pater misericordiarum — *Požehnaný Otec milosrdenství*“ — 17. dubna 1594 prohlásil:¹⁴

„— Po mnohých modlitbách k Duchu svatému, jehož božským dechem církev řízena nikdy se nemýlí — k počtě svaté a nedílné Trojice, k oslavení katolické víry a k posílení křesťanství — mocí téhož všemohoucího Boha — Otce i Syna i Ducha svatého — mocí svatých apoštolů Petra a Pavla a naší, po poradě se svými bratřími kardinály, rozhodujeme a prohlašujeme, že dobré paměti *Hyacint*, rodem Polák, z řádu bratří Kazatelů jest

Svatý

a má býti zařaděn do seznamu svatých církve, jak tímto listem určujeme, nařizujeme, připisujeme!“ — V téže bule papež nařídil, aby se svátek sv. Hyacinta zbožně a slavně slavil 16. srpna, a obdařil jej odpustky. Později byl jeho svátek přeložen na 17. srpna.

Bylo splněno nejtoužebnější přání všech věřících a hlavně bratří Kazatelů slovanských. Úcta Hyacinta jako svatého byla církví slavně schválena a dosáhla svého vrcholu. Řím promluvil. — Abraham Bzovius praví, že při prohlášení Hyacinta svatým byla v Římě a v celé Itálii taková sláva, jaká nebyla před tím, a snad ani po tom, při žádném svatořečení.

Samostatný spis by bylo možno napsati o úctě sv. Hyacinta na celém světě. Abych však obyvatele zemí českých, v nichž sv. Hyacint a bl. Česlav s takovou láskou pracoval, a do nichž uvedl rád bratří Kazatelů, aspoň trochu povzbudil k úctě a následování sv. Hyacinta, podám aspoň stručný přehled jeho úcty v Evropě.

V Římě v kostele P. Marie sopra Minerva jest oltář s částečkou ostatků sv. Hyacinta. Slavný dominikánský učenec Tomáš de Lemos na konci svého života oslepl. Byl velmi zbožný a jedině, co ve svém neštěstí považoval za neštěstí, bylo, že nemohl sloužiti mše sv. Byl velkým ctitelem sv. Hyacinta, a když byl zdrav, sloužil, pokud mohl, vždy mši sv. na tomto oltáři, zasvěceném sv. Hyacintovi. K němu se ve svém neštěstí tedy s velkou důvěrou modlil. A pln důvěry v jeho pomoc se dal obléci k překvapení všech bratří do mešních rouch a přivést k oltáři sv. Hyacinta. A dive! Sotvaže přistoupil k oltáři, viděl — a jasně po celou mši sv. Když odešel od oltáře po mši sv., zase byl slepý. Tento zázrak se po několik let opakoval: kdykoliv přistoupil k onomu oltáři sloužit mši sv., viděl úplně jasně, jakmile mši sv. ukončil, opět oslepl. Tak se odměnil sv. Hyacint svému ctiteli, že mu dal to, po čem nejvíce toužil — možnost sloužiti mši sv. — bez níž byl nejnešťastnějším člověkem.

Zvláštní důvěru a úctu k sv. Hyacintovi měli vždy a všude lidé stížení tuberkulosou plic. V Římě jest v jedné nemocnici oddělení pro souchoťináře postaveno v ochranu sv. Hyacinta. Jmenuje se „Corsio di San Giacinto — chodba sv. Hyacinta“, neboť kterási legenda vypráví, že světec sám trpěl touto nemocí, a přece vykonal tolik velkých prací, které přesahovaly síly zdravého člověka, a dožil se tak velkého věku. Nemocní žijící pod jeho ochranou doufají, že jim vyprosí téže milosti a mnozí z nich se ve své naději nezklamali.¹⁵ V Římě je prý zvyk, že, když někdo kýchne, přítomní zvolají: „Ó svatý Hyacinte!“

Vedle Říma jest sv. Hyacint horlivě uctíván v Bologni. Bzovius prý viděl v tamějším dominikánském kostele u oltáře s ostatky sv. Hyacinta zavěšeno na čtyři tisíce rozmanitých darů, zlatých a stříbrných, z vděčnosti za vyslyšení proseb. Podobně kvetla úcta sv. Hyacinta v Benátkách. V Italii jest 24 kostelů zasvěceno sv. Hyacintu.

S Italií závodilo v úctě sv. Hyacinta Španělsko a Francie. Ve Francii jest středem jeho úcty Paříž, Poitiers, Chartres. — Ve Španělsku jest mu zasvěceno 54 kostelů a ve Francii 66; v bývalém Rakousku a Německu jich bylo 45. — Téměř ve všech dominikánských kostelích na celém světě jest oltář zasvěcený Slovanu — sv. Hyacintovi — a jeho život a úcta by měla zůstat neznámá v sesterské zemi české?

Středem úcty sv. Hyacinta na celém světě bylo, jest a bude Polsko a jeho srdce Krakov, kde na Wawelu v dominikánském klášteře jest jeho hrob — slavný. K jeho hrobu snesla polská země jako svému patronu vše, co mohla a co měla nejdražšího. Stěny kaple, v níž jest Hyacintovo tělo, obložila mramorovými deskami nebo je pokryla krásnými obrazy z jeho života. Náhrobek sám jest z černého mramoru a pravý div umění. Andělé nesou rakev s tělem světcovým a na ní stojí velká socha světce. — Nádherný klášter a kostel dominikánský, v němž žil a umřel slovan-
ský divotvorce, jehož divy, konané po smrti, zaujímají v Acta Sanctorum u Bollandistů na 40 foliových stran — vyhořel za ohromného požáru, jemuž padlo v oběť přes půl Krakova, roku 1850. Jen zázrakem se stalo, že neporušeny zůstaly dvě kaple: P. Marie a sv. Hyacinta.

Tak nerozlučně spojení zůstali Matka a syn.

V Polsku bylo založeno zbožné bratrstvo mužů pod ochranou sv. Hyacinta, zvané „Pia unio“, jež potvrdil papež Klement XIII. roku 1766. Jeho hlavním cílem jest apoštolát mezi muži odcizenými svaté víře a úkol ve všech mužích živiti sílu víry, jíž sv. Hyacint divy tvořil.

Dominikánští misionáři vždy viděli ve svatém Hyacintu nedostižný vzor. Když několik francouzských dominikánů žádalo od generála Vincence Jandela o dovolení jíti na misie do Afriky, zakončili svou žádost těmito slovy: — „A ty, svatý Hyacinte, ochránče tohoto podniku, zařid' šťastné vyřízení! Jest známo, že horlivost o spásu duší ti nedoprávala po čas tvého pozemského života odpočinku, rozpomeň se nyní na dítky Chámovy, jež od časů Bábelu sedí v temnotách smrti! Jest o tobě dále známo, žes při pohledu na mrtvolu býval tak dojat, žes mrtvému poroučel ve jménu Ježíše a jeho svaté Matky, aby se vrátil k životu; — touto mrtvolou jest Afrika. — Shlédni k tomuto mrtvému, aby ožil, a celý svět tě po tomto divu pozná a tvé děti se ve znovuzrozené Africe rozmnoží!“¹⁶

Co přidati k těmto slovům? — Není v naší době největší slovanská země mrtvolou? Ó svatý Hyacinte, sestup k ní v mnohých nadšených misionářích českých, aby ožila v jednotě církve. Po tomto divu celý svět pozná, že miluješ své bratry a tvé děti se v novém Rusku rozmnoží!

MODLITBY

V dominikánském breviáři čteme o sv. Hyacintovi tato slova sv. Písma: „On byl poslán od Boha k pokání lidu, i odstranil ohavnosti bezbožnosti. Tíhl k Pánu svým srdcem a za dnů hříchů se pevně držel zbožnosti.“ (Sir. 49, 3—4.) Nic tak neposiluje zbožnost než modlitba, která přímo spojuje s Bohem. Proto připojujeme k tomuto spisu napřed modlitby, jež se sv. církev modlí ve svých „Hodinkách“ na svátky našich slovanských světců dominikánských, o nichž bylo v této knize po sv. Hyacintu více psáno, a pak několik příležitostných modliteb k sv. Hyacintu.

A

Na svátek sv. Hyacinta.

17. srpna.

Antifona: „Veliký kazatel, Hyacint, mnohé vyučil spravedlnosti a Kristovým zákonům podrobil kmeny různých národů.“

Oroduj za nás, svatý Hyacinte! — Abychom atd.

Modleme se: Bože, jenž jsi svatého Hyacinta, svého vyznavače, u různých kmenů a národů učinil slavným svatostí života a velikými zázraky — dej nám, abychom se jeho příkladem polepšili a jeho pomocí byli chráněni v protivenstvích. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Na svátek bl. Česlava.

17. července.

Česká provincie ctí bl. Česlava jako svého zakladatele a patrona, protože české kláštery v době, kdy bl. Česlav byl provinciálem polským, patřily k polské provincii.

Antifona: „Vyznavači Páně, Česlave, posiluj prosící lid svou svatou přímluvou, abychom, kteří jsme tísněni břemenem hříchů, byli slávou tvé blaženosti posílení a jsouce tebou vedeni, dosáhli věčných odměn.“

Oroduj za nás bl. Česlave! Abychom atd.

Modleme se: Bože, jenž jsi blahoslaveného Česlava, ozdobeného čistotou mravů a rozníceného horlivostí o duše, učinil podivuhodným u různých národů svatostí života a šířením víry, dej nám, prosíme, abychom na jeho přímluvu byli vždy stáli u víře a z tvého milosrdenství mohli přijíti k Tobě, jenž sám jsi Původcem a Udělovatelem věčné spáasy. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Na svátek bl. Zdislavy.

3. ledna.

Česká provincie sester dominikánek měla až do roku 1898 bl. Česlava též jako svého patrona, ale od té doby jest její patronkou žačka bl. Česlava — bl. Zdislava. Sestry dominikánky působí pod ochranou bl. Zdislavy v ČSR na 24 místech.

Antifona: „Přepásala statečností svá bedra a posílila své rámě; zkusila a viděla, že jest dobré její zaměstnání, proto neuhasne její svítlna v noci.“

Oroduj za nás blahoslavená Zdislavo! Abychom atd.

Modleme se: Bože, jenž jsi dopřál blahoslavené Zdislavě, aby o tobě neustále bedlivě rozjímal a zároveň se o bližního pečlivě starala, dej nám na její přímluvu, abychom se s horlivostí oddali nebeským věcem a milosrdnými skutky osvědčovali lásku. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

B

PŘÍLEŽITOSTNÉ MODLITBY K SV. HYACINTU

1. Za sjednocení církvi.

Svatý Hyacinte! Tys celý svůj život zasvětil apoštolské práci mezi bloudícími mimo ovčinec Kristův. Shlédni na své dědictví a svou mocnou přímluvou podporuj u Boha dílo sjednocení. Vypros mu mnoho apoštolů, kteří by byli plni tvého ducha. Vypros Slovanům milost, aby žili svorně jako bratři a synové matky církve a Marie.

„Věřím v Boha — Otče náš — Zdrávas.“ — „Oroduj za nás, svatý Hyacinte!“

2. Za obrácení nevěřících v naší vlasti.

„Svatý Hyacinte, se svým druhem bl. Česlavem dlouhou dobu jsi pracoval v našich vlastech a pomáhal horlivým biskupům, aby náš národ prospíval v křesťanské dokonalosti. Vypros u Boha milost obrácení a dar bázně Boží všem, kteří nevěří nebo víru zapřeli, aby svou zatvrzelostí ne-

křížovali Ježíše, svého Spasitele.“ — „Věřím v Boha — Otče náš — Zdrávas.“ — „Orodujte za nás, svatý Hyacinte a bl. Česlave!“

3. Za dosažení zvláštních milostí.

„Svatý divotvorče Hyacinte, Tebe Bůh oslavil za živa i po smrti množstvím zázraků. Pomoz i mně v této záležitosti . . . a mé modlitby podporuj svou přímluvou, abych byl vyslyšen u trůnu Božího, jestliže má žádost prospěje ke slávě Boží a spáse mé duše.“ — „Věřím v Boha — Otče náš — Zdrávas.“ — „Oroduj za nás, svatý Hyacinte!“ — (Též pro pobožnost tří nebo devíti dnů.)

4. V utrpení.

„Svatý Hyacinte, Tys prošel tvrdou školou utrpení a neštěstí a při tom s láskou jsi objímal kříž, protože jsi věděl, jak nutné jest utrpení k naší spáse. Hle! Nezdráhám se snášeti své bolesti a kříže, ale nauč mne a všechny — trpěti v Bohu a pro Boha. Vypros mi sílu, abych jako ty, utrpení svá položil na oltář jako oběť, která usmírjuje, vykupuje, přináší spásu. — Spojuji své bolesti s tvými a s tebou s Ježíšovými, abych se u Něho pak ve slávě s tebou radoval.“ — „Věřím v Boha — Otče náš — Zdrávas.“ — „Oroduj za nás, svatý Hyacinte!“

5. Za apoštolské kněze.

„Náš apoštole, svatý Hyacinte! Uvedl jsi kdysi do našich zemí družinu apoštolů — bratří Kaza-

telů, viz nyní nedostatek kněžstva v naší vlasti. Vzbud' nám hodně horlivých kněží a řeholníků, hlavně bratří Kazatelů! — Vypros našemu studentstvu milost velkomyslné obětavosti, aby nehledělo na časné výhody a světskou slávu, nýbrž s láskou přijímalo sladké jho Kristovo k práci na vinici, jež zarůstá trnům.“ — „Věřím v Boha — Otče náš — Zdrávas.“ — „Oroduj za nás, svatý Hyacinte, náš apoštol!“

POZNÁMKY

I

1 MPH, IV, 843. — 2 MPH, IV, 846 a 854. — Srov. též AM 212—213. — 3 BP, 5. — 4 MPH, IV, 842. — 5 Stanislav mylně tvrdí (MPH, IV, 843), že H. byl jmenován kanov. až od bisk. Ivona. Neboť podle jeho tvrzení H. byl ještě jako kanov. „po mnoho let na stud. theologie a círk. práva“. Ivo se stal biskupem až roku 1218 a téhož r. H. s ním šel do Ř. již jako kanovník, který již měl mnoho let studia za sebou. Byl-li jako kanovník v cizině na stud., což je nepravděpod., tedy tím spíše musil býti jmenován od biskupa Vincence. — 6 Röpel: „Geschichte Pol.“, I, 401. — 7 MPH III, 71, 164. — 8 Dlugosz Hist. Pol. II, 206, AM 204. Nemožné je datum Stan. (v MPH IV, 845), že Ivo šel jako biskup(!) do Ř. r. 1216, když se jím stal až r. 1218. — 9 SchD 246, 251, — AM 205. — 10 BOP I, p. 4, n. 2. —

II

1 SchD 330, 332—3, AM 203—4, kde sice ještě přijímá obyčejné datum 11. února 1220, ale praví, že je pochybné. Bylo to tedy, jak SchD dokázal 14. února 1221. — Přítomnost Ivonova i Hyacintova je naprosto vyloučena. — 2 SchD 141, Denifle: Konst. 186. — 3 SchD 236—7. — 4 MPH IV, 849. — 5 MPH tamt. — 6 SchD 246, 258—9, AM 205. — 7 SchD 274. — 8 Tamt. 253, 254. — 9 SchD 280. — 10 AM 205. — 11 SchD 325. — 12 WH 54.

III

1 SchD 364. — 2 AM 207, pozn. 7. — 3 SchD 232—240. — 4 SchD 240. — 5 SchD 145, 157, 202. — 6 SchD 241,

242. — 7 AM 204. — 8 MPH IV, 847. — 9 SchD 361, 364. — AM 206 a násl. — 10 MPH IV, 874. — 11 BT 17. — 12 SchD 364—5. — 13 AM 206, pozn. 5. — 14 MOPH I, 271, 318 — LB 145. — 15 SchD 361—2, 364—5. — 16 RD VI, 140. — 17 Přidávám se k mínění WSchlG str. 40, že se rozdělili na jižní Moravě, což jest pravdě nejbližší. Někteří zas tvrdí, že se rozdělili hned ve Friesachu. — Ze Znojma šel Česlav k bisk. pražskému Ondřejovi, který byl též z rodu Odrowążów, ale snad bližší rodině Česlavově než Hyacintově, který zase šel k olomuckému biskupovi. — 18 WSchlG 78. — 19 Srovnej MOPH I, 32—34, 49, 50, 139, 140, 271 a m. j. v životě sv. Dominika. — 20 WSchlG 75. — 21 Roepell: Gesch. Pol. I., 339.

IV

1 Rok příchodu H. do Krakova bývá velmi různě udáván podle toho, jaké má kdo mínění o tom, kdy byl H. přijat do řádu, jak dlouhý byl jeho noviciát, respektive, jak dlouho byl v Itálii atd. Dr. Altaner v M. tvrdí, že to bylo roku 1222 (str. 207). Své mínění opírá o kritické srovnání nejrůznějších údajů. Nepřekáží mu ani Stanislavova zpráva (v MPH IV, 852) o zázraku, který H. prý učinil r. 1221 dne 27. září, kteréžto datum má za nesprávné podle jiných zpráv. (Srov. AM str. 208, pozn. 9.) Jest samozřejmé, že se Stanislav mohl zmýlit a vložit onu událost o rok dřív. S tímto míněním souhlasí též LB 89. — 2 MPH IV, 846. — 3 MPH III, 132. — 4 Dlugosz „Liber beneficiorum“, Kraków 1864, III, 448. Tuto zprávu nemusíme naprosto odmítat, jak to činí AM 207, pozn. 8. — 5 MPH III, 132: „Anno Domini 1224 Ivo ecclesiam ss. Trinitatis ligneam consecravít monachis fabricatam“, že při této příležitosti vstoupil do řádu synovec rovněž prý přítomného kardinála-legáta Krescentia — notář Jakub — není pravdou. Neboť kard. K. byl již nejpozději od února r. 1224 u kurie; nemohl tedy býti přítomen. Vstoupil-li jeho notář při nějaké slavnosti podobné, mohlo to býti při předání konventu r. 1223 v přítomnosti kardinála, který počal svoji činnost 4. ledna 1221 AM 210. — O Jakubově osobě jest mnoho nej-různějších dohadů, ale o její historičnosti netřeba pochybovati. Zmíníme se ještě o něm. — 6 Srovnej BOP I, p. 7—17, n 8—10, 14, 15, 18, 20, 22, 25—27 od Honoria

III; p. 18 a násl., n 1, 3, 11 a m. j. od Řehoře IX. — 7 MPH IV, 849. — 8 Tento i následující zázrak je též v kanonisační bule. BOP V, n 34, p 514—15. — 9 Je to onen, jež Stan. kladl do r. 1221. Viz pozn. 1 k této kap. — 10 BOP I, p. 43. — 11 BOP I, p. 405, n 296. — 12 Viz pozn. 5 k této kapitole. — 13 MOPH III, 3. — 14 AM 210. — 15 Dlug. „Lib. benef.“ III., 450. — 16 WH 102. — 17 MOPH III, 11. — 18 Tamt. 14. — 19 Tamt. 18. — 20 Podnět k nim dávala různá data o trvání provincialátu bl. Česlava. O tom se zmíníme později. — 21 Cituje AM 211. — 22 MPH IV, 859. — 23 Tamt. 860.

V

1 Rok 1223 je přijímán většinou životopisců. Tento rok též udává Stanislav (MPH IV, 849), BIG 6, Jakubička: „Sborník hist. kroužku“ 1916 — a j. — 2 Četné důkazy viz v MOPH I., 7—10, 27, 38—58, 60, 119 a m. j. — 3 BTS 13. — 4 BIG 6. — 5 Sv. Hedvika zemřela v říjnu 1243. Bratři Kazatelé pamětlivi přátelství bl. Česlava a přízně, kterou je knížecí rodina zahrnovala, přičinili se o její brzké svatořečení. Při kanonisačním procesu roku 1260 byl br. Šimon, býv. převor u sv. Vojtěcha a t. č. provinciál, apoštolským komisařem. Srov. BIG 15; Hedvika prohlášena za svatou r. 1267. — 6 Dlug. „Lib. benef.“ III, 450. — 7 Srov. MOPH III, 6—20. Rozdíl mezi generální kapitulou a generalisimem je ten, že co se určí na kap. generalisimu platí ihned jako zákon, kdežto rozkazy generální kapituly potřebují schválení ještě dvou bezprostředně následujících kapitul, aby nařízení bylo konstitucí — zákonem. — 8 MOPH III., 10. — 9 Z novější doby vzpomeň na tažení Napoleonovo do Moskvy a na některé případy ze světové války v Rusku a j. — 10 BTS 19. — 11 Srov. též Dlug. „Hist. Pol.“ VII. a LB 89—91. — 12 BIG 8 a „Der sel. Ceslaus“ 12. — 13 Mign. Patr. Lat. XX, col 202. — 14 Srovnej LB 93. — 15 BIG 16. — 16 Tamt. 19. — 17 Tamt. 26; Blasel jmenuje ještě 7 bratří, kteří svými spisy potírali husitství: Gabriel, Mikuláš Jaquerus, Richard Dantiscanus, Jindřich Borronius, Theodor Strigzen, Matyáš z Janovic, Martin Schulz. — 18 BIG 43. — 19 LB 93; r. 1602 byly tištěny „Hodinky“ k jeho svátku. Kdyby nebyl býval již tehdy ctěn jako blahoslavený, nebyly by jeho Hodinky slaveny. Psané Offi-

cium k jeho cti pochází již z r. 1494. — LB 89. — 20 BOP VI, p 491, n 45. — 21 BOP 496, n 53 a 497, n 55. — 22 BIG 88. — 23 BIC 9.

VI

1 Na chodbě koleje OO. jesuitů na Velehradě jest jeho obraz s latinským nápisem: „Ondřej, biskup pražský, zemřel r. 1224 v Římě — k pohřbení byl podle svého přání převezen na Velehrad. V Praze se stalo mnoho zázraků u jeho hlavy.“ — 2 BOP I, p. 18, n 1 — v „Epitome BOP“, Romae 1898, p. 31, jest datum 30. dubna 1227. — 3 Byl synem Markvarta, purkrabího děčínského. Srov. BVZ 16. — 4 BVZ 19. — 5 Tamt., srov. 21—22. — 6 WSchlZ 37. — 7 Kdo chce o bl. Zdislavě věděti více, tomu doporučujeme oba uvedené spisy BVZ a WSchlZ. — 8 WSchlG 66. — 9 Bzov. Annales ad a. 1245. — 10 BOP I, p. 83, n. 145; originál prý jest v archivu konventu v Brně. — 11 WSchlG 41. — 12 MOPH III, 287. — 13 Tamt. 295. — 14 Tamt. 301. — 15 Srov. PS 35. — 16 Tamt. 34. — 17 Viz PS 36. — 18 SOP I, 361—370; „Polonus“ byl nazýván v Ř., protože Opava patřila tehdy k polské provincii. Jeho spisy jsou velmi četné. — 19 Poněvadž toto přímo nepatří do rámce životopisu sv. H., odkazují zde na PS str. 39—48; WSchlG 56. — 20 Koho tato otázka zajímá, odkazují na RD 1910, A. Neumann „Katoličtí mučedníci z doby husitské“, Hradec Králové 1927, str. 32—36, 46—47, 121, 139—40; tam jest též uvedena další literatura. — RD 1928, str. 90—94; WSchlG 57 a pak na dalších stránkách při dějinách jednotlivých konventů. — 21 Srov. WSchlG 44—5. — 22 Byly to konventy: ve Vratislavi, ve Svidnici, v Opolí, v Boleslavi, v Ratiboři, v Hlohově, v Opavě, v Těšíně a Frankenštejně. Mimo to ještě dva konventy ženské: ve Vratislavi a Ratiboři. — WSchlG 48. — 23 Srov. Cormier: „Vita del P. Jandel“, Roma 1896, p. 275—6; „Schematismus prov. Bohemiae“, 1910, p. 6—7; „Rakousko-uherská provincie“ obsahovala: Dol. i Hor. Rakousy, Štyrsko, Korutany a velké Uhry. Konventy v těchto zemích byly tedy přivtěleny k provincii české. — 24 „Analecta O. P.“ Romae 1905, p. 281—286. — 25 O blahorečení P. Hyacinta Cormiera (zemřel 1916) se jedná. — 26 Kdo by se o juvenát, anebo o vstup do něho zajímal, ať napíše o informace, které podá: Provincialát řádu

dominikánského v Praze I.—234, Husova 8. — 27 Kdoby se o to zajímal, ať si napíše na: Převorát dominikánského kláštera v Olomouci, Slovenská 14. Na všechny dotazy bude ochotně odpověděno. — 28 PS 205.

VII

1 Viz „Summa thel.“ Ia IIae, q. 28, hlavně art. 4. — 2 MOPH V., 53. — 3 MOPH I, 150. — 4 MOPH V, 53. — 5 *Analecta s. OFF Praed. seu Vetera Ord. monumenta*, Romae 1893 a násl. I, 72, 397, III 606. — 6 MOPH I, 305. — 7 „Venia“ je v řadě Kazatelů úkonem, jímž se prosí za odpuštění nebo o nějakou velkou milost, jímž se též vyjadřuje naprosté podrobení se rozkazům představeného. Při „venii“ leží bratr na zemi na pravém boku. — 8 MOPH I, 150; tato kapitula se nazývá proto „kapitulou slz“. — 9 MOPH I, 151. — 10 AM 152. — 11 BOP I, 109. — 12 MOPH V, 18. — 13 MOPH V, 19. — 14 MOPH V, 42. — 15 BOP I, p. 26, n 23.

VIII

1 Na II. sněmu lyonském r. 1274 byla vykonána unie s církví řeckou (Cařihrad). Tehdy přijali též Rusové nálezy sněmu a byli sjednoceni s církví římskou. Avšak ještě v témže století se pletichami cařihradských patriarchů a ruských knížat od unie odtrhlo. Až od té doby nastává přesné a uvědomělé, formální poznání rozkolu. — 2 Zázrak uvádějí sice až pozdější kronikáři (n. př. Okólski 1580—1653 ve svém díle „*Russia florida*“), ale má na sobě pečeť pravdy, t. j. prostotu. — 3 MPH IV, 857 a násl. — 4 AM 208—210. — 5 Záznamy o ní psané jsou z pozdější doby. Severin ji připomíná ve svém díle „*De vita, miraculis et actis canonizationis S. Hyacinthi confessoris*“, Romae 1594. — Její prastarý původ dokazuje obraz v krakovském dominikánském kostele ze 14. stol. — Srov. WH 158. — 6 BOP I, p. 32, n 39. — 7 BOP I, p. 44, n 67. — 8 Bzovius *Annales ad a. 1232.* — a j. — BOP I, p. 114 — tvrdí, že byl dominikánem; MPH III, 23, 360, 556, 573 poukazují, že byl cisterciákem. — 9 BOP I, p. 45, n. 69. — 10 *Historiae Pol.* II, 240; *Lib. benef.* III, 444. — 11 *Hist. Pol.* II, 256. — 12 BOP I, p. 43, n 63. — 13 BOP I, p. 73, n 123. —

14 MOPH I, 309. — 15 Mortier: „Histoire des Maitres“, Paris 1903 I, 378. — 16 AM 222. — 17 BOP I, p. 162—4, n 139—143. — 18 BOP I, p. 162, n 139. — 19 BOP I, p. 256. — 20 AM 222, pozn. 37. a 40. — 21 BOP I, p. 163, n 140. — 22 Tamt. n 141. — 23 Tamt. n 142. — 24 WSchlG 41. — 25 AM 223. — 26 Okolski: „Russia florida“. — 27 BOP I, p. 176, n 181. — 28 Tamt. n 182. — 29 Tamt. n 183. — 30 BOP I, p. 177, n 184. — 31 BOP VII, p. 36, n 308. — 32 RD I, — „Mučedníci provincie sv. Jacka na Rusi“ str. 263—70.

IX

1 Srovnej předcházející kapitolu a pozn. 3. — 2 MPH IV, 857. — 3 BOP I, p. 32, n 40. — 4 Tamt. p. 34, n 45. — 5 Tamt. p. 44, n 56. — 6 Tamt. p. 61, n 96. — 7 Tamt. n 97. — 8 Tamt. p. 62, n 98. — 9 Tamt. n 99. — 10 Mortier: „Histoire des Maitres“ I, 321. — 11 MPH IV, 855 a násl. — 12 BOP I, p. 314, n 113. — 13 Tamt. p. 324, n 129. — 14 Srovnej BOP I, p. 123—125, n 15 a násl. — 15 Tamt. — 16 Tamt. p. 124, n 26. — 17 Tamt. n 27. — 18 Tamt. n 29—30. — 19 AM 167. — 20 BOP I, p. 146, n 80. — 21 Srovnej bulu, kterou mu papež dal při svěcení r. 1245 v Lyoně, v níž nového biskupa chválí a uděluje odpustky těm, kteří budou choditi na jeho kázání, a svěřuje mu diecési. BOP I, p. 146, n 79. — 22 BOP I, p. 156, n 116. — 23 BOP I, p. 157, n 121. — 24 BOP VII, p. 20, n 357. — 25 AM 173. — 26 AM 173. — 27 AM 180. — 28 MOPH V, p. 40. — 29 BOP I, p. 236, n 307. — 30 Samsour: „Církevní dějiny“, praví na str. 548, že byl biskupem již r. 1252. — 31 AM 190.

X

1 BOP V, p. 512—517, n 34. — 2 Srov. kap. IX. — 3 Tento zázrak po prvé uvádí Severinus, ale odvolává se na Stanislava; dochované však exempláře tohoto spisovatele o zázraku nevzpomínají ani text v MPH. — Od Severina zprávu o zázraku přejali Bollandistae: „Acta SS., Augusti“ t. 3, p. 316. — 4 Srov. WH 178. — 5 WgŽsJ 66, 93—104. — 6 Tamt. 100. — 7 BP c. 3. — 8 Srov. kap. 5. — 9 MOPH III, 88. — 10 Tamt. 101. — 11 AM 127. — 12 Prop. 14. — 13 Jeho první cestu k Ta-

tarům popsal Šimon ze St. Quentin. — 14 AM 136. — 15 MOPH V, 40. — 16 MPH III, 73, 76, 133, 170 a j. násl.

XI

1 MPH IV, 862. — 2 Tamt. 863. — 3 BT 45. — 4 Prandota sám zemřel jako světec. Byl též od lidu uctíván, ale církevního schválení se mu nedostalo. — 5 Pozdější legendy udělaly z této Bronislavy rodnou sestru Hyacintovu (v. AM 113, pozn. 5); ale omyl vznikl nesprávným výkladem textu Stanislavova o uzdravení Hyacintovy švagrové Přibyslavy (MPH IV, 885), kde praví: Hoc miraculum protestati sunt: supradicta domina Pribislava et maritus eius dominus Jacobus et Bartolomaeus miles et Bronislava soror eiusdem et multi alii fide digni coram fratre (Stephano) priore Cracoviensi (et fratre) Clemente lectore anno Domini 1289. — Zázrak tento dosvědčili: výše řečená paní Přibyslava a její muž pan Jakub a Bartoloměj rytíř a Bronislava, sestra téhož (totiž Bartoloměje a ne sv. Hyacinta!), a mnoho jiných hodnověrných“ atd. — O tom zázraku se ještě zmíním. — Kdyby Bronislava byla sestrou Hyacintovou, Stanislav by nebyl opomenul to zvlášť zdůrazniti. — Srovnej dále AM 214! — 6 MPH IV, 866. Tato řeholnice Bronislava zemřela r. 1259 a byla prohlášena za blahoslavenou. — 7 Srov. kap. IV, — „V Krakově“ a j. — 8 Tento a následující zázraky v kap. XII. byly pojaty též do kanonisační buly od Klementa VII. — BOP V, p. 515, n 34. — Mají tedy zvláštní důležitost.

XII

1 Žalm 91 — Commune Conf. Pont. — 2 Tento a následující dva zázraky jsou též v kanonisační bule. Viz kap. XI., pozn. 8. — 3 Stanislavovy záznamy o zázracích mají v MPH 24 stran — t. zv. „Liber vetustissimus miraculorum s. Hyacinti“. — Uvádím jen nejdůležitější. — 4 Jak si naříká Stanislav ve svém životopise sv. Hyacinta. — 5 Srov. WgŽsJ 86. — 6 Srov. dílo Stanislavovo v MPH třeba c. 15—49 a j. — 7 AM 197. — 8 Severinus: „De vita“. — 9 BOP IV, p. 456, n 38. — 10 BOP VII, p. 129, n 118. — 11 Srov. WgŽsJ, str. 104—109. — 12 MOPH X, 268. — 13 Tamt. 293; BOP V, n 34, p. 516. — 14 Tato

bula bude celá i s poznámkami uveřejněna v „Růži dominikánské“. — 15 Srov. WH 211. — 16 Cormier: „Vita del P. Jandel“ — l. V, c. 5.

OBSAH

Apoštolé	7
Náš apoštol	9
Prameny	13
I. Z domova do Říma	17
II. V noviciátě	27
III. Cestou do vlasti	39
IV. V Krakově	54
V. Ve Vratislavi	69
VI. V českých zemích	81
VII. Řád misionářů	102
VIII. „Aby byl jeden ovčinec“	112
IX. Po stopách Vojtěchových	135
X. Nad troskami	153
XI. Pán pokynul	170
XII. Hyacint žehná s oltáře	178
Modlitby :	
<i>A)</i> Liturgické	189
<i>B)</i> Příležitostné	191
Poznámky	195

**NÁŠ APOŠTOL
SVATÝ HYACINT**

Napsal

Jeronym M. Jurák O. P.

Dřevoryty ozdobil

Arnošt Hrabal

Vydáno

nákladem časopisu

„Růže dominikánská“

v Praze

ABY JMÉNO BOŽÍ

BYLO HORLIVĚ HLÁSÁNO

Vytiskly

**Lidové závody tiskařské
a nakladatelské v Olomouci
v prosinci l. P. 1929**